

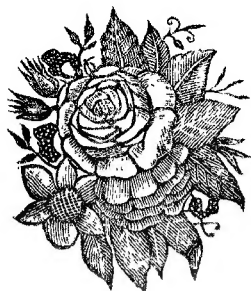
వి వే క వ ర్థ ని

రె ం డ వ భా గ ము

— పాఠశాల పాఠ్య పుస్తకము —

గ్రంథకర్త :

కందుకూరి వీరేశలింగమం పంతులు

ప్రచురకులు :

హితకారిణీ సమాజము

రాజమహేంద్రవరము

1951

కాపీ రైటు

వివేకవర్ధని

రెండవ భాగము

సర్వశోముఖము. [1880 వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెల]

మాపట్టణములో సర్వశోముఖ మనుచుహాకరతు వొకటి జర
గఁబోవుచున్నదని గతవారపత్రికయందుఁ బ్రకటించియున్నాముగదా?
అనుహాసము మొన్నగురువారమునాఁ డార భింపఁబడి, యవిచ్ఛి
న్నముగా జరుగుచున్నది ఇప్పుడు జరుగుచున్నరీతిని, ఆయజ్ఞము
యోగ్యమైన దవునా కాదా, దానివలనఁ బూజ్యము లభించునా
మఱియేదియైనను సంప్రాప్తమగునా యనునంశము ప్రస్తుతము
విచారణీయముగా నున్నది. యుక్తచేత విచారించినచో వృథా జీవ
హింస క్రూరకృత్య మనియు, అందుగోను బాధపెట్టి చచ్చుట క్రూర
తమమనియు, అల్పజ్ఞులకు సహితము తెలియునుగనుక, ఆవిషయ
మయినచర్చ నిచ్చుటమాని వేసికొంతవఱకు శాస్త్రవిచారమునే చేయు
దము. శాస్త్రమునుబట్టి మనము చేయవలసినకర్మలు నిత్యములు,
నైమిత్తికములు, కామ్యములు, అని మూడువిధములు. సత్య, శౌచ,
పరోపకారాదు లగుసామాన్యధర్మములును, సంధ్యావందనాది విశేష
ధర్మములును నిత్యములు. నిమిత్తము తటస్థించినప్పుడు చేయవలసిన
శ్రాద్ధజాతకర్మాదులు నైమిత్తికములు. ఈరెండువిధము లయినకర్మ
ములగు జేయకున్నఁ బ్రత్యవాయము గలదు. యాగాది వేదవివాద
కృత్యములు కామ్యములు, ఇవి చేయుటకు సమర్థుఁ డయి యుష్ట
మున్నచోఁ జేయవచ్చును, లేకున్న మానవచ్చును. ఇవి చేయుక

పోవుటచేతఁ బ్రత్యవాయ మేమియు లేదు. ఇట్టికామ్యకర్మలవలనఁ
 గలుగుఫలములు అనిత్యము లయినవేగాని వీనివలన శాశ్వతఫలము
 కలుగనేరదు ఒక్క-బ్రహ్మజ్ఞానమువలనమాత్రమే శాశ్వత మయిన
 మోక్షసామ్రాజ్యము లభించును “జ్యోతిష్టామేన స్వర్గకామో
 యజేత” ఇత్యాదిప్రమాణమునుబట్టి యజ్ఞము చేయువానికి స్వర్గోప
 భోగ మనఁగా సంభాదిసంభోగసౌఖ్యము కలుగును. ఇందువలనఁ
 జూడఁగా యజ్ఞాదిక్రతుఫలవలనఁ గలిగెడిలాభము సర్వోత్తమమయి
 నదిగాను, జ్ఞాని యపేక్షింపఁ దగినదిగాను, ఉన్నట్టుతోచదు అది
 యెట్టిదయినను, ఇప్పటి సోమరూప లీయజ్ఞమును చేయుట కర్హుఁడో
 కాఁడో చూచి, యీవెనుక నిష్పాద పరుగుచున్న యాగము విధ్యు
 క్తముగా పరుగుచున్నదో లేదో విచారింపము ఒకనిని యజ్ఞము
 చేయుట కర్హునిగాఁ జేయు “అర్థ సమర్థో విద్యాన్ జాతపుత్రః కృష్ణ
 కేశీ” ఇత్యాదిలక్షణము లిప్పు డీసోమరూపలుగారియందు పట్టురా
 యని రూపఁ బూచుకొన్నవో, మొగిలి శేషము ధనమతః ఉన్న
 యర్థమునందు సార్థకము కాకపోయినచు యీవరకుఁ డనునర్థమునందు
 మాత్రము నిరర్థకముగాదు పూర్వోక్తవచనములోని ‘యర్థ’ శబ్దము
 నకు కడపరియర్థమే సరియయినదనిపేక్షింపనున, “త్రైవర్ని కాధికా
 న్నోయః సహిసోమగపిబేద్వైవ” యనఁమాట సలవర్సరములకంటెనధిక
 కాలమునకుఁ బుష్కలముగా గ్రాసయిన్నవాడే సోమపానము చేయు
 వలయునని విధించు రూజ్ఞావల్క్యనఁ నము అగతికము కావలసివచ్చును.
 ఒకవేళ రెండవవి శేషణ యాయు పుంగు వర్తించుననియే యెప్పు
 కొన్నను, మూడవవి శేషణ మయినవిద్వాంసత్వము లేశిమయినను
 సంభవించినా యని సంశయములయలుగొన్నది. అర్థ మెఱుంగక గడ్డ
 పారముగా నేదాధ్యయనము చేసిరివారు విద్యాగను లగుదురేని

విద్వల్లక్షణము వారి కప్పుడు పట్టవచ్చును, అర్థవిచారణ లేకుండ నధ్యయనము చేసినవారు విద్వాంసులు కాకపోవుట యటుండఁగా, “స్థానిరయం భారహరం కిలాభూత్, అగిత్య వేదం నవిజానాతి యోర్థ” మను నిరుక్తగ్ర ధమునుబట్టి చూచినను, “పారమాత్ర రతాంస్తాద్విజాతీశ్చార్థవర్జితాన్ పసోనివసతాన్ప్రాజ్ఞో వాజ్ఞా త్రేణాపి నార్చయేత్” అను వ్యాసవచనమునుబట్టి చూచినను, “యోశీత్యవివర్ద్దిప్రో నవేదార్థం విచారయేత్ ససాన్వయశ్శూద్ర సమః పాత్రతాంస ప్రపద్యతే” అను మనువచనమునుబట్టిచూచినను, వేదము నధ్యసించి యర్థ మెఱుంగనివాఁడు బరువునువహించు దుంగ వంటివాఁడనియు, వేదపారమునందుమాత్ర మాసత్తులయు యర్థ మెఱుంగనిద్విజులను ప్రాజ్ఞుఁడు పశుప్రాయులనుగాఁ దలచి మాటచే నైనను గౌరవింప గూడదనియు, విధ్యుక్తముగా వేదాధ్యయనము చేసి యర్థవిచారము చేయనివిప్రుఁడును అతనివశమువారును శూద్ర సములయు యపాత్రు లగుదురనియు వరుసగా తెలుపడుచున్నది. పూర్వోక్తలక్షణములలో నొక్కటి పట్టకపోయినను ద్విజుఁడు యజ్ఞ కార్య నిర్వహణాప్తుఁడు కాఁడు గనుక, తక్కినవిశేషణము లీయన యందు వర్తించుచు యనువిచార మక్కఱలేకయే యీసర్వతో ముఖయాశులుగా రీయాగము చేయ నర్హులు కారని సిద్ధాంత మగు చున్నది. అసర్వజుఁడునువచో చేపకర్మ సఫలము కానేరదు గనుక, చేసినవారికిఁగాని చేయించినవారికి గాని ద్రవ్యసాహాయ్యము చేసిన వారికిఁగాని ఫల మున్నదని చెప్ప వల్లలేదు. ‘పశుచూరణరోషములలో భాగ ముండిన నుడవచ్చును

కామ్యకర్మ లన్నియు యథావిధిగా పరిగవలసినవే కాని

యథాశక్తిని జరపఁదగినవి కావని యీవఱకే సూచించియున్నాము కదా? ఈయర్థమునే “యస్యనిత్యాని లుప్తాని తద్ధైవాగంతు కానిచ | సుపథస్థాపి న స్వర్గం గచ్ఛేత్తు పశితోహి నః. తస్మై త్కంఠైః ఫలై ర్మూలై ర్మసినాధరసేనవా | నిత్యం నిత్యాని కుర్వీత సచనిత్యాని రోపయే” త్తను శోధాయనవచనమును బోధించుచు, నిత్యమైతి కర్మలు లోపించినం బతితుఁ డగును గనుక దానిని కందమూల ఫలాదులతో నైనను జేయవలసిన దని విధించు చున్నది పూర్వోక్తమయిన “త్రైవార్షికే” త్యాది గూర్జవల్క్య వచనమును, “యస్య త్రైవార్షికం విత్తిం పర్యాప్తు భృత్యుశ్చ ప్తయే | అధికంవాపి విద్యే త ససోమం పాతుమర్హతి” యను మనువచనమును, భృత్యుల తనివి తీయునట్లుగా మూడుసంవత్సరములకు చాలినదానికంటె నధికవిత్తము కలవాడే యజ్ఞము చేయఁ బూనుకోవలయునని యర్పణముగా విధించుచున్నది. ఇప్పు డీయజ్ఞమును జేయుచుజమానున కిట్టిధనసాధనసంపత్తి యున్నట్లు కనఁబడదుగనుక, ఈయాగము యథావిధిగ జరుగుచున్నట్లు కానఁబడదు మరియు నీయాగమునందు రమారమిచాలుగు వందలయేబదిగోవులను దానముచేయవలసి యున్నట్లు కనుపట్టుచున్నది, గోవులకు ప్రతినిధిగా హిరణ్యము నీయవచ్చునని శాస్త్రమంగీకరించుచున్నట్లును గనఁబడదు విధ్యుక్తముగా యాగమునిర్వర్తింపఁబడక శాస్త్రవిరుద్ధముగాఁ గొన్నివిషయములలో ప్రతినిధిసంగీకరించుచున్నప్పుడు, విహితరక్షితాద్యభావమునందు ఛాగమునకు ప్రతినిధిగా పిష్టపశువు నుపయోగింపవలయు నన్నశాస్త్రసమ్మతమయినయారణము మనవారి కేల పనికిరాకపోయినో యూహింపఁ జాలకున్నాము “చెల్లఁబో నో రైలుంగనిజీవములను కూయఁగాఁ బట్టుకొని గొంతుకోయవలెనె తి మిదిగి చేయుదుడ గాక దనుజులార”

యను బుద్ధోద్ధిజముచేయఁ దలంచి మనవా గొకనేళ్ల నట్టికార్యమును జేయుచున్నారేమో! ఛాగవ నకు మాటుగా పిష్టపశువు నుపయోగింపవలయు నన్నవిధి యెక్కడ నున్నదని కొందఱడుగవచ్చును. మనుస్మృతి పంచమాధ్యాయమునందు “కుర్యాద్ధృతపశుం సంగే కుర్యాత్పిష్టపశుతః శాసత్వేన తోవృగాహః తుంపశుమిచ్ఛేత్కదాచన” యని ఘృతిముచేఁగాని విప్రముచేఁగాని పశుప్రతినిధి నేర్పఱచుటతో వలెనే గాని వ్యర్థముగా పశుహీనచేయుఁగోరరాదని మనువు స్పష్టముగాఁ జెప్పచున్నఁడు విహితదక్షిణాద్యభావమునందుఁ జీసెడియా ఛాగవధ వృధాపశుమూరణమేగాని వేఱుకాదు. “యావంతి పశురోమాణితావత్క్రొత్వోహమారణం వృధాపశుఘ్నః ప్రాప్నోతిప్రేత్స్యజన్మని జన్మని” యను మనుస్మృతి ప్రమాణమునుబట్టి యీప్రకారముగా పశుమూరణము చేయువారికి చంపఁబడిన మేఁకశరీరమునందెన్ని వెండ్రుక లుండునో యన్నిజన్మములయందు మూరణము సంభవించు ననుటకుసంశయము లేదు. ఏమి చేయకపోయినఁ బాపము వచ్చునో యట్టి శాస్త్రవిహితులు లయినబ్రహ్మచర్యాది నిత్యకర్మలను సహితము వదలివేయు మనబ్రహ్మనోత్తముల కిట్టికామ్యములును జంతుహింసాత్మకములును అయినకర్మములయందు దింతయాగ్రక్తి కలుగుటకు హేతువు మనదేశము చేసికొన్నపాపము తప్ప మఱియొకటి కానరాదు. అంతకును వారంతకష్టపడి తాము ధనము వ్యయము చేసి యితరులచేత ధనము వ్యయము చేయించి యాగము చేసి సంపాదింపఁ దలంచునది యంతయు స్వర్గమునందలివేశ్యాసంభోగ సౌఖ్యమే కదా! ఈవిషయ మయి మేము క్రొత్తగాఁ జెప్పటకన్న దశావతార చరిత్రమునందున్నదానినే యిచ్చట వ్రాయుట యుక్తమని యెంచి యట్లు కావించుచున్నాము —

“శా. రంగభాగ్యోగముగోరి యాగముల కర్థంబెల్ల వెచ్చించుట
యంగభోదంబులఁ జూచి చెఱువల మాంద్యరంబు చల్లించుట
ల్పంభోశేచ్ఛ జనించె నేని మఱి వేశ్యాశ్శము ల్లేరొకో
సంభోగింపఁగ రాదె కానకు బనుల్ జ్ఞానంబు సామాన్యమే

క. వినుఁ డొకటి బావమఱుదులు

జనకకుమారకులు మఖము సల్పిన రంభా

వనితం గలియుదు రట్లులై

నను లేవే వావివర్తనలు యజ్ఞలకున్ .

మత్స్యపురాణమునందు

“అన్నహీనో దహేద్రాప్తిం మంత్రహీన స్తథర్విజః

ఆత్మాను దక్షిణాహీనో నాస్తి యజ్ఞసమోరిపు .

అని అన్నహీనమయినచో రాష్ట్రమును, మంత్రహీన మయి
నచో ఋత్విక్కులను, దక్షిణాహీన మయినచో యజమానుని దహిం
చునుగనుక యజ్ఞముతో సమామయినశత్రువు లేదని చెప్పట
వాస్తవమగు నేమో యని పలువురు భీతిల్లుచున్నారు

పట్టిపపశువులశరీరముల నెన్నివెండుక లుండునో యజ్ఞమున
సంతమంది బ్రాహ్మణుల కన్నము పెట్టవలయు ననులోకప్రతీతిమాట
యెట్లున్నను, సర్వతోముఖమునందు విధిగాఁ జేయవలసిన యన్నప్ర
దానములలోపములను జరుగునో లేదో యని భయ మగుచున్నది
ఇప్పుడు ప్రతిదినమును రెండువందలవఱకు బ్రాహ్మణులు భోజనము
లకు వచ్చుచున్నారట ఇప్పుడు పట్టణములో పెక్కుచోట్ల వివాహ
ములు జరుగుచున్నందున, యజ్ఞమునుచేయించువారి కన్నదానవ్య
యము మిక్కిలి తక్కువ యగుచున్న దని వినుచున్నాము. నిన్నటి
గినము నాలుగును, ఈదినమునాలుగును యాగపశువులు హి సింపఁ

బరినవి. మొదటి దినమున ప్రాయశ్చిత్త పమువలననో మఱి యేమీ కువుచేతనో శరీరమంతయు నల్లగా నున్న మేకలు దొరకనట్లు కానబడచున్నది అందొకదాని కాళ్ళను కడుపును ఎఱ్ఱగా నుండు టయేకాక, అక్కడక్కడ ప్లెక్సవైక్రకులును గలిగియుండెను. రెండు దినములయందునుగూడ పశువులు రాత్రియే పట్ట బడెను. మొదటి దినమున కుమ్మరవాగ డ్రోకపట్టిన నంకలును జంగుహంస చేయుట కొప్పకపోవుటచేత గాబోలు, ఒక మేకకరువారే నొకటివొప్పన అయిదటిచేతనే హింసింపబడుచు వచ్చెను మఱి వటిదినము మేక యొకటి కిద్దఱువొప్పన కుదిరినను, వాఁడు పరియగు గడితేఱిన వారు కాక పోవుటంజేసి నోరు నదులుగా బట్టుటచేత గొన్ని మేకలు మధ్యమధ్య నఱచుచు వచ్చెను వాండు నవరంధ్రములను మాయుటయేకాక శీఘ్రముగాఁ జువుట కయి ముష్కములను నలుపుట మొదలగు చెకుపనులను గూడ చేయునువచ్చినందున, ఆచిత్ర వధ చూచినవారి కందఱిని అసహ్యముగాను క్రూరముగాను కనబడెను, కొందఱు గూడలేక దూరముగా తొలగిపోయిరి, మఱి కొందఱు అవధించువారిని తిట్ట మొదలు పెట్టిరి, మఱియును దృఢ భక్తిగల స్వల్పసౌఖ్యాకు లయినమహానుభావులు మాత్రము చలించక నిలిచి యీనందముతో పశువధను గూచుచుండిరి. ఈమధ్యనిటు వంటి గొప్పక్రియవెప్పుడును ఈపట్టణమున జరగియుండలేదు. ఇంగ్లీషువిద్య నభ్యసించి నాగరికశిఖామణు లనిపేరువహించిన మాపట్టణములోని ప్రముఖులు కొందఱు పూనుకొని శ్రద్ధవహించి ధనదానమును చెము చేయుటయేగాక యితరులచేతగూడ పుష్కలముగా చేయించి యీషునకార్యమును చేయింపనిపక్షమున, ఈమహాయజ్ఞమును జూచి ధన్యులయ్యే భాగ్యము మాపట్టణములోనిబహు జనుల

కెప్పుడును కలుగక పోవలసియేవచ్చును. ఐర్లాండుదేశమున సంభవించినకఱపు నిమిత్తమయి మేము పత్రికాముఖమున హుమాను మొఱపెట్టించువచ్చినను, అట్టియపాత్రదానమునందు తమద్రవ్యమును వినియోగింప నిష్ఠము లేకపోవుటచే గాఢోలును మువా రెవ్వరును మాప్రార్థనమును విన్నవారుకారు, మనుష్యులు తమకన్నులవూందట మరణమునొందుచున్న జూచుచునూరకున్న నుండిరి కాని, దేవతల తృప్తికొఱకయిన బహుధనలబ్ధమయినయాభ్యాదులను అగ్నిశోత్రముఖమున వ్రేల్చుపనిలోసహాయులను నందుకుమిక్కిలి సంతసింపవలసియున్నది అయినను మావారుకఱపునిమిత్తము బొత్తిగాపనిచేయక యూరకుండలేదనియు, తొమబాధ నివారించుటకయి యాయాగము నందు గొట్టెనొకదానిని చంపుచున్నారనియు, కరకపశువుంజూచి జనులనుకొనుచున్నారు. ఇక ప్రపంచమునం దంతటను తొమబాధ నివారణము కావచ్చును, స్వదేశములోతొమము సంభవించునప్పుడే బీదలకు ప్రాణప్రదానమును చేయుట కయి చిల్లిగవ్వయినను వెచ్చపెట్టనివారు, ఎక్కడనో దూరదేశమునందు కఱపు సంభవించినప్పుడు సహాయముఁ జేయకపోవుట మొకవిషయముగాదు

స్త్రీవిద్య [1830 వ సం॥ మార్చి నెల]

స్త్రీవిద్యావిషయమయి మావివేకవర్ధని యీవఱకే యనేక పర్యాయములు వ్రాసి స్త్రీలకు విద్యగఱపుటవలని ప్రయోజనములను గుఱించియు విద్యాభ్యాసము చేయింపక పోవుటవలన గలుగుచున్న నష్టములనుగుఱించియు తనయభిప్రాయమును వ్యక్తీకరించియున్నది పండితులనేకులు స్త్రీవిద్య హిందూశాస్త్రసమ్మతము కాదు

పూర్వాచారవిరుద్ధ మనియు శ్రీవిద్యభ్యాసమువలన కీడు మూఁడు
 ననియు తోచిన టైల్ల వాదములుచేయ నారంభించిరి కాని, కడపట
 వారందఱును విఫలమనోరథులయి స్వవాదము నుజ్జగించి యూరకుండ
 వలసినవారైరి. ఆచరణముమాట యెల్లన్నను బాలికావిద్యాభ్యా
 సమువలన లభించెడిలాభములను మనసునందైనం దెలియనివారు
 చదువుకొన్నవారిలో మిక్కిలియల్పసంఖ్యాకులుగానున్నారు పట్టణము
 లయందు చాలవఱకు బాలికలకు విద్య నేర్పఁబడుచునే యున్నది
 ఒక్కదొరతనము వారు మాత్రము కాక బాలికా విద్యా భ్యాస
 మున కయి స్వదేశీయ సంస్కారాధి పతులును కొందఱు విశేష శ్రమ
 పుచ్చుకొని బాలికా పాఠశాలల నందందు నెల కొలిపి బాలికల కిచ్చు
 బహుగూనములకిందను ఉపాధ్యాయుల కిచ్చు బేతములకిందను బహు
 ధనము ను వ్యయపఱుచుచు లోకోపకార సూర్వము లగుచున్నం
 దున కెరియు సంతసించుచున్నాము. ఇట్టి లోకోపకార పాఠీ
 లయిన ఒమీర్ దారులలో నెల్లను, ఈప్రాంతములయందు శ్రీవిజ
 యనగరప్రముహూరాజులుగారు అగ్రగణ్యులుగా నున్నారు. వారు
 స్థాపించిన బాలికాపాఠశాలలు ఎల్లచోటలను వ్యాపించియున్నవి
 మాపట్టణములలోనున్న పూర్వోక్తసహారాజుగారి బాలికాపాఠశా
 లలో ఇంచుమించుగా రెండువందలబాలికలు చదువుచున్నారు.
 బ్రాహ్మణులలోను వైశ్యులలోను పాఠశాలలో చదివె ప బాలికల
 సంఖ్య ఉండవలసినంత యుండకపోయినను, క్రమక్రమముగా
 పెంచుచున్నందుకు సంతసింపవలసి యున్నది. ఇచ్చటి యాపాద
 శాలాకార్యనిర్వహకులు తగినశ్రద్ధ పుచ్చుకొందురేని, శీఘ్రకాలము
 లోనే యగ్రవర్ణములవారి బాలికలసంఖ్య వృద్ధి యగుననుటకు
 సందేహముముండదు కొన్నిదినములకిందట బాలికలకుస్వభావము

లును వస్త్రములును బహుమానము లీయ బడినవి, ఆకలమునందు మనపట్టణముదలి పెద్దమనుష్యులు పలువురు వచ్చియుండి, మిప్పిన్ మెట్కూపుగా రగాన సీనురాలుగా నుండెను

(శ్రీవిజయనగరపురమున కొరజుగారితిరువారి, మావ) తిముల యందు శ్రీపిరాపురపురాని గారు స్త్రీవిద్యకు కొంగవజకు ప్రోత్సహముకలిగించుచున్నారు వారు కకనాడయం దొకటియు, శిరాపురమునా దొకటియు, రెండు బాలికావారిశాలలను స్థాపించి కాపాడుచున్నారు ఈవిషయమున శ్రీపిరాపురపురాని గారు చేయుచున్న యీ ఘనకార్యవిషయము వారి నెంతయు సభినందించుచున్నాము.

ఇప్పుడు శ్రీవిద్యాభ్యాసమునకు వలయు పుస్తకములను గూర్చియు వానియందొడవలసిన విషయములను గూర్చియు కొంత ముచ్చటించెము. బహువిషయములందు స్త్రీలును పురుషులతో సమానులుగానే యున్నందున జ్ఞానసంపదనమున కయి పురుషులు గది వెడిగి, ఇము లన్నియు స్త్రీలును చదువదగినవే. భాషావిషయమున జ్ఞానమును వృద్ధిఁబఱచు వ్యాకరణాదులును, వస్తువివేచన కావశ్యకమున గణిత శాస్త్రమును దేశకాలస్థితులను దెలుపు చరిత్ర గులును పురుషులవలె స్త్రీలచేత సహితము తగినంతవఱకు నభ్యసింపబడవలసినవే. కాని కొన్నివిషయములలో స్త్రీలు పురుషులకంటె భిన్నురాండుగా నున్నందున వారే ముఖ్యముగా నభ్యసంపవలసిన విషయములను కొన్ని యున్నవి. క్లుప్తపనిని, కాకముత్యమును, ఈవిధముగా సప్రేక్షకముగా స్త్రీలకు యాత్రిమే నిరవచ్చి యుండువిషయములను బోధించి పుస్తకములను వారవశ్యముగా నభ్యసింపవలయును. ఇదిగక సాధారణముగా స్త్రీలకారములయందు మార్దవమును మాధుర్యమును పురుష

గాత్రములయందుకంటె అధికముగాఁ గనఁబడుచున్నందున, భగవంతుఁడు స్త్రీలే విశేషముగా సంగీతమును నభ్యసింప నుద్దేశించినట్లు స్పష్టమగుచున్నది కొంతవఱ కయినను స్త్రీలకు వైద్యవిషయము తెలిసియుండుట యశ్యంతవశ్యకము. బిడ్డలను భూమిమీఁద పుట్టి నప్పటినుండియు పెంచే సంగరిక్షింపవలసిన భార మంతయు స్త్రీల దయియేయుండును. కాబట్టి పిల్లలకువచ్చెడి సాధారణము లయిన జబ్బులకుఁ గావలసినచికిత్సలును దేహరోగ్యము చెడకుండ కాపాడుటకు పలసినవిధులును వారికిముఖ్యముగా తెలిసియుండవలెను. అంతియ కాక స్త్రీలకు ప్రసవకాలమున చేయవలసిన చ్చేడు పను లన్నియు పురుషులు చేయఁదగినవిగా నుండవుగనుక, మంత్రీసానితనమును నేర్చుకొనుటకు స్త్రీలే యర్హురాండుగా నున్నారు. ఇప్పుడు మనదేశము నందు మంత్రీసానితనమును జేయువారు స్త్రీలే యగునను. వారు తఱచుగా చదువుకొనివారగుటచేతను శాస్త్రజ్ఞానము లేనివారగుట చేతను అట్టిస్త్రీలు చేయుపని మోగగాను నేర్చుచాలనిదిగాను ఉన్నది, కొన్నిసమయములయందు మంత్రీసానుల లోపమువలననే బాలింత రాండ్రకు కొన్ని చెడుగులు కలుగుచున్నవి పురుషులవలెఁ గాక స్త్రీలు సదా యిండ్లకడ నుండఁదగినవారు, ఇంటనున్న శిశువులలో నెవ్వరికైన అకస్మాత్తుగా నొకరోగము తటస్థించినప్పుడు వెంటనే తగినపని చేయుటకు స్త్రీలే తగి యుందురు కాబట్టి పయిన జెప్పిన విషయములలోనైన స్త్రీలు కొంతవఱకు వైద్యము నేర్చి యుండవలెను.

పురుషులవలె స్త్రీలు యుద్ధములు మొదలయినవి చేయుబోరు గనుక వారికి ధనుర్విద్య మొదలగు వి నేర్ప నక్కఱయుండదు. మనలో శాస్త్రమనునామమునుసహితము చెఱుపుచున్నకళాశాస్త్రము

మొదలగునవి పురుషులే యభ్యసింపఁదగనివిగాను అనర్థదాయకములుగాను ఉండఁగా, అట్టిగ్రంథములను స్త్రీలచేతఁ జదివింపఁగూడదని మేము వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు స్త్రీలు చదివెఁగ్రంథములు సీఁబోధకములుగాను, మతవిషయములయిన సత్యములను తెలుపుదు చేయునవిగాను, పాఠివృత్త్యధర్మములను వివరించునవిగాను, మితవ్యయము మొదలయిన యుపయుక్తవిషయములను చెప్పనవిగాను ఉండవలెను అట్టివి వట్టికల్పనాకథలవలె నుండక సులభశైలిని మధురముగా వ్రాయఁబడి స్వాభావిక యయిన భవచరిత్రమువలె నుండు వచనగ్రంథములుగా నుండవలెను మనలోని జమీన్దారులును ధనికులును అట్లువ్రాయఁబడిన ప్రతిపుస్తకమునకును కొన్ని వందలరూపాయల నిచ్చుటకు పూనుకొనెడిపక్షవంస, శీఘ్రకాలములోనే బాలికలకుపయోగించు వచనపుస్తకములు కొన్ని బయలుదేఱవచ్చును. మేమును సాధ్యమయినంత శీఘ్రముగా నాకగ్రంథముచు వ్రాయ నుద్యుక్తుల మయి యున్నారము లోకోపకారధురీనులయిన పండితు లెవ్వరయిన నిట్టి ఘనకార్యమునకు పూనుకొని వచనగ్రంథములను వ్రాయదొరకొనినచో, అట్టివి సులభశైలిని చక్కఁగానుండు నేని మావివేకవర్ధని ప్రతివారమును కొంతకొంత ప్రకటింపఁగలదు.

కాలముయొక్క విలువ [1880 వ సం॥ మార్చి నెల.]

సాగరికత గలదేశములయందు దెల్లను కాలము బంగారమున కంటెను అమూల్యమయిన దని యెఱిగి ఆలసినవారు నిమిష మయినను వ్యర్థముగా పోగొట్టక దేదో యొక యుపయుక్తకార్యమునందుపయోగపఱుచు చుండుట కలుగ ప్రయత్నించుచున్నారు. కాల

మును వృథాగా పొడుచేయఁ జూరదులను హీనులనుగొని పొందుచు
 న్నాడు. ఈహిందూదేశమునందుగా క్రిము సాధారణముగా జనులు
 పాటుపడకుండఁ బూర్వ లార్జించిన విత్తముతో వ్యర్థకాలక్షేపము
 చేయువారు సుఖపఱచున్నారనియు, అట్టివారే యదృష్టవంతు
 లనియు భ వించుచు న్నాడు. మహారాజవలె కాలిమీఁద కాలుపేసి
 కొని కూరుచుండి సుఖపఱచుచున్నారని జనులు భ్రమించుచున్నను,
 తగినంత శరీరకష్టము పడనివారి కెప్పుడు నిజమయినసుఖ ముండదు.
 భగవంతుడు మనకు సమస్తవయవయములను బ్రసాదించియుండుట
 వానిని మనము క్రిమముగా నుపయోగించుకొని వానివలనిఫలము
 లను పొందవలయు ననియోచన, సమస్తసాధనములు నుండియు లేని
 వారివలె నిర్ధకపఱచుటకొరకుఁ గాదు. మన మెప్పుడు భగవద్దేశ
 మునకు విరుద్ధముగా చరించుమో యప్పుడే కొంతవఱకు మనకు
 నష్టము సంభవింపకమానదు చక్కఁగా పాటుపడనివారికి దేహ
 పటుత్వము క్రిమక్రిమముగా లగ్నిపోయి, వారు స్థూలకాయులుగా
 నున్నను బలహీను లయి దేవనిని జేయుటకును సమర్థులుకాక చెడి
 పోవుదురు, పట్టుమని నాలుగడుగుల నడచిన నెక్కడలేని యాయా
 నమును పడి రోజుచుండును, కొన్నివిషయములలో అకాలమరణ
 ములను సహితము పొందుదురు తాళముచెవి మొదలయిన యినుప
 పనిముట్లవలెనే మనదేహములును క్రిమముగా వాడుచున్నంతకా
 లమే మంగిలినియ దుండి బహుకార్యముల కుపయోగించుచు చిర
 కాలము మనును, అవి యొకమూలఁ బాటవేయఁబడి యుపయోగింపఁ
 బడనప్పుడు తుప్ప పట్టి స్థూలములయి వెంటనే చెడిపోవునట్టి
 మానవదేహమును క్రిమమయినపాటు లేనియెడల స్థూలముగా
 పెరిగి పనికిరాక వేగముగా నశించిపోవును కాబట్టి యెల్లవారును

తగినంత దేహపరిశ్రమము కలిగియుండుట యావశ్యకము పాపపడి నివారు పంచభక్త్యపరమాన్నిములను భుజించుచున్నను, వానిసారమును గ్రహింపనేరక ముష్టిర్ణము మొగలగువ్యాధులచేత బాధపడుచు హీనసత్వలగుచుండురు, పాపపడెడివారు గంజని త్రాగియు దానిసార మంతము దేహముల బట్టి వజ్రము లయి యారోగ్యముననుభవింపచుండురు ఒక వేళ దీవనోపాధికయి పాట పడునక్కఱ లేనివారు, ప్రాంతకాలమునఁగాని సాయింకాలమునఁగాని నిత్యమును చెమ్మటపట్టునట్లు కొంచెదూరము నడచి శరీరము నారోగ్యదశయందుంచుచు గాపాడుచు రావలయును.

మనకుతీటిక గానున్న కాలమునం దేదోయొకయుపయుక్తమయిన గ్రంథమును జదువుచు కాలమును సద్వినియోగమునకుఁ జెచ్చుచుండ వలయునేగాని యెప్పుడును వ్యర్థముగాఁ బోఁగొట్టరాదు. అలవాటు పడినవానికి పుస్తకములను జదువుటవలన లభించెడిసంతోషమునకన్న మోఁచ్చయినది మఱియొకటి దేనివలనను లభింపను. ఆపుస్తకములను జదువుటలోఁగూడ సాధ్యమయినంతవఱకు చెడుపుస్తకములను వదిలి వేసి మంచిపుస్తకములనే చదువుచు రావలయును. ఈశ్వరవిషయమయి చక్కనిజ్ఞానమును పుట్టించునట్టియు, మంచినీతులను బోధించి సత్ప్రవర్తనమును గలుపునట్టియు, ప్రపంచజ్ఞానము వృద్ధియగునట్లుగా ప్రకృతిశాస్త్రవిషయములను దెలుపునట్టియు, మఱియు నితరవిషయములందు మనకుఁ బ్రయోజనకరము లయినవిషయములను జెప్పునట్టియు గ్రంథములను చదువుచుండవలయును. వినోదార్థముగా మృదువయినహాస్యవచనములను చమత్కృతులను గలట్టియు, మానసోల్లాసజనకము లయినకల్పనాకథలను గలట్టియు గ్రంథములను జదువుటకూడ కొంతవఱ కావశ్యకమేకాని కాలమునంతస్థులట్టివానిని

జదువుటయందే వినియోగింపరాదు. మనలో నున్నకొక్కొక్కము మొదలై నపనిమానినగ్రంథములను కలహోనైనను జదువఁగూడదు. అట్టివి చక్కవుటవలన మనబుద్ధి యుల్లేయంగ బోయి దుర్మార్గప్రవర్తనమునకుఁ బోతాహము కలుగును.

అటుచుగా మనస్సులు పని నొనఁపేపు చేయఁగల మనుగర్వముచేత తేపు చేయలేనగా యెల్లుండి చేయలేనగా యని యాలస్యము చేయఁచుంగురు అచేయఁగల మనుకొన్న కాలమున కేగోయిబృంది తటస్థముని కొన్ని సమయములయందు చేయవ సిగపని కాకపోయి పలునష్టములు సుధవిఁచును ముందు మనస్థి యెల్లుండునో తెలియదు గనుక, చేయవలసినపనిని ముందుగానేచేసి తరువాత విశ్రాంతి ననుభవింపఁ జూడవలయును కొందఱు రెండవ మూడుపనులను ఏకకాలమునందే లలపెట్టి దేసిన అన్నగా ముగింపకరక పోవుదురు ఒక్కకాలమునందొక్కపనినే యారఁభించి దానిని కడముట్టచక్కగా నిర్వహించ వలయును రెండవపనిని ముట్టకుండుట యెల్లవిధముల శ్రేయోదాయకముగా నుండును.

అపాత్రదానము [1880 వ సం॥ మార్చి నెల]

కన్ను కాలు మొదలయినయవయస్కోపమువలనఁగాని, వార్ధకమువలనఁగాని, వ్యాధిబాధవలనఁగాని పైవికముగా వచ్చినయితి రాపడలవలనఁగాని దోషదు లగువారును, మార్గాయానపడి విదేశము నుండ వచ్చినపరదేశుమాత్రమే దానార్హు లనియు, అట్టివారికే దానము చేయవలయు ననియు, పెక్కుమఱములు బోధి చుచున్నవి, మనబుద్ధిచేతి విచారింపననుఁ అట్టివరికచేయద సమే సర్వోత్కృష్ట

మయినదిగాను ఫలప్రద మయినదిగాను గనబడుచున్నది. బహుదేశ
మలయందు సాధారణముగా నిట్టివారికే దానము చేయ బడుట గ్నది.
మనహిందూదేశమునందుచూత్రము దానవిషయమున సామాన్య
ముగా జనలలో విపరీత మైనయాచారము చిరకాలమునుండి జరిగి
వచ్చుచున్నది కుంటివాండ్రు మొదలయినయంగహీనులకు పెట్టుట
వలన ఫలము లేదనునన్యకమువలన, కాయపుష్టి గలిగి దిట్టముగా
పోగుపడి శక్తిగలవారికే జనులు విశేషముగా దానము చేయు
చున్నారు అంద చేత దేహదార్ధ్యము గలిగి దారసుతోదరపోషణా
ర్థము సంపాదించుకో శక్తిగలవారనేకులు సోమరులయి పాట పడు
టను విడిచిఁ గూర్చావృత్తియే జీవనముగాఁ జేసికొని మానహీన
మయినబ్రతుకు బ్రతుకుచున్నారు, చిరకాలమునుండి యాచారముగా
వచ్చుచున్నందుచేత యాచనావృత్తియే శ్రేష్ఠమయినదియు నిర్భాగక
మయినదియు ననుకొని యింతవఱకు నొక్కబ్రాహ్మణులమాత్రమే
యితరవృత్తులయందుఁ బ్రవేశింపక పరిద్రవ్యమువలననే జీవనము
చేయుచుండిరి కాని యిప్పుడిప్పుడు పనిపాటలు చేసికొని దీవిఁచెడి
యితరజాతులవారు సహితము పలువురు యోగ్య మయినయితర
వృత్తులను విడిచి సకలానర్థములకు మూలమును హైన్యాస్పదియనైన
భిక్షుకవ్యాపారమ నందుఁ బ్రవేశించి జనులను పీడించుచు జీవనము
చేయ మొదలుపెట్టుచున్నారు క్రమక్రమముగా నిట్టివారిసంఖ్య
పెరుగుచు ప్రజలకు మిక్కిలి బాధాకర మగుచున్నది బ్రాహ్మణుల
లోనియాచకులు కొండఱుపల్ల వానియుపనయన మని, పిల్ల దానినివాహ
మని, యజ్ఞములు చేసెదమని, సత్రములు సమారాధనలు చేసెద
మని, పితృకార్యములని, నొంగ వేషములు వేసి ధనార్జనము చేయు
నట్టి, ఇతరజాతులలోని యాచకులును తమకు భార్య పోయి

బిడ్డలు పోయినా రని, దొంగలు కొట్టినా రని, మూగవార మని, పలు విధముల మాయ వేషములు వేసి కోటవిద్యలును కూడికొఱకే యను సట్లు ధండ్లసము చేయలేక పోయినను పూటకాటికయినను సుపాదించుకొనుచు లెంము పనులను మోసము చేయఁగలిగినందాకు సంతోషించు చున్నారు ఇట్టివారొకరికి దేశమంతటను వ్యాపించి, యెల్ల నారిక పీఠఁ గలిగించుచు ముప్పైకివచ్చింపు డెవ్వఁడు లేకపోయిన యెడల వాకిట నున్న చిన్నవస్త్రులను దొంగలించు చున్న దున, దొరలసమువారు సంబంధము కలుగఁ జేసికొని యారోగ్యస్థగౌత్రులు గూచనకు వెలినయెడల శిక్షకుఁ బాత్రులు కాఁగల రని శాసనము నొకదానిని చేసి యిట్టివారివలనిబాధను నివారించుట యుక్తముగాఁ గనుపట్టు చున్నది, పాపపడి శక్తియు నిష్ఠయు గలవారి కయి కర్మశాలలు స్థాపించి, బీదలచేత నుపయుక్తముల ముసపచులను చేయుచి వారికి నీవనోపాధి గలిగించుప్రయత్నములు చేయుటయు మనలోని ధనికులకు కర్తవ్యమగు యున్నది. మనవారు పలువుర శాము చేసెడి యిట్టిదానధర్మములవలనఁ దమకుఁ బుణ్యము లభించు నని భ్రమ పడుచు గూరుగాని యది యంతయు నిష్ఫలము దృఢశరీరులకును బుష్పస్త్రీస్త్రీములు చేయువారికిని ధనదానము చేయుచున్నందున వారు స్వకాయకష్టపడి జీవించుట మానివేసి, అబద్ధములాడుట మొదలయిన దుర్వృత్తులవలననే బ్రతుకుచున్నారు ఇట్టివారి దుర్వృత్తికి పురురీతి దానమె కారణ మగుటవలన, అట్టిదానమువలన పాపము నహింస వచ్చునని వేషవచ్చును ఇట్టిదానములు చేయుటకయి కొందఱు మహానుభావులు ఋణములు చేసి సూతర్పణము లని పేరు పెట్టి నీమరుల కన్నదానములు చేయుచున్నారు. ఋణములు తీర్ప శక్తిలేక యిట్టిదానములు చేయువారు పట్టపగలు దానిని కొట్టి

దొంగలవంటివారేకాని యంతకంటె నెక్కువ పుణ్యాస్మలుకాదు. ఈప్రకారముగానే మా రాజమున కయినను గతిలేనివాడునహితము వివాహములయందు భూతభావన యని వదిలకొలదిహుష్యముల వెచ్చించి యిటు నున్న కంచమును ముగియు నమ్ముకొని యప్పుల బడి చెకిపోవుచున్నారని మనవారిలో నింతకన్నను విపరీత మయిన గానమును చేయువా రొక గవాక్షున్నారు వాడు దరిద్రులు మొక లగువారు శిండికి లేక కమగృహములకువచ్చి పెడికొనినను వారి నోట గజినీరమున బోయక, చీచులక్రమము వెదకుకొనుచు వెళ్ళి యందు నూకలు పోయుచుగూడు, వ్యాధిగ్రస్తులు మొలలు పెట్టు చున్నను వారికి పట్టెగుపధ్యపుమెత్తులు పెట్టక గరుడపక్షి మొదలగువానికి మాంసఖండముల నెగర వేయుచుందురు ఇట్టివారివిషయ మయి యుకొకచరి ముచ్చటించుము

ద్విజులలోని గొప్ప గురాచారము [1830 వ సం॥ ప్రెస్ లో నెల]

మనము ద్విజులలోవలసిన గురాచారములు పెక్కులున్నను, వాని యన్నిటిలోను మిక్కిలి గ్రూర మయినదియు మానుషస్వభావమునకు బొత్తిగా తిగిదియు నగుపురుషు మనలను జూచి పరిహాసింపఁ దగిన దియు నైన గొప్ప గురాచార మొకటి ద్విజులలో ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణులలో కలవుకొని యున్నది. జాతివలనను మతము వలనను కలుగఁగడ ప్రయోజనము ఆపద నచ్చినప్పు డొకరికొకఁడు తోడుపడుట తప్ప నె తేదియులేదు, అపదలలో నెల్లను మరణమునకు మించినయాపద మలేయొకటిలేదు అనువాది మహావిప్రు సంభవింప నప్పుడే సంగము మొదలవనిచి కాని మతముకాని యుడుబకన్న

బొత్తిగా లేకపోవుట యెంతయు నుత్తమము సంపద యున్నప్పుడు మెతులకుఁ జేరు కాకులవలె మూఁగి పెక్కు మిషలచేత ద్రవ్యాపహరణముచేయుచు, ఆపద వచ్చునప్పుడు దూరముగా తొలఁగెడు జీవదనూపరు లయినమహాత్ములతో నిండియుండెడి దండుగమతి మోదుకు? కాల్పనా?

అన్నగా నున్నంతికాలమును చుట్టునుజేరి విందు లారిగిం చెడు బంధువులును శుభాశుభకార్యములయందు దక్షిణలని పేరుచెప్పి ధనమును కొల్లగొనుమతమువారును, ఒకరియింట నెవ్వరు కయిన ససాధ్యరోగము వచ్చి జవితాళ నిరాళ చేసికొన్నప్పు డెవరును తఱుచుగా రాదు, రోగికి ప్రాణము పోయిన దన్నవర్తమానము తెలిసిన తోడనే బంధువులు మొగము చాటువేయుదురు, ఆవఱకు దగ్గఱ నున్నవారును రోగిని భూశయనము చేసినతోడనే మెల్లఁగా నావలకు జాటుదురు, ప్రాణము పోయిన లెరువాతి వర్తమానము పంపినను రాక కొందఱు చుట్టములు ౦' మిఁగు నుండయు లోపలినుండి కదలి రాక స్త్రీలచేతిను పిల్లలచేతను ఇంటలే రినిపించెదరు. ఇట్లుగాకకొంత దయగలిగి దగ్గఱ నున్నవారునాతియు రుద్రభూమికి శవమును తరలిచుటలో తా మేమియు పనిచేయక, భారవాహులనిమిత్తి మప్పుడూరి వెంట వర్తమానములు పువుదురు దయాశూన్య లయి బ్రాహ్మణవేషధారు లయియుండు నాకిరాతులువచ్చి లేశ మయినను కనికరము లేక శవమును మోచినందున కయి తమకు గాలుగు రూపాయలు చాలవనియు పదిరూపాయలు కావలెననియు బేరము లడుటకుమొదలుపెట్టి, బీదవాండివద్ది నయినను తలకొకటి రెండు రూపాయల నయినను పుచ్చుకొనక శవము నక్కడనుండికదలింపరు. మహాపత్నమయమునం దిట్టి కిరాతకృత్యము జరుగుచుండఁగా

చూచుచు తాము సంబంధమును కలుగఁజేసికొక యూరకుండుట కులమువారి కెల్ల నవమానకరముగాదా? బ్రతికి యున్నంతకాలమును గౌరవముతోఁ జూచుకొని డివారి దేహములను ప్రాణములు పోయిన తోడినే సకలదుర్గుణదురాచారములకును లోనయ్యెడివాహకాధముల కొప్పగించి యపవిత్రము గావించుట న్యాయమా? ఒకరియాపద కొకరక్కటకువచ్చి పరస్పర సహాయ్యమువలననుభవించు పెంపు చెందుటతగదా? కైస్తవులలో గానివహమృదీయలలోఁగాని యొక్క బీదవాఁడుమృతుఁడయినను మునుమువార దఱును తోడివెళ్ళి నానిని భూస్థాపనము చేయువఱకు నుండి యాపకలమునం దోడుపడు చున్నారే! మొదట మనకట్టిబుద్ధి పుట్టకపోయినను తోడివారిని చూచి యైన నేర్చుకొరాదా? దురభిమానముచేయినవారి శవముతోకూడ వెళ్ళుట యెంతయవమానకర మని తెలుసుకున్నారో, వారు శవము తోవెళ్ళి సాయముచేయకపోవుట యంతయవమానకర మని యెంచు కొనుచున్నారు. ఎక్కడివారిమాట? మనకేల? మనలో కైస్తవులు తమ మతస్థులలోనొక్కఁడు పోయినయెడల అందఱునువచ్చి రెండవనుత మువారి నాశవముమీఁద చేయియైన పేయనియక సమస్తవిధముల తోడుపడుచున్నారే వారినిజూచి యైన మనమే? బుద్ధితెచ్చుకొని వారి సద్గుణముల నవలంబింపరాదు?

ఈవిషయ మయినదురాచారము శైవేతరగుత్తముల గోనెల్లను గొంతవఱకున్నను, అందఱిలోను స్మార్తమతస్తులలో మిక్కిలియెక్కువగా నున్నది. ఆస్మార్తులలోను పల్లెలలోకన్న పట్టణములయందు బొత్తిగా హద్దు మీటియున్నది, ఏమివోషముననో కానికోమఱులలో కూడ నీప్రాంతములయందు దీదురాచార మతకంఠకు బ్రబలుచున్నది. కాబట్టి యిది మిక్కిలి ముదిరి యనాధ్యము కాకమునుపే మనవా

మానివేసి యూరపుదేశములో నేయబడిన వస్త్రములనే కొను
చున్నారు ఈ ప్రకారముగా మన దేశమునుండి ప్రతిసంవత్సరమును
బట్టలక్రింద కచ్చుపడు కోట్లకోలదిసామ్ము పరదేశమునకు వెళ్ళు
చున్నది, అందుచేత మన దేశము క్రమక్రమముగా ధనహీనమయిన
నయి దరిద్రతాదశను పొందుటకు గారణమగుచున్నది. మనదేశము
లోనే బట్టలను నేయుయంత్రములు స్థాపింపబడుపక్షమున, ఆసా
మ్మంతయు మనదేశములోనే నిలిచి యుండునుగదా? ఇప్పుడు
మంచెట్టరునగరమునుండి వచ్చెడుబట్టలు ధూమసౌకలమీదనే మన
దేశమునకు రావలసి యున్నందున, అక్కడివర్తకులు పుచ్చుకొను
లాభము గాక యోడకేవుక్రింద విస్తారముసామ్ముగలుబడియగును
ఈదేశములోనే యంత్రసాహాయ్యమున బట్టలను నేసెనుపక్షమున,
ఓడకూలి మొదలగునవి యక్కర లేకపోవుటచే నిక్కడివారికి బట్టలు
మిక్కిలి తక్కువవెలకే దొరకు ననుటకు లేశమైనను సందేహ
ముండదు, ఈదేశములోనే యంత్రములు పెట్టిటవలన యంత్రములు
స్థాపించినవారికిని విశేషధనలాభము కలుగును, ఇప్పుడు పనిలేక బాధ
పడు వేలకోలది కూలివాండ్రకును సేవనాధారము కలుగును ఇట్టి
వ్యాపారమువలన మనదేశములో లాభముకలుగునాయనిసంశయింప
బనిలేదు. కొంతకాలముక్రిందట బొంబాయినగరమున తాపిదాసు
వర్జుదాసు మొదలగువారు పెట్టిన నేతయంత్రమువలన 1879 వ
సంవత్సరములోకడపటికెలువెలలోనువచ్చినలాభము రు 5579 లు.
అసంవత్సరములో నంతయు వచ్చిన మెట్టులాభము రు 94221 లు.
వినివిగా వర్తకము సాగించినట్లయిన కాలక్రమమున లాభముమఱింత
యెక్కువ కావచ్చును అయినను ఇంబంజివ్యాపారము ద్రవ్యసాధ్య
మయినదనియు, విస్తారముసామ్ము వెచ్చుటకు దగినవారు మనదేశ

ములో విస్తారముగా లే రనియు, మనవారు చెప్పుదురు. సామ్యంతయు గొక్కఁడు తెచ్చుటకష్టమే యున్నను, పలువురు సంఘములుగాఁ జేరి భాగమునకు వండరూపాయలో రెండువందలరూపాయలో యేర్పఱుచు కొన్నపక్షమున నెవ్వరిని కష్టముగా నుండదు, లాభమును విశేషముగా నుండును అయినను ఇట్టిపనికి ఐకమత్యము ముఖ్యముగా కావలసి యుండును. ఐకమత్యము కలిగినచో నన్నిపనులును సులభముగా సాధింపఁగలుగును ఇప్పుడు మనదేశములో చదువుకొన్నవారి సంఖ్య నానాటికి వృద్ధి యగుచున్నది ఈనాటికి చదువుకొన్నవారిందఱును తాము ర జకీయోగ్యుగములయందు ప్రవేశింపవలయునని యొకపిచ్చయభిప్రాయమును పెట్టుకొని యున్నారు చదువుకొన్నవారెక్కువయినందున, ఇప్పుడే పలువురు ర్యోగములు దొరకక పరీక్షలిచ్చి మెప్పు వడిసినవారుసహితము శ్రీతిబిత్తములు లేకుండ రాజకీయకార్యస్థానములయందు ముందెప్పువో పని యగుననునాశచేత వెట్టి పని చేసి కడపట కొందఱు విఫలమయ్యెను లగుచున్నారు చదువుకొన్నవారు ర్యోగములే కావలె ననుపిచ్చను వదిలివేసి యితరవ్యాపారములయందుఁ బ్రవేశింపవలసినయావశ్యకము నిలిసికోవలసినసమయమిప్పుడు వచ్చినది కాబట్టి యింగ్లీషువిద్యాభ్యాసము చేసినవారు పలువురి ట్టియుపయుక్తము అయినపనులయందుఁ బ్రవేశించి దేశమునకు డేమము కలుగఁజేయఁ బ్రయత్నింతురని నమ్ముచున్నాము. మొట్టమొదట వేయుయత్రములు స్థాపింపఁబడి పని జరుగుచున్న పిమ్మట, కాగితములు చేయుయత్రములును కత్తులు మొదలయిన యినుపసామానులను గాజుసామానులను జేయుయత్రములునుకూడ స్థాపింపఁబడవచ్చును. ప్రతిసంవత్సరమును లక్షలకొలది ధనమును వ్యాజ్యములక్రింద పాడుచేయు మన జమీన్దారులు మొదలగువారు

తమధనమును కేశమునకు క్షేనుకరము లయిన యట్టియంత్రస్థాపనాదులయందు వినియోగింపఁ జూతురని కోరుచున్నాము.

కన్యాశుల్కము. [1880 వ సం॥ మెయి నెల]

అష్టవిధ వివాహములలోను బ్రాహ్మదైవార్ష ప్రాజాపత్యములు నాలుగుమాత్రమే బ్రాహ్మణుల కాచరణీయము లయినట్లు మన ధర్మశాస్త్రములు సహస్రముఖముల ఘోషించుచున్నవి. అయినను మనవానికి శాస్త్రమునందు ప్రమాణబుద్ధి లేకపోవుటచేతనో మఱియేమి కాలకర్మకోషముచేతనో బ్రాహ్మణులలో పలువురు తమకు విహితము లయ్యున్న వివాహముల నన్నిటిని శ్రోసి కేవల సురకృత్యమును నిద్యమును అయినమాంసవిక్రయమునకు లోబడుచున్నారు లోకములో మాంసవిక్రయము చేయువారు సహితము మనుష్యేతరజంతువుల మాంసమునే విక్రయింతురుగాని యీదేశమునందలి బ్రాహ్మణవేషధారు లయ్యున్న ఘోరిరాక్షసులవలె నరమాంసవిక్రయమును జేయుట కొడంబడదు ఇదికేవల నరమాంసవిక్రయమే కాదు, తమకడుపునఁ బుట్టినబిడ్డలనే నిష్కరుణులయి యమ్మకొనుట మాంసవిక్రయమును జేయువారు జంతువును జంపి దానిమాంసమును అమ్మకొందురు, మరణమువలన నిమిషములో ఆజంతువుయొక్క బాధ నివారణ మగును ఈనరమాంసవిక్రయమున కొడిగట్టకొను క్రూరులో తమబిడ్డలమాంసము బ్రదికియుండఁగానే యమ్మకొందురు, అందువలన నాకన్నియలు యావజ్జీవమును మిలిమీటినబాధ ననుభవింపవలసినవారగుచున్నారు. సమస్తనీచకార్యములకును బ్రాహ్మణులే లోబడుచుండవలసినను, వారు

ముచేసినవారిని జాతిబహిష్కృతులనుగాఁ జేయకపోవుటవలనను, ఈ కన్యావిక్రయము చేయుదురాచారము బ్రాహ్మణులలో నంతకంతకు బ్రబలుచున్నది కన్యాశుల్కముగొని చేసెడి యీవివాహ మానుర వివాహమని ధర్మశాస్త్రములు పిలుచుట న్యాయమే ఇట్టి యాసు రవివాహములు వైశ్యులలోను శూద్రులలోను జరుగువచ్చునని కొన్ని ధర్మశాస్త్రము లంగీకరించుచున్నవి అయినను స్మృతులలో నెల్ల సగ్రగణ్యమైన మనుస్మృతి

శ్లో. ఒదదీతి సశూద్రోపి శుల్కం దుహితరం దదత్

శుల్కహి గృహ్నన్ కురుతే చ్చన్దం దుహితృవిక్రయమ్.

అని శూద్రుఁ డయినను కన్యాశుల్కము పుచ్చుకొనఁగూడదనియు, శుల్కమును పుచ్చుకొనుట పుత్రికావిక్రయమనియు స్పష్టముగాఁ జెప్పుచున్నది.

శ్లో. క్రియక్రితాతః యానారీ నసాపత్న్యభిధీయతే

నసాపై వేచ పిత్రేచ దాసీం తాం కశ్యపోబ్రవీత్

అని సంమిచ్చి చేసికొన్నస్త్రీ పత్ని కాదనియు, దైవవితృకర్మలయం దాస్త్రీ పనికిరా దనియు, ఆమె దాసివగటదనియు కశ్యపుఁడు చెప్పు చున్నాడు. ఈయాచారము ఘోర మయిన దని తెలిసికొని వైశ్యు లును శూదుీలును అసురవివాహమును మానుకొన్నను, సిగ్గులేక యగ్రవర్ణమువార మని చెప్పుకొని బ్రాహ్మణులు పాపమునకు భయపడక సకలదోషాకర మయినట్టియు సశాస్త్రీయ మయినట్టియు నిపిశాచకృత్యమును నిరాఘాటముగా జర పుచున్నారు. ఈదురాచా రము బ్రాహ్మణులలోనే నెలకొనియుండుట బ్రాహ్మణజాతి కంత కును అపమానకరముగా నున్నది. బ్రాహ్మణు లీహేయకార్యమును నివారింప యత్నింపకుండుట చూడఁగా, వారికి పు య్యపాపనివేదనము

విపరీతిముగా మాజీపోయినట్లు కనబడుచున్నది జ్ఞానము కలుగుట కయి స్త్రీలకు విద్యచెప్పించుమాన్స “హరిహరి” యని పిడుగువంటి దుర్వాస్తను విన్నట్లు చెప్పులు మూసికొనుచున్నారు, డబ్బుపుచ్చుకొని పిల్లలను ముసలివాండ్ర కచ్చి వా గొంత కలను కోయుచుండగా చూచి యానందించుచున్నారు ఇక నేమిచెప్పవలసి యున్నది! తల్లి దండ్రు లాశాపిశాచపేరితులయి కమి కన్నకూతలను వారికితాతలు గానో ముత్త తలుగానో యుండి దగినవృద్ధనిగ్రహములకు వివాహ మిషమున బలియిచ్చుచున్నారు, ఒక వేళ నట్టివారు వృద్ధులుగా నుండకపోయినను, ధనమునిచ్చి వివాహము చేసుకొనువారుసాధారణముగా మంచివారుగా నుండరుగనుక అంగహీనులలో జనులలో నిర్భాగ్యులలో యగుచున్నారు కన్యాశుల్కమువలన స్వకన్యకు డేమ సౌఖ్యములు చెడుటయేక క, ధనికు లయిన ముసలివాండ్రు ధనమిచ్చి రెండుమూడుసార్లు వివాహము లాడుచుండుటవలన పడుచువాండ్రే పలువురు వివాహములు గాక యావత్తవము బ్రహ్మచారులుగా నుండి వలసినవారుగాన వ్యభిచరి చువాడుగాను అగుచున్నారు ఇట్టియాసుర వివాహమువలన వ్యవహరులకుఁ గలిగిననష్టములు చెప్పబూను కొన్నచో లెక్కకు మిక్కిలిగా నున్నవి వానినన్నిటిని దెలిసికొని కులమువా రిట్టియకృమిముల నివర్తయేయులకుఁ బూనుకోనియెడల దొరతనమువారు సరబంధము కలుగఁజేసికొని కన్య నిచ్చి సొమ్ము పుచ్చుకొనువారుదండనార్హులగుదురని శాసనము పుట్టించుట సముచిత కార్య మని తలచుచున్నాము.

హిందూమహాదనులయు పేక్ష. [1880 వ సం॥ జూన్ నెల.]

పూర్వకాలమునందు హిందూదేశము నీశీయందును పాపభీతి
యందును నెంతయుత్కృష్టదశయందుండెనోయిప్పుడంతవికృష్టదశయం
దున్నది పూర్వము జాతిమతభేదము లన్నియు సన్యోగసహాయ్య
మునకు సాధనము లగుచుండెను, ఇప్పుడవియే పరస్పర ద్వేషమున
కును సైకమత్యాభావమునకు కారణము లగుచున్నవి. గొప్పరూపద
వచ్చినప్పుడు జాతివారును మతమువారును వచ్చి సహాయ్యము
చేయవలసినదానికి మాటుగా శవమును జూచిన స్నానము చేయ
వలసివచ్చు సనియు మయిలయింటికిఁ బోఁగూడదనియు లేనిపోనికట్లు
పాటులను కల్పించుకొని మరణమంతటి యాపద వచ్చినను దగ్గఱకు
పోక సాధ్య మయినంతవఱకు దూరముగా తలఁగుచున్నారు, పలు
విధము లయినమిషలమీఁద వట్టి యాపత్సమయములందు సహితము
దానములకని ధర్మములకని ధనమును లాగుచున్నారు. కాబట్టి
యిప్పట్టిస్థితినిబట్టి చూడఁగా మతము శుభాశుభ కార్యములయందు
ధనాకర్షణమునకుమాత్రమే యుపయోగపడుచున్నది. క్రమక్రమ
ముగా నిజ మయినధర్మ మంతయు నశించి బాహ్యాడంభములును
మోసములును బ్రబలు చున్నవి. అయోగ్య మయినపనిని జేయు
వారిని శిక్షించువారెవ్వరును గనఁబడరు, యోగ్యమయిన వయినను
క్రిత్తపనులను జేయువారిని బెకరించుట కెల్లవారును బయలుదేలు
చున్నారు. పాపవృక్షమున కంతకును మూలమయినవ్యభిచారమిప్పుడు
తప్పిదముగానే యెఱవఁబడుచుండలేదు, పరదారగమనము చేయు
పురుషుని గాని పరపురుషసంభోగమున కాశపటుస్త్రీనిగాని యాజ్ఞ
పెట్టువా రెవ్వరును ముందుకయినను గనఁబడరు. పాపసంరక్ష

కార్యమయి యన్యదేశ పాశరక్షలను (బూర్సును) దొడుగుకొను వారిని “పోర్” లని పేరుపెట్టి జాతిబహిష్కృతులను జేసెద మని మూలమూలల నున్నవారుసహితము వైకవచ్చి భయపెట్టుచున్నారు. సమస్తవిషయములలోను ఇప్పు డీప్రాచీనులయందు దుడువారి ప్రసర్తన మీప్రకారముగానే యున్నను, వ్యభిచారవిషయమునందు మఱితపాడుగా నున్నందున నీనారి యువిషయమై యించుక ప్రస్తావించు చున్నాము. దుష్కార్యములలో నెల్లను వ్యభిచారమే ఘోరతమమైనదని చూపుటకు పెక్కునిదర్శనము లక్కఱ యుండవు. తక్కినదుష్కార్యము లన్నిటకని ఇహపరిలోకములయందు రాజదండనమును దైవదండనమునుమాత్రమే యున్నవి, ఈవ్యభిచారదోషమునకో పూర్వోక్తము లయిన రెండండనము మమాత్రమే కాక సుఖవ్యాధిరూప మయినమూడవశిక్ష గూడ కలిగి యున్నది తక్కిన దోషములలో చేసేకొన్నవారే దానిశిక్ష ననుభవించురు, ఈదోషమునందు వారిబిడ్డలు మొదలగువారుగూడ దానికలము ననుభవింపవలసినవారగుచున్నారు.

జగత్తున ప్రజాభివృద్ధి యగుటకును పరిస్పర ప్రేమానుబంధములు గలిగి కుటుంబములుగా నేర్పడి యొకరికాధ్యతి యొకరికిబలపడి యన్యోన్యసహాయమును సౌఖ్యమును నతిశయించుటకును వివాహమనుపావనతమ మయిననుబంధ మొకటి మనుష్యజాతి కేర్పఱుపఁబడినది. వివాహ మనగా ధర్మార్థకములయందు వధూవరులన్యోన్యసహాయకారులుగా నుండి యాస్థి పము నొకరి నొక రతిక్రమించి తిరుగకుండ నుండుటకయి పలుప్రమాణములను జేసి యేర్పఱుచుకొన్నయొడంబడికయే కాని పట్టివేడుక కాదు వివాహనుబంధమునుబట్టి భార్యాభర్తలు తమజీవితకాలమునం దంతటను నొక్క-

దేహముగా నుండి యిరదనసంభోగము లేక ధర్మమార్గమున
వర్తించుటకు బద్ధులగుచున్నారు. (పలుల మైత్రీ) ప్రాణమిత్రుల
మైత్రీకన్న సభి కమునదిగా నుడవలసినది కాబట్టి వ్యభిచరించి
యొకరివిషయమున నొకరు గ్రోహము చేసినచో వారు మిత్రశ్రోహము
చేసినవారకంటెను సభిపావులును క్రూరాత్ములును నగుచున్నారు.
అట్టివారిని జాతిబహిష్కరింపగలగాక సేసియో సభలకు పిలువక
యగౌరవము కనబరచి, శిక్షించుట కులమువారికి విధిగానున్నది.
అట్టిశిక్ష యేమియు నీవజకు పరుగకపోవుచుండుటచేత సంసారులయిన
స్త్రీపురుషులేహద్దులేక విచ్చలవిడి పెచ్చు పెరిగి స్వేచ్ఛగావ్యభిచరించుచు
నగౌరవమునకు వాత్రులు గాకుండ నున్నారు. ధన మున్నవారి కట్టి
పాడుపని చేయుటచే గౌరవముకుండ కలుగుచున్నది. కొంతకాలము
క్రిందట మనపట్టణములో వేశ్యల నుంచుకొన్నవారే ఘను లని
పేర్కొనబడుచుండుటయు, వ్యయవాది (ప్లేడరు) యద్యోగము గల
వాడు వేశ్య నుంచుకొనక శోభించ కుండుటయు పలువు రెఱిగి
యున్నారు. దైవానుగ్రహముచేత నట్టివారెప్పుడు పలువురు నశించి
నారు, వేశ్యలును మునుపటియున్న పాదశలు పోగొట్టుకొని క్షీణదశకు
వచ్చుచున్నారు. అందున నిష్పాపసహిత మట్టిప్రముఖులు కొందఱు
నిశ్చంకముగా పెద్దమనుష్యుల వని నలువురలో లెల యెత్తుకొని తిరు
గుచునే యున్నారు, గాడిదకుపూసినగంధమువలె వారికి గలవిద్యయు
నిరర్థక మగుచున్నది. సమపనులు విడిచి వేశ్యలపాదసేవ చేయుచు
మాన్యములు తాకట్టుపెట్టుకొని యాలంబె లెక్కడకుఁ బోయిన
నక్కడికెల్లను దేశసంచారము చేయుపుణ్యపురుషులను మనము కన్ను
లార చూచుచున్నాము నెలకు నలువదేశిరూపాయలజీతము లిచ్చి
యుంచుకొని వందలకొలదిరూప్యముల వెచ్చించి క్రొత్తగా కన్నాటిక

ములు చేయ యన్నిచుమహానుగ్రావులు నిత్యమును మనకన్నుల
యెదురనే పెద్దమనుష్యులనలె తిరుగుచున్నారు వేశ్యలతోనైన
దృష్టిసొందక విశేషధనమును వ్యయపఱచి పొరుగువారలభార్యలను
తమవలలోఁ బడవైచుకొని స్వీకృతే తగుదు మని తిరుగు నరపశు
వులనైనను మనఃశాంతియు లేమియు చేయఁజాలక యుపేక్షతోఁ
జూచుచున్నవి. పరభార్య నాశించి ఎల్లి చైత్రహాసాంతముననే
నైశాకపూజను పొందిన సావళిరాముని నెవ్వ రేమి చేయఁగలిగిరి?
ఈవిషయమున భర్త యభియోగము (సర్వాదు) తెచ్చినగాని రాజ
శాసన మేమియు చేయఁజాలదు. రచ్చ కెక్కినఁ దమకే యవమాన
మని యభిమానవంతు లయినభర్తలు మనస్సుననే ఫేదము నొందుచు
నూరకుండుచున్నారు, మోటువాండ్రు కొండలు చావునకు వెరించి
జారిలు లయినభార్యలకు వియలను పొడిచివేయు చున్నారు, భర్తలు
జారు లయినచో యోగ్యురాం ద్రయినభార్యలు మనస్సునందే
దుఃఖించు చున్నారు, కొండలు నూతులలోనో గోతులలోనో పడి
ప్రాణహత్యలు చేసికొను కొన్నారు, మహాప్రతివ్రతలని చెప్పకొప్పు
పలుపుడుస్త్రీలు భర్త ప్రార్థించునట్లు వర్తించెడిస్త్రీయే ప్రతివ్రత
యనునీతిని మనస్సున నుంచుకొని భర్తయొక్కతే నుంచుకొన్న
భార్య నలుగుర నుంచుకొనుచు గౌరవము కాంచుచున్నారు. మతి
ములోఁ దగినశిక్ష లేకపోవుటవలన వ్యభిచార మెక్కువయ్యి యేవీ
ధినిజూచినను జారిసులసంఖ్య యెక్కువ యగుచున్నది ఈపట్టణము
నందు సంసారములు విడిచి లేచివచ్చి బహిరంగముగా వ్యభిచరించు
వారు ముగ్గురో నలుగురో యుండనివీధి లేదు అట్టివార గౌరవము
నకు పాత్రురాండ్రు కాకనలుగురియిండ్లలోను నిరాటంకముగా తిరుగు
చున్నారు, పెద్దశాస్త్రులుసహితము మట్టివారి చేతిహస్తోదకములను

గ్రహించుచున్నాడు. ఓహిందూసహోదరులారా! ఇట్టిసహోదరపాతకములు నిత్యమును మీకన్నులముగరనే జరుగుచుండఁగా శక్తులయియుండియు వారించుటకు ప్రయత్నము చేయక మీరెంతకాలముపేక్షించెదరు! మనలో నిట్టియకార్యకరణము జరుగుచుండుట మీకందఱకును తలవంపులుగా నుండలేరా? మీరంగఱును కట్టుచేసికొని మతసభలు చేయుచు నిట్టిదుర్మార్గులను దుర్మార్గురాండ్రినజఁగినుండి బహిష్కారము చేసి దీనిప్రాయశ్చిత్తము చేసినకొనివఱకీదుర్మహి యణగి పోదా? బాత్రిగా చెడిపోకమునుపే యింతటనైనమేలుకొని యుక్తకాలమున తిలకమును వేయుబుద్ధి మనవారికిఁబుట్టించుట కయి యాశ్వనుని ప్రార్థించుచు నిప్పటి కింతలో విరమించుచున్నాము.

త్రాగూబోతుతనము [1880 వ సం॥ జూన్ నెల]

ఈయింగ్లీషుప్రభుత్వము వచ్చినతరువాత మనదేశము బహువిషయములలో శాగుపడుచున్నను కొన్నివిషయములలో నంతకంతకు చెడిపోవుచున్నది. పూర్వమీదేశము స్వదేశరాజులపాలనములోనున్నప్పుడు తక్కినయశములయందెట్టిదశలో నుండినను, మద్యపానాదిదుష్కర్మనివారణమునందు మిక్కిలి కట్టుదిట్టములు కలదిగా నుండెననుటకు లేశముగాని సందేహము లేదు తొల్లింటి మనబల్లినులు సురాపానము ప్రచమహోపాతకములలో నొకదానినిగా పరిగణించినోరిచాపలమున నెవ్వరయిన నట్టిపాడుపనికి లోబడిరేని వారిని రాజదండనమునకు పాత్రిలనుగాఁ జేయుచుండిరి. అందుచేత మాలమాదిగలు మొదలయిన నీచజాతులయందెక్కడనో త్రాగూబోతు

తనము శరణము నొంది యుండెనేకాని యుత్తముజ గలవారిలో
 సురాసాన మన్నమాట కలలోను వినబడుతుండెను ఎప్పుడును
 మనము విచారించవలసినపని లేదు మనము బుద్ధి యెఱిగినతరు
 వాతినే పల్లెలకంటె నాగరికతయందు వాసిగాంచిన యీపట్టణమునం
 దూరిబయల నెక్కడనో రెండుమూడు కల్లమ్ముగుడిసె లుండెడివి,
 అక్కడ నైనను దేశముఁ జేయఁబడిన యొకరీతిని రాక్షసును
 కల్లును విక్రియింపఁబడు చుండెను అప్పుడు జను లన్యదేశపుసారా
 యముల పేరె యెఱుఁగరు. అప్పుడు త్రాగిడివా రల్పజాతులవారిలో
 సహితము మిక్కిలి నిక్కువసంఖ్య గలవారుగానే యుండిగనుక,
 ఆయున్న రెండుమూడుదుకాణములవారి కయినను వచ్చిదిలాభము
 తిన్నగా తిండి కయినను సరిపోక యుండెను. ఈకైస్తవపుభుత్వము
 వారిచల్లదనముచేత జనులలో సురాసానమునందలి యభిరుచి కొంత
 వృద్ధి పొందినతరువాత, యూరపు దేశపుసారాయముల నమ్మదుకాణ
 మొక్కటి యూరి కుత్తరదిక్కున వెలసి మెల్లగా తల యెత్త
 సాగెను. లోకములో దుష్కార్యములు ప్రబలుట కెంతో కాలము
 పట్టదుగనుక, ఆరంభదశలో నాక్రొత్తసారాయములను గొనువా
 రీపట్టణమున నుండయూగోపియను లొక్కరే యైనను శీఘ్రము
 లోనే యానూతనాసవముయొక్కకీర్తి స్వదేశీయులలోసహితము
 వ్యాపించి మనవారు పుర్వాచారమును మీఱుటలో నెప్పుడును
 వెనుకింజె వేయవారే యైనను భూమిమీఁదనే స్వర్గముమును
 గల్పించి యానందింపఁ జేయుచున్నానాచరణములకుమాత్రిము ముం
 దడుగిడిరి అయినను పదిసంవత్సరములక్రిందటివఱకు నీపట్టణములో
 నొక్కదుకాణమునకంటె నెక్కువ యుండవలసిన మావశ్యకము
 లేకయే పోయెను. కడచిన పదిసంవత్సరములలోను మధునా

పొందినయున్నతదశ యిట్టిదనివర్ణింపశక్యముకాదు. సురాసారవిక్రయ
 మువలన లాభము వచ్చుచున్న దన్నసంగతి కర్ణగోచరము కాఁగానే
 యొక్క శ్రమ యొకసారాదుకాణము నుంచెను అటుతగు
 వాతి వారినిజూచి వారు యి రపుసారాయముల నమ్మెడికాణము
 లను పట్టణమునం దంతటను నిండియుండునట్లు చేసిరి ఇప్పు డెవ్వ
 రయినను శ్రమ చేసి యొక్కసారి బజాటువీధి నుండి నడచినచో
 సారాదుకాణములను పదిటికంటె నెక్కువగాఁ జూడగలరు ఇక
 నున్న కల్లుదుకాణములకును స్వదేశపు సారాదుకాణములకును
 లెక్కయే లేదు ఈవరుసను జూచినఁ గొంత కాలమున కీపట్టణములో
 ప్రజలసంఖ్యకంటె సారాదుకాణముల సంఖ్యయే యధికము కావ
 చును ఇప్పటికే యీవలకుత్రాగి పాటవేసిన సారాసీసాలను గుట్ట
 వేసినచో పంచవత్సర్యంతిభరమువరకంటెఁ గొన్నియడుగు లెత్తుగానే
 యుండవచ్చును. ఇప్పుడు పల్లెల గోనివారునహిము జాతిగారాయము
 లనే త్రాచుచున్నారు గ్రాహ్యులలో దేహాలపేరు చెప్పి పూర్వ
 మొక్క-శాస్త్రీయులుమాత్రమే త్రాగుచుండిరికాని యిప్పుడు మన
 వారికి ద్రాక్షసవాదులు గంగ శాతమి మొదలగు పావనదీపలము
 వలె నైనవి సీసాలకొలఁది త్రాగి వెళ్ళినవీధుల నెల్లను పరిమళింపఁ
 జేయునుహనుభావులు గౌరవనీయులుగానే యెంచఁబడుచున్నారు.
 ఇట్లు జాతిమతవివేచనములేక దేహములు మఱచి మహానందరస
 మగును లయు యింతమందిసనులు సేవించువివిధనామవిరాజతానవ
 దేవతలు దుఁ గలమహాత్మును గొంతివిచారింతుము. అది తన్ను
 సేవించువారికి జ్ఞానేంద్రియములును కర్మేంద్రియములును వశ్య
 ములు కాకుండునట్లు చేయును, కాళ్ళకు తూలుగు పండు నడుచు
 విచిత్రమనమును నేర్చును, కన్నులకు కెంపులకాంతి ననుగ్రహించి

మితగా స్రుణ్ణు త్రిప్పనల్లు నేర్చును, స్రాణేంద్రియమునకు కంపు
 కొట్టెడిముఱికినీటికాలువలోబడినను దుర్వాసన కొట్టకుండజేయును,
 జిహ్వకుష్ఠ నోపదేశముచేసి దుర్భాషలన్న నెగ్గులేకుండ జేయును,
 దేహమునందు తనయధీనము గావించుకొని జనులందఱును నవ్విం
 చెడియాటలాడించును, ఆత్మకు విరక్తిని కలిగించి తనముట్ల గల
 సాత్తును శుద్ధకు భార్యాపుత్రులనుసహితము విడువనల్లు చేయును
 పానమోక్షుల కిగువరిమేళ్ళు మఱియెన్నియైనను గలుగును. శీతల
 దేశములయందువలె గొంతియైన మనదేశమునందు త్రాగనలసిన
 యావశ్యకములేదు, అంగ్లేయ దేశమునందుసహితము బొత్తిగా త్రాగ
 నివారనేకులు గలరు వా కెంతమాత్రమును నష్టముకలుగకపోవుట
 యేకాక వారు చిరకాలపింపుగకూడ నున్నారు ఇప్పుడు హూణదేశ
 మున మౌత్రివర్గముల జరినవై) బొదారవారు మొదలు వారు
 బొత్తిగా త్రాగనివారే త్రాగుటను మాన్పించుట కయి యూరపు
 దేశమున పలుసంఘము లేర్పడి యున్నవి, వానిశాఖలు కొన్ని యీ
 దేశమునందును గలవు సమస్తవ్యాపారములకును కుదురయిన యీ
 దురాచారమును మాన్పయినవారేలప్రయత్నింపరో పాలియకున్నది
 మొట్టమొదట కొందఱు దీని న పథ మనియు తరువాత పీర్ణితక్తిని
 వృద్ధిపఱుచు ననియు ననుపేక్షుట నారోగ్యప్రద మనియు మిషలు
 పెట్టి కష్టపడి యభ్యసించి క్రమముగా నలవాటు చేసికొనుచున్నారు.
 పానమోక్షుల పమపాల్లు గాచుచుండియు నితరు లాసుర్వృత్తిని
 మానవల కున్నాడు రెండు మూడు సంవత్సరముల క్రిందటగే
 యీపట్టణమున దు త్రాగుటచేత దేహమునందు నడతుపుట్టి మాట
 కొలుగుపోయి నడిపయస్సనంబే యొకప్రాప్రయిటరు మృతి నొగ
 దంగా మిరగదఱుచు నొచ్చి యుండలేదే? ఇక్కడనే కొంతకాలము

క్రిందట నొకకోర్టుగుమస్తా త్రాగుట కయి రూపాయకు నాలుగణాల వంతున వడ్డీ యిచ్చి వచ్చినదీతము నిప్పుడే ఋణప్రదాతల కిచ్చినేసి యింటికి పోవుచుండఁగా మనము చూచియుండలేదా? త్రాగుబోతు కుటుంబమువారన్నవస్త్రాదులకు లేక బాధ పడుదురు, ఒకవేళతిండికి కొఱత లేక యున్నను వారు పొందుమనస్తాప మింతంత యని చెప్ప నలవి గాదు, విడ్డలకు యుక్తకాలమున విద్య లేకపోవును, ఇప్పుడు ప్రపంచమున జరగఁజేసేరములందు సగముపాలు త్రాగుటవలననే కలుగును డబ్బు లేనప్పుడు త్రాగ మరగినవాఁ డెన్నిదుశ్చేష్టలకు లోబడఁడు? మనవారు త్రాగుబోతుతనమును మాన్పించుట కయి యిచ్చట నొకసమాజము నేర్పఱుపవలయునని కోరుచు నిప్పుట కింత టితో విరమించు చున్నాము.

దేశాభిమానము. [1880 వ సం॥ జూలై నెల.]

శాంతి

ఈపిందూదేశీయులలో దేశాభిమానము బొత్తిగా లేక యున్నది జాతిపట్టదలచేతను, మతిద్వేషములచేతను పూర్వకాలము నుండియు జనులలో పలుభాగము లేర్పడి యైకమత్యము నశించి దేశీ యులలో పరస్పరాభిమాన ముండవలయు నన్నమాట యైనను స్మరణకు రాకయుండెను. ఇప్పు డిప్పుడు హానివిద్యాభ్యాసము చేసి నాగరికాగ్రగణ్యు లగుచున్నవారిలోను కొండటియందుమాత్రమే నిజమైన దేశాభిమానము పొడచూపుచున్నదిగాని, అండటియందును పొపట్టకున్నది. నాగరికు లయి యున్నవారికసహితము పూర్వము మనదేశములో నున్నది దురాచార మయినను సదాచార మయినను దానిని నిలువఁబెట్టుట కయి ప్రయత్నించుటయే దేశాభిమాన మను

విపరీతాభిప్రాయము కలిగియున్నది. అందుచేతనే యట్టివారు దేశము
యొక్క ఔమమున కయి యెవ్వరైన నించుక పూర్వాచారవిరుద్ధ
మయిన యాచరణమును దెచ్చుకయు యున్నముచేయుచో దానికి
విఘాతమును గలిగించి యట్లుచేయుటయే తమకు ప్రతిష్ఠాపహామను
కొని సంతోషించుచున్నారు. నిజమయిన దేశాభిమానము గలవాఁ
డెల్లప్పుడును జనసామాన్యముయొక్క ఔమలాభములనే చింతించుచు
నిది పూర్వము మన దేశమున నున్నదా లేదా యనువిచారమును
దూరముచేసి యిది మన దేశమునకు ఔనుకరమా నష్టకరమా యని
యూలోచించి నష్టకర మయిన దని యేర్పడినయెడల పూర్వమున్న
దానినైనను మాన్పుటకును లాభకర మయిన దని తేలినపక్షమున
క్రొత్తదానినైనను పెలయించుటకును పాపపడవలయుచు, వాస్తవ
ముగా దేశాభిమానము గలవారు జనులయందలి సభివృద్ధియందును
శ్రద్ధ యుంచవలయును, అందు చేయున్న ప్రతివారియొక్కయు
మతమువారియొక్కయు సభివృద్ధినిమాత్రమే గోరుచు తక్కినవారి
నడఁగఁ ద్రొక్కుట కయి యెంతమాత్రమును బ్రయత్నింపరాదు
వారిప్రయత్న మంతయు దేశమున నాధ్యమముగంతమందికి సాధ్య
మయినంతయధిక సౌఖ్యమును గలిగించుట కంగ యుండవలెను.
కాఁబట్టి మనవా రెల్లరును స్వప్రయోజనపర్వములు వదలిపెట్టి
హిందువుల మయినందున మనమీఁదఁ బడిన యీ దేశమునకుఁ
జీయవలసిన కార్యభారమును తెలిసికొని దానిని నిర్వహించుటకు
ఎలయు సాధనముల సూచించియుండును సూచించిన సాధనకలాప
ముతో పూనిక గలిగి కార్యమును యావచ్ఛక్తిని జేయుచుండుటకును
పూనుకొందురని నమ్ముచున్నను మన మిప్పుడు ముఖ్యముగా
నిర్వహింపవలసిన కార్యమును గూర్చి యిచ్చ నించుక ముచ్చ

టించుట యనావశ్యకము నేరదు గనుక, తెలిసివచ్చి స్మరణకు
దెచ్చుటయు తెలియనివారికి శ్రీ లక్ష్మీ యు కుండ కర్తవ్యములే
యగుటచేతను, ఆవిషయమయి గుండుక వ్రాయుచున్నాము. పూర్వ
కాలమునం దించుమించుగా నన్ని దేశములలోను బలవంతులు బల
హీనులను ధనికులు బీదలను ప్రబలనీయక యణచి వేయుట సహజ
కృత్యముగా నుండెను నాగరికత హెచ్చినకొలదిని యిప్పుడు బహు
దేశములయందు సాధారణ జనుల స్వాతంత్ర్యములు చక్కగా
కాపాడఁ బడుచు వచ్చుటచేత పారిస్థితి గాగుపడు చున్నది.
దేశమును హించిదేశకు తీసుకొనివచ్చి కములో ప్రకృతి కెక్కడు
దేశములలో నొకదానిని చేయవలె నన్నచో మొట్టమొదట
సామాన్యజనులయొక్క స్థితి గాఁచేయుటకు బ్రయత్న పడ
వలయును మనపూర్వులు సాధ్యములగునట్లుకు తమలో కొన్ని
వర్ణములవారుమాత్రమే యత్యంతదేశయగి నుండవలయు ననియు
మిగిలినవర్ణములవారు నిశ్చలదేశయగి నుండవలయుననియు, స్వప్ర
యోజనపరులను శాసనములను కల్పించి క్రమముగా దేశమును
క్షీణదేశకు వైచ్చి జనులలోని దైవకరుత్యమునకు భంగము కలిగించి
మనదేశము నన్యాయకరిత మగునట్లు చేసి కము చెడిపోయిరి, పుణ్య
నశముచేత హిందూదేశ విప్లవ న్యాయకావలంబు లగుహూణ
ప్రభుత్వమువారివలనమునకు లోబడి యున్నందున, వారు పూను
కొని జనసామాన్యముయొక్కక్షేయమును విచారించుచు దేశమును
మంచిదేశకు వైచ్చుచున్నారు. జనులస్థితిని బాగుచేయుట కయి
ముందుగా వారియందున్నమాధత్వము వదలునట్లు చేయవలయును.
మాధత్వము వదలుటకు విద్యతప్ప వేఱుసాధనము లేదుగనుక సమస్త
జాతులవారిలోను విద్య వృద్ధిపొందునట్లు చేయవలయును జనులంద

ఋను విద్యవంతులయి రేని వారికి తమకృత్యములు తలిసి మూర్ఖపు పట్టును విడిచి సత్కార్యాచరణమునకు ముగ దడుగిడుచు ప్రభుభక్తి కలవారయి యుందురు, ఇతరులు చేయుమోసములకు లోబడక జాగ్రత్త గలిగి యుందురు, పరస్పరైకమత్యము గలిగి దేశాభివృద్ధి విషయమయి పాటుపడుదురు, మూఢభక్తిని వదలి యీశ్వరుని విషయ మయి యధార్థజ్ఞానము గలవారయి యొక్కదేవుని నారాధించుచు నందఱు నొక్కకుటుంబములోనివారివలె నగుదురు. పూర్వమున మనదేశములో శాస్త్రజ్ఞులు మొదలగువారు కొందఱు మాత్రమే చదువుకొన్నవారయి యుండుటచేతను, సాధారణముగా జనులందఱును మూఢశిరోమలయి యుండుటచేతను మోసములు లంచములు మొదలయినవి విశేష మయినవి. ఇప్పుడు మనదొరతన మువారు కాపులనిమిత్తమయి పల్లెలయందు పాఠశాల లుంచినను, మనలోని చదువుకొన్నవారు వాని నంతగాఁ బోత్సహపఱపక పోవుటచేత వానివలనఁ గలుగవలసినంతప్రయోజనము కలుగకున్నది కొందఱుమహాత్ములు శూద్రులు చదువుకొన్న ఘోరనరకములో పడుదురని పుస్తకములలో వ్రాసిపెట్టుటచేతను, మూర్ఖులయినవారామాటనే నమ్ముకొని తమకు చదువు కూడ దినునభిప్రాయము గలవారగుటచేతను తమశాలిరును పాఠశాలకుఁ బంపకున్నారు. కాఁబట్టి వారి యీదుర్భ్రమమును నివారించుటకయి దేశాభివృద్ధి గోరు మనలోని చదువుకొన్నవారు పూనుకొనియెడల, దొరతనము వారిప్రయత్నము శీఘ్రకాలములో నఫలము కానేరదు.

రెండవది జనులకు మతవిషయ మయినజ్ఞానమును కలుగఁ జేయవలయును. వారు గురువుల మని వేషములు వేసికొని మోసము చేసి ధనాపహరణము చేయువారి మోసములకు లోబడ కుండు

నట్లుగా, మన మతవిషయ మయినచిన్నిగ్రంథములను సులభశైలిని దేశభాషలతోఁ బ్రకటించి వానిని చదువునట్లు చేయవలయును అట్టి పుస్తకములలో మూఢభక్తి ముహురన్వేషసంగతులను వ్రాయక, యుక్తియుక్తముగా భగవద్వహుపమును, ఆయనగుణములను, ఆయన దివ్యమహిమలను, ఆయనయెడల మన ముంచవలసిన భక్తి శ్రద్ధలక్రమమును, జనులలో నన్యోన్యప్రేమయును నైకమత్యమును గలిగియుండుట భగవద్వ్రత ములయు, పరలోక సౌఖ్యమునకు నీతి మార్గము తప్ప నుతియొకదాని లేకపోవుటయు, మొదలయినసంగతులను మనసునకు నావిధమున వ్రాయవలయును

సాధారణజనుల యభివృద్ధికయి మనము చేయవలసినపనులనేకము లున్నను వారిలో విద్యాభివృద్ధిని జేసికొమేని తక్కినవన్నియు తమంతటనే నివారణము కాఁగలవు మనవారిలో మూఢులును తెలిసినవారునుగూడ కొన్ని విషయములలో సమానులుగానే యగ పడుచున్నారు మనవారు సాధారణముగా తమశక్తికిఁబచినవ్యయమును జేయుచున్నారు ముఖ్యముగా తమయింట నొకవివాహము తటస్థించినపుడు దేహము తెలియక ఋణములుచేసి వందలకొలది ధనమును వ్యర్థముగా వ్యయము చేయుచున్నారు. అదేమన్నదాము చేయఁబోయెడుసంతోషకార్యములలో నెల్ల నదియే గొప్పది గనుక ధన మప్పుడు వ్యయముచేయక పోయినయెడల మతియెప్పుడు వ్యయము చేయవలె నని యనుగుదురు వివాహము శుభకార్యము లో నెల్ల మే లయినదగుట వాస్తవమే యయినను, అంతధనమును వృధావ్యయముచేసిననేకాని సంతోషజనకము కాకపోదు. వేడుకకు విలువలేదుగనుక, వారు వారు స్వశక్త్యానుసారముగానే సొమ్మువెచ్చ పెట్టవలయును వివాహములలో భూరిదక్షిణలక్రిందను సంలర్పణముల

క్రిందను తమ కున్న సొమ్మంతయు పాగు చేసికొని యుండుములు చేసియు మాన్యముల నమ్మకొని జోగులయినవారి నెందఱినో మనము చూచుచున్నాము అట్టివధూవరులును తరువాత దారి ద్రవ్యము ననుభవించుచు బహుకష్టములకు లోనగుచున్నారు. అంతధన మున్న వ్యయపడకపోయినపక్షమున దానితో ఆదంపతులు యావజ్జీవమును సుఖజీవనము చేయవచ్చునుగదా ?

మూడవది మంచిస్థితియం దుండువారు సాధారణులను సీచముగా చూడక వారియెడల తగినంత గౌరవమును గనబఱచుచు చుండవలెను. కొందఱు కొంచెము లాక్యాధికార మొదవినమాత్రముననే కన్నులు మీఁదికివచ్చి తక్కువ జాతులవారిలోను దరిద్రులతోను మాటాడుటయే పరువుతక్కువ యనుకొని వారిని మృగములనుజూచునట్లు చూతురు అట్టిది అల్పవిద్యాగర్వమువలన గలిగినదే కాబట్టి తిన్నగా చదువుకొన్నవారట్టిస్వాశీశయమును పెట్టికొనకుండిరేని వారిని జూచి యితరులు బుద్ధి తెచ్చుకొందురు ప్రతిదేశమునందును బీదవారును ధనవంతులును కొద్దివారును గొప్పవారును ఉండక తప్పదు గరుక, గౌరవతారతమ్యమునహిత ముండకతప్పదు. అయినను గొప్పవారు తక్కినవారిని బుద్ధిపూర్వకముగా లాఘవపఱచుట మాత్రము న్యాయముకాదు నుజ్జయు గొప్పయధికారమునం దున్నవారు తమక్రిందియున్నోగులు సాధారణులను శాధ పెట్టకుండునట్లును, ఘనుల కెట్లో సీమలకు నట్లే యన్నివిషయములయందును న్యాయము కలుగుకుండునట్లును చూచుచుండుట పరమధర్మము.

విద్యాభ్యాసోద్దేశము. [1880 వ సం॥ జూలై నెల.]

విద్య నేర్చుకొనుటవలనఁ గలుగవలసినఫల మెల్లను ఐహిక
 లాభమేయని యీదేశములో సాధారణముగామహాజనులయభిప్రాయ
 మయియున్నది చదువులేక మూఢులయి యున్నవారికంటె చదువు
 కొని జ్ఞానవంతు లయినవారి కనేకలాభములు కలిగియుండుటచేతను,
 చదువుకొన్నవా రెందును శౌరవముతో పవనము చేయుటకు సమర్థు
 లగుటచేతను, రాజకీయోద్యోగములన్నియు విద్యావంతులకే యిచ్చు
 బడుచుండుటచేతను, వారియభిప్రాయము కొంతవఱకు సరియయినదే
 యయినను విద్యయొక్క ముఖ్యోద్దేశముమాత్ర మెప్పుడునుఇహలోక
 మునందలియల్పలాభమును గూర్చినదిగా నుండగూడదు. విద్యవలన
 సంపాదించవలసిన లాభములు గణరాతీతము లున్నవి. వానిలో నెల్ల
 ను ముఖ్యములైనవిజ్ఞానాభివృద్ధిని పెండుట అందువలన యుక్తాయుక్త
 ముల నెక్కి సన్మార్గప్రవర్తనమును నేర్చుకొనుట, భగవత్తునివిషయ
 మయి యధార్థజ్ఞానమును సంపాదించి పరలోకసాధనమును జూచు
 కొనుట కాబట్టి విద్యవలన మనకప్పుడు సాధారణముగా లభించు
 చుండెడి మనస్సంతోషముగాని, ప్రసంగములయందలి ఆయముగాని
 ధనలాభముగాని, లౌక్యధికారముగాని, శౌరవముగాని యంతగా
 ముఖ్యము లయినవిగావు నిజముగా విద్యాభ్యాసము చేయవలె నను
 వాంఛనాభివృద్ధికొరకేచదువుకొనవలయునుగాని యిప్పుడు చెప్పిన
 లాభములతోఁ గొన్నిటినిగాని యన్నిటినిగాని మనసునం దుంచుకొని
 వానికొరకయినో చదువఁగూడదు మనముభ్యోద్దేశము మాత్రము
 జ్ఞానాభివృద్ధికొరకే యయి యున్నయెడల, ఈపయినిజెప్పిన వన్నియు

మనప్రయత్న మక్కఱలేకయే వానియంత నె లభించును. సామాన్య ముగా స్వదేశపారశాలయందు పుస్తకమును చూచి చదువుటకు, వ్రాయుటకు, కొంతవఱకు లెక్కలు చేయుటకుమాత్రము నేర్చుదురు అక్కడ బాలురు చదివినదాని కర్థము చెప్పబడదు గనుక, అట్టిచదువువలన విశేషప్రయోజనము కలుగక కొన్ని క్లిష్టకార్యము లకుమాత్రమే మది యుపయోగపడుచున్నది. తఱచుగా బడిచదువు చెప్పెడియపాధ్యాయులకే యర్హున ముండకపోవుట మనము చూచుచునే యున్నము కాబట్టి వారు బాలుని కర్థభోధ చేయును రని యెదురు చూచుట గ్రుడ్డివాండు) చరియనివారికి మార్గముచూపుదు రని నిరీక్షించుటయేకాని వేఱుకాదు. ఏమి కాలకర్మిదోషముననో కాని మనదేశములో కొంత కాలమునుండి చదువు నేరని వారిచేతనే బాలురకు చదువు చెప్పింపఁ బూనఁగి వెట్టి ప్రబలు చున్నది పిల్లలకు విద్యనేర్పి వారిని వివేకులుగాఁజేయుభారమును పైని వ్రేసికొనువాఁడెంతటిపంపిణిఁడయి యుండవలెను? పూర్వకాలమునం దీదేశములో బాలురకు విద్యగఱపువారు పండితులే యయి యుండిరనుటకులేశము గాని సందేహము లేదు. చదువు చెప్పువారు వహించెనుపంతులను నామము పండితశబ్దభవమే అయినను వారి కిప్పు డాపేరు నేతి బీరకాయవలె సార్థక మగుచున్నది నిరిక్షరకుటుంబపాధ్యాయత్వమునకు పూనుకొనుటచేత క్రమక్రమముగా నట్టివారి కుండవలసిన గౌరవ మంతయు నడుగంటి, యిప్పుడు చదువులపంతులయ్యద్యోగ మన్న మిక్కిలినీచి మయిచదిగా నెంచబడుచు, ఆవ్యాపారమునందుఁ బ్రవేశించి చదువు చెప్పువా రెల్లనుతిరస్కారభావముతోచూడఁబడుచున్నారు అందుచేతనే విద్యను లెవ్వరును విద్య చెప్పువృత్తిని జీవనోపాసనగా నేర్పఱుచుకొన సాహసింప కున్నారు. మనవా రట్టి

లోపమును శీఘ్రకాలములోనే నివర్తింపఁ జేయుటకు బ్రయత్నింతురని నమ్ముచున్నాము

ఇప్పుడు దొరతనమువారిచే స్థాపింపఁబడిన పాఠశాలలయందు చదివెడిదెల్ల నర్థయుక్తముగానే నేర్పఁబడు చున్నను, అచ్చటసహితము కొన్నిలోపములు కానఁబడుచున్నవి. రాజకీయపాఠశాలలయందు తెలివిని వృద్ధిపఱుచుటకయి విశేషశ్రద్ధ పుచ్చుకొనఁబడుచున్నదేకాని నేహశార్థమును స్థరపఱుచుటకును నీతివర్తనమును పెంపుచేందించుటకును లేతగురునచు శ్రద్ధపుష్కకోఁబడుచుండలేదు. అందుచేత విద్యార్థు లేలాగుననయినఁ బరీక్షలం గృతార్థతఁ జెందవలయునను నభిలాషతో నశికాయకష్టపడి రాత్రియుఁ బగలును జదివి దేహములు మర్బలములు కామించుకొని చివరకు ఫలకాలము వచ్చునప్పటికే కొందఱు కాలధర్మము నొందుచున్నారు, కొందఱు తాము పొందిన విద్యాఫలమును చిరకాల మనుభవింపకయే యకాలమున లోకాంతరగతు లగుచున్నారు ఇట్లుదుర్మతను నివారించవలెనన్నచో మనోబలాభ్యాసముతోఁగూడ ప్రతిదినమును దేహబలాభ్యాసమును సహితముచేయించుచు రావలెను ఇప్పుడిప్పుడు కొన్ని పాఠశాలలలో మాత్రము దేహరోగ్యప్రదములగు యాటలు మొదలయినవి కొన్ని యభ్యాసము చేయింపఁబడుచున్నవి అట్టియాలలక్రింద వినియోగింపఁబడిన కాలమంతయు వ్యర్థముగా పోకొట్టఁబడుచున్నదని మనవారు పలువురు దురభిప్రాయమును గొనియున్నారు. 'శరీరమాద్యంఖలు ధర్మసాధన' మనుసంగతిని వారు గుర్తింపఁగి యుండు గీని యట్టియభిప్రాయమును విడిచిపెట్టుదురని విశ్వసించుచున్నాము.

దేహబల ముత్తగలగియున్నను తెలివి యెంతగలిగియున్నను నీ యొక్కటి లేకపోయేనేని లోకమున ఎటువైది పండుకును బనికీ

రాఁడు, మనము చదువుకొనెడు చదువులెల్లను మనప్రవర్తనమును సరిపఱచుకొనుటకే కావలసియుండును విద్యవలన నట్టిప్రయోజనము కలుగక దుష్ప్రవర్తనమే వృద్ధి యగునని, అట్టివిద్య లేకపోవుటయే మిక్కిలి శ్రేయోదాయకము కాఁబట్టి దొరతనమువారు పాఠశాలల యందు నీతివిద్యను పెంపు చొదింగుటకయు సకలవిధముల ప్రయత్నములు చేయవలయును,

ఒకమనుష్యుని దుర్మార్గమునుండి మళ్ళించి సర్వార్థమునకు త్రిప్పనది భగవంతునియెడల ప్రీతియు పాపభీతియు తప్ప వేఱొక్కటి కానరాదు, అది కలిగించుటకయి మతిబోధ మావశ్యకముగాఁ గావలసి యుండును. దొరతనమువారి మతము జనులమతమునకంటె భిన్నమయిన దగుటచేత రాజకీయపాఠశాలలయందు మతిబోధ లేక పోవుట పయికి యుక్తియుగానే కనఁబడునుగాని, యందువలన సాధారణముగా పాఠశాలలయందుఁ జనువుకొనుబాలురు నాస్తికులయి పాపభయము లేక యకార్యకరణమునకు వెనుకతియక చెడిపోవుచున్నారు. ఈలోపమును నివారించుటకయి జనులమతిపుస్తకములను బోధింపఁ బూనుకొన్నను, జనులయందు మతభేదము లనేకము లయినందున నదియు సరిపడదు. కాఁబట్టి ప్రత్యేకముగా నేమతము యొక్కయు సిద్ధాంతముల నుపదేశింపఁ బూనక సర్వమతములకును సామాన్యమయి యుండు స్వాభావికమతవిషయములను మాత్రము నేర్పవలయును

సత్కార్యచరణధైర్యము [1880 వ సం॥ అగష్టు నెల,]

—

చిరకాలాచరణమును బట్టియు కుత్సితగ్రంథపరసశ్రీవణము
లను బట్టియుఁ గొన్ని విషయములలో మంచిని చెడ్డగాను చెడ్డను
మంచిగాను గ్రహించెడు విపరీతబుద్ధిమంతులు కొందఱున్నను,
ఈకాలములో సద్గ్రంథపరనాదోపలన సత్సానత్యములను చక్కగా
గ్రహించి యిగురుపటుచుగా ప్రవీణవిషయమునందును సత్యమయిన
జ్ఞానముగలిగి లాభము చేయవలసిన కృత్యముల స్వభావమును గౌరవ
మును గుత్తెఱిగినవారు పలువురు దున్నారనుటకు సందేహములేదు.
కాని యట్టివారిలో రూఢిగా తమకు కర్తవ్యమని తెలిసినకార్యము
లను మూఢజనులకు వెఱవక నిశ్చంకముగా చేయ సాహసించువారు
మాత్ర మెక్కడనో లక్ష కొక్కరు మాత్రము కనబడుచున్నారు.
తాము విద్యావంతు లయి యుక్తాయుక్తముల నెఱిగి మూర్ఖులకంటె
సధికుల మనుకొనుచున్నందునకు ఫలము తమకు యుక్తమని తెలిసిన
దాని ననుష్ఠించుటయేకాని మాటలయందు దేవతలవలెను కార్యము
లయందు రాక్షసులవలెను నుండుట కాదు. మూఢశిరోమణు లయి
యుక్తాయుక్తముల గ్రహింపనేరని సామాన్యమానవు లెల్లు పవ
ర్తించినను నొకవిధమున ఊమింపఁదగియుండునుగాని కర్తవ్యమును
దెలిసియున్న ప్రాణుమాత్రము రా మెఱిగియుండియుఁ జేయక
విడిచిపెట్టిన ప్రతికార్యముకొఱకును ధర్మస్వరూపుఁ డయిన యీశ్వ
రుని కుత్తరవాదులు కాక తప్పరు. కాబట్టి జ్ఞానవంతుఁ డయిన
ప్రతిపురుషునకును తనకు వ్యాయ మని తెలిసినప్రతికార్యమును
లోకులకు వెఱచి యూరకుండక నిర్వహింప యావచ్చుక్తిని వినియో
గించి ప్రయత్నించుటయే ముఖ్యధర్మము, అట్లు నిర్వహింప సాహ

సింహులచే నిజమైన పోరునము ఇట్టనే హంసము యివ రిలోఁ జదువుకొన్నవారియందును హింస మృగ్యముగానున్నందున దేశమున కంతగా ఊమాభివృద్ధులు కలుగకున్నవి గాము చేయఁబోవు కార్యము నిజముగా మంచిది కాగని దెలిసియు దానినిజేయుటకుఁ దన కంతచూత్రిము నిష్టము లేకుండియు సర్వ ర్యచరణమునందు శాహసము లేకపోవుటవలనఁ బరు లేమరుకొందుగో యను భయముగ దమయిష్టమునకు వ్యతిరేకము లగునపనులనే చేయుచుండువారిని ప్రతిదినమును మన మొదలెఱిగి చూచుచున్నము మనలో జరుగు చుండెను వివాహములయొ దిష్టుచుండు భూరిసంఘావన యంతయు దుర్వ్యయ మనియు, అట్టివ్యయమును చేయుటకుఁ దాము శక్తులము కామనియు నెఱిగినవా రయ్యును కలుపుకు ఎదులు తమ్ము చులఁ చేసెద రనుభూతిచేతఁ దమకు వ్యయ మని తెలిసినదారిని ప్రవ ర్తింతుటకు వెనుకతీయక యప్పులనుజేసియు మాన్యములను విక్ర యించియు భూరిదక్షిణలక్రింద తమశక్తికమించిన ధనమును వెచ్చపెట్టి పలుకష్టములకు లోనగుచున్నారు సకలచరాచరాత్మక మయిన ప్రపంచమునంతను సృజించి కాపాడుచున్న యీశ్వరుఁ డొక్కఁడే యనియు, విగ్రహములను చిల్లర దైవములను నారాధించుట వర్తిధ ప్రయాస మనియు నెఱిగియున్నవా రయ్యును, చదువుకొన్నవారే మూఢాశిరోమాలకు భయపడి రాళ్ళకును రిప్పలకును మ్రొక్కుచు నిరర్థకము లయినకర్మలను జేయుచు వేలకొలది మానవులు చెడిపోవు చున్నారు. ఈప్రకారముగాగే వ నకును మనదేశమునకును, లాభక రము లయిన కార్యములని స్పష్టముగాఁ గనఁబడుచున్న సంఖ్యాతీతము లయిన కార్యముల గౌరవనీయతను దెలిసి యుండియు పాపదులకు భయ మొంది వాని నవలంబించుట మానివేసి స్వప్రయోజనపరు

లయిన మతాచార్యులచే గట్టిపడెనట్టిగాని సుభభక్తిచే నుత్పన్నము లయినట్టిగాని కొందఱి యష్టమువలన ప్రబలింపఁగలిగిన దురాచారముల ననుసరించుచు దమకు వచ్చిన విద్యవలని ప్రయోజనమొంతమాత్రమును బొందక గ్రహించినవారే పాపరక్షణకు లయిరికై కెక్కుగుఱు వాడగుచున్నరు మాత్రము విద్యావలన లయ్యును మూర్ఖులనులకలెను దము మూర్ఖుల మొలయినవానియందగుకు లయి నూచారశిక్షాగ్రామము లయి చదువుకొన్నవాని కంటె చాకలివాడు మేల్మనమును యధర్థము గవిచుచున్నాడు. ఇట్టి మహానుభవులపొట్టును పండిట్ల విద్యయనుపము యొక్క గౌరవము కూడ చరిత్రపు పున్నది ఇట్లవంట వా వలన మన దేశమున కెన్నటికిని దేహభివృద్ధులు కలుగనేరవు, ఇట్లవంటవారి వలన భూమికి భార మొప్పుటనిప్పు వేటుప్రయోజనముకలుగ నేడు. తానురూఢిగా సత్యమని నమ్మియున్నదిని మూఢులెవ్వ రేమనుకొన్నను లక్ష్యమువేయక యనుసరించునట్టి ధైర్యము లేకపోయేనేని చదువరులైన పురుషవేషధారులయాధిక్య మేమియు గనబడదు నిజముగా నీతిమంతుడయినవాడు తన మనస్సాక్షి సర్వార్థ మనియుశుభ నాయకమనియు దేనినిబోధించునో దానినే యనుసరించుచు, చాలినదూషణోక్తలనుబలుకుపడలయితిప్పుడు చెవియియ్యక తనమనస్సాక్షి దేనిని దోషమూలమనియు దుర్మార్గ మనియు బోధించునో దానిని జనులు లక్ష్యము ది యవలంబించియున్నను విడిచిపెట్టవలయును అప్పుడు మనము పడ్డప్రయాసమునకు న్యయైకస్వరూపుడగు భగవంతుడు తగినఫలమును దయచేయక పోడు మనమనస్సాక్షి చెప్పనది యంతయు భగవంతునియొక్క స్వరూప మనుటకు లేకముగాని సందేహము లేదు. ప్రభువుల కెల్లను ప్రభువును శాశ్వతిసుము

నిచ్చువాఁడు నయిన పరమాత్ముఁడు మనలను ప్రోత్సహింపజేసి
కాపాడుటకు సిద్ధమయియుండఁగా, ఈలోకములోని శుచ్ఛము
లయినసుఖముల కాశపడియు నల్పాధికారము గలదుష్టప్రభువులకు
వెఱచియు పామరులమెప్పున కాశపడియు మన మేల స్యామని నెలి
సినదాని ననుసరింపక వెనుకతీయచలయును? ఓ ప్రియలారా! మన
ప్రవర్తనమును దిన్నపఱచుకొనుటయే కాక మనకు సోదరత్వల్యు
లయినజనులయొక్క స్థితినికూడ మగదిదశకుఁ దెచ్చుట కయి ప్రయ
త్నించుటకూడ విధి గనుక, మీరందఱును మీ విధాయకకృత్యమును
దెలిసికొని, మూఢభక్తిని దేశమునుండి పాఱఁగోలుట కయి సకల
ప్రియశ్చములనుజేయుచు, నిమిషభంగురములైన యీ హలోకసుఖము
లనే యాశింపక సమస్తమునకును సర్వేశ్వరునే నమ్మకొని యెన్ని
కష్టములు వచ్చినను ఆయనయొక్కను మాత్రము మీఱక ప్రవర్తిం
పుఁడు అట్లు ప్రవర్తించినపక్షమునఁ గడపట పరమాత్ముఁడు మనకు
భూలోకసుఖములను మాత్రమేకాక మోక్ష సామ్రాజ్యమునుగూడ
కొల్లపెట్టును. అంతటికిని సన్మార్గావలంబనమునందలిబుద్ధి వుట్టు
నుగాక!

శవహానసాహాయ్యము. [1880 వ సం॥ నవంబరు నెల.]

ఈలోకములో మనుష్యేతరజంతువులకుఁ బరస్పరసాహాయ్య
మంతగా నక్కఱయుండదు వానికి కాపుర ముండుట కిండ్లు కట్టుకొ
వలసిన యావశ్యకము లేదు. భోజనమునిమిత్త మాహారపదార్థములు
పచనము చేసికొవలసిన యావశ్యకము లేదు, ఇతరసాయ్యముచేరనే
కావలసిన పని మఱియేదియు లేదు. మనుష్యస్థితి యటువంటిది కాదు.

మహారాజు మొదలుకొని మహాదర్శిద్రునివఱకు పరస్పరసాహాయ్యము లేక యొకదిన మయినను తిన్నగా జరగను మనముభుజించెడు భోజనపదార్థములను పాకముచేయుటమాట యందుండగా, అవి మొట్టమొదట పండించుటకే పలువుర పాటు లేక యనుకూలపడదు. ఈప్రకారముగానే మనము నివసించెడియిండ్లు నిర్మించుటకుగాని ధర్మియకొనుబట్టలు నేయుటకుగాని మనకుఁ గావలసిన యేయితర పదార్థమును జేయుటకుఁగాని యన్యులసాహాయ్యము ముఖ్యముగాఁ గావలసియుండును మనము నాగరికతయగు వృద్ధిపొందినకొలదిని మన మిరుదులవలనఁ బొందవలసినతోడ్పాటును అధిక మగుచుండును. మనుష్యుడే కేవలపశుప్రాయుఁ డయియుండి కడమూలాదుల వలననే జీవనము చేసెడి స్థితియందునహితము, దుంపలు మొదలయిన వానిని ద్రవ్యకొనుట కయి యన్యోన్యసాహాయ్యమువలనఁ జేయఁ బడెను మోటుపనిముట్లయిన నుడకతప్పవు. కాబట్టి చక్కగా విమర్శించి యాడఁగా మనుష్యు లన్యోన్యసాహాయ్యమువలననే చక్కగా జీవనముచేయుచు సుఖపడవలసిన జంతువులుగానుండు భగవంతుఁ డుద్దేశించినట్లు కరతలామలకముగా తెలియవచ్చుచున్నది మనము పరస్పరసాహాయ్యమును జేసికొనుచు సుఖపడవలయుట భగవదాజ్ఞనుసార మయిధర్మముగా నున్నది అట్లు అన్యోన్యసాహాయ్యము చేసికొనక స్వప్రయోజనపరు లయి యుండుట మానుష స్వభావమునకుఁగనిదియు భగవదాజ్ఞోల్లంఘనము చేయుటయు నయి యున్నది. అవసరము వచ్చినప్పుడే సాహాయ్య మావశ్యకముగాని యవసరము రానప్పు డావశ్యకముకాదు ముఖ్యముగా సాహాయ్యము చేయవలసిన యవశ్యకత యొకరి కాపద వచ్చినప్పుడు పట్టణిచును కాబట్టి మనము తప్పక యాపదవచ్చినప్పు డితరులకు సాహాయ్యము

చేయుటవిధిగానున్నది అన్నియూపదలలోను సురణమును మించిన
 యూపద మయొక్కటి లేదు కాబట్టి యట్టియూపది వచ్చినప్పుడు
 సాహాయ్యము చేయుటకంటె ముఖ్యమైనదై యుండును
 ఏదయిన నొక యనుబంధముకలిగిననే నిపరస్పరముల య్యము
 చేసికొకపోవుట మనుష్యులకు కొంతవఱకు సైన్యకము గనుక, మన
 వారు భార్య నని భర్తయని బంధువులని ఒకవారిని మఱియు
 వారిని నిర్ణయమేర్పడునట్లు ప్రేమానుబంధమును బుట్టిచేపరస్పర
 నొక య్యవగు బురికొల్పుకొంటే యనుటకు లేముగాని సందే
 హము లేదు అందుకునుబంధమునవారి తరువాత బంధువులును వారి
 తరువాత కులమువారును వారిపిమ్మట మఱియువారును అభిమానము
 నందు తారగివ్యము గలవారగును గురుగనుక, ఎవ్వరికైన నొక
 యూపదవచ్చిన మొట్టమొదటకు సాహాయ్యనివారునుపిమ్మట బంధు
 వులు మొదలగువారును సాహాయ్యముచేయుట విధిగానేర్పఁబడున్నది.
 ఎవ రయినను మరణమునొదినప్పుడూ యూపద మృత్యునిది నొకయూపది
 కుటుంబమునొనివారఁదలఁదియు నగును గనుక, అప్పుడు చేయవలసిన
 సాహాయ్యము మొట్టమొదట దగ్గఱబంధువులమీఁదను తరువాత
 దూరబంధువులమీదను అదిపెచ్చుట కులమువారిమీఁదను కడపట
 మఱియువారిమీఁదను పడుచున్నది దీనిసంతయు నొకచింతయే
 మనధర్మశాస్త్రము శవసహనకర్మమును మొదల నపరాధులమీఁదను
 పిమ్మట సహనోదగులమీఁదను కడపట సవర్ణులమీఁదనుపెట్టుచున్నది
 దీనినిబట్టి విచారింపఁగా నెవ్వరియైనను మరణాంగ సంతిమించు
 నప్పుడు బంధువులు మొదలయినవారు వెళ్ళి సర్వవిధముల తోడుపడి
 శవసహనాదికర్మములను నిర్వహించుట యనివార్యకార్యముగా
 నున్నది ఇట్లయ్యును మరలొనికొంటియు తమవిధానకర్మమును

మఱచి యిట్టిఘోర మయినరూపద సంగభవించినప్పుడు బొత్తిగా సాహాయ్యమును జేయకయున్నాను ఈదినమున మఱియొకరిక వచ్చిన రూపదయే టీపటదినము మనకును దట్టాచును. ఈ దినము మనము ఎల్లి సాహాయ్యము చేయకపోవుటచే టిపటదినము వారువచ్చి సాహాయ్యము చేయరు అందుచేత ఎరిస్పరి కే మమునకును ఐకమత్యము నకును భంగముకలిగి మనుష్యులు మానుషస్వభావమునకు విరుద్ధముగా నడచినవా రగుచున్నారు. కెంబట్టి మనలో నిప్రముఖు లందఱును ఇప్పుడు మనలో-ముఖ్యముగా బ్రహ్మజులలో వాడుకగా వచ్చుచున్న యీదురాచారమును లోలగించుటకయి సాధ్యమయినంత ప్రయత్నము చేసి, అందువంటి సమయములయందు తాము ముందుగావెల్లి సాహాయ్యముచేసి సమనంతవలన నిరులు నేర్చుకొను లాగునడచేసి, అప్పటికి బుద్ధి నేర్చుకొని యీకార్యమునందు తిన్నగా నడుచుకొనివారిని మిత్రులైపాఠాలు ననుసరించి శిక్షించుచు, శక్తి వలచినలేక పోవుపడి మానీషణీయ మయినమఱోని యీకొలతను నివారింపగ బ్రార్థించుచున్నాము మఱియెప్పుడు పశ్చిమదేశమునను మరణము సంగభవించినప్పుడు తప్పక వెల్లి మిత్రమువారిందఱును సాహాయ్యము చేయుచు-డుట క్రిస్తవులలోను మహమ్మదీయులలోను శ్లాఘనీయులగున యాచారముగానున్నది వారినిబాధియైన మనలోనున్న లోపములను దిద్దకొనుట కేలప్రయత్నమురాదు? మనలోని క్రిస్తవులనును ఈకొప్పు కూపదయందు సాహాయ్యము చేసెను శ్రేష్ఠ గుణము మెచ్చదగియున్నది ఆమతమువారిలో నెవ్వరినను కాలము చేసినపక్షమున, క్రిస్తవులన్నవా రెల్లరును ఇరమిడ్లుల విశిష్టము దొరకయినను చేరనివ్యక్త సరుక్తకార్యమును నక్కటకు వచ్చుచున్నారు. వారి సహచారమును మన మవలంబింపరాదా? అట్టి

సమయములయందు సాహాయ్యము చేయుట బంధువుల కవశ్యకర్తవ్యమయినను, ఇతరులు చేయుట స్త్రోత్రార్హమయినపని కాకపోదు. ఎవ్వఁడు తనకు విధాయకము కాకపోయినను గోకోపకారముగా నొక పనిని చేయుచున్నాఁడు వాఁడే గోకములో సత్పురుషశిఖామణియని భూతదయాపరుడని ప్రఖ్యాతిగాంచును. అందుచేతనే,

శ్లో. అనాథం బ్రాహ్మణం ప్రేతం యే వహంతి ద్విబాతయః
పదేపదే యజ్ఞఫల మానుషూర్వాస్యల్లభంతి తే
సతేషా మశుభం కించి త్పాపంవా శుభకర్మణాం
జలావగాహనాంతేషాం సద్యశ్శౌచం విధీయతే

అని పరాశరస్మృతి అనాథప్రేతమును వహించినవానికి ప్రతి పదమునందును యజ్ఞఫలము లభించుననియు, స్నానమాత్రముచేతనే వారికి శుద్ధి యగుననియు, జెప్పచున్నది శవమును మోసినవాఁడశుచిగా నుండి నక్షత్రదిగ్గజ మైనతిరువాతనే స్నానముచేసి భోజనము చేయవలయునని మనధర్మశాస్త్రములు శవమును మోచుట నీచకార్యమునుగా నెంచిచున్నవని కొందఱు ధ్రువపొందుదురు. మనశాస్త్రముయొక్కయుద్దేశ మెన్నఁడును అనువోదయియుండదు. సాధారణముగా సాంక్రామికరోగములు మొదలయిన వానివలన జనులు మృతు లగుచుందురు గనుక, అట్టిశవములను ముట్టుకొన్న వారు స్నానము చేయవలయుననియు, గోపలికాక బయల శుద్ధ వాయువులో జరింపవలయుననియు, జెప్పుట వాహనలయొక్కయు వారికుటుంబములయొక్కయు దేహారోగ్యము సవ్యవహించియేగాని మఱియొక హేతుప్రచేతఁగాదు అశుచిగా నుండవలయునని విధించుట మృతునివిషయమయి బంధువులతోడిపాటుగా వ్యసనాక్రాంతుడయి యుండి కనికరము గలవాఁడయి యుండునట్లు ప్రోత్సాహపఱుచుట

కయి యుండును. ఇట్లు శుచిగా నుండవలయు పన్నవిని మనముక్క
మీకముందే చూత్రమున్నది. ౨) పులలలోగహికము బంధు
వులుమాత్రమే కాక యెవ్వరయినను మృతిగించి పృథ్వీవారిమిత్రులు
సహితము కొన్నిగూసములవదలును విచారమును తెలియపఱుచు
నల్లగుడ్డ కట్టుకొని యుండురు డబ్బు పుచ్చుకొని శవములను మోచు
వాడు సాధారణముగా కరినశిస్తుడయి యుండును గనుక, అట్టివాని
దిత్తమును కరగించి కరుణ పుట్టించుటకయి మనశాస్త్ర మట్టివారి
కాశౌచమును రెట్టి పుగావిధించుచున్నది అంతేకాని మనశాస్త్రము
శవవహనము నిష్కర్థకార్యమునుగా నెంచున ట్టెంతమాత్రమును
నూహింప వలనుపడదు ఎవ్వరియింటనైనను మర గొప్పద్రవము
సంభవి చునప్పుడు వెళ్ళుటయు శవవాహనాది కార్యములయందు
సాహాయపడుటయు నిష్ఫలస్థితినిబట్టి గీచకార్యముగా మొట్టమొదట
గొప్పవార మనుకొను కొద్దోకే గనబడవచ్చును. కాని నాలు
గయిదుసారులు వెళ్ళినారవారి నలవారుపడి మంచిదని తోచి
కాలక్రమమున నట్టిపని చేయుట మనకు విధియనికూడ తోచ
వచ్చును. ఒక్కపట్టణములోనివారు సాహసించి మొట్టమొదట నీ
కార్యనిర్వహమునకుఁ బూనుకొని కొంతవఱకు సాగించిరేని, క్రమ
క్రమముగా నిరపట్టణములలో నివారుకూడ మొదటివారు ప్రద
ర్శించినమార్గముననే యవలంబించి యీసక్కిత్యము నంతటను వెల
యింపఁ జేయుదు రనుటకు సందేహము లేదు అందువలన జనులలో
నైకమత్య మెక్కు వయి చేశమునకు విశేషక్షేమము కలుగ
వచ్చును. ఇట్టిపనికి మొట్టమొదట సాహసించినవారే లోకమునకు
పరమోపకరము చేసినవారగుదురు. కాబట్టి యింపనికిఁ బూను
కొనుటలోను దానిని వ్యాపింపఁ జేయుటలోను మనపట్టణములోని

వారే మొదటివారుగా నున్నట్లు ప్రయోగముననుసరించి నమ్ముచున్నాము. ఇందువిషయములు యీపట్టణములోనిప్రముఖులందఱును సాధ్యమయినంతతీర్పుముగా కొన్నిసభలు చేసి కనెట్లవేయల కేర్పాటుచేయవలసి కోరుచున్నాము. యుక్తిమప్రయత్నమునకు బరమసయాశకుడైన పరమేశ్వరుగ నహాయుడైన దత్తమనస్సలను ఈనాటికి నిర్వహణమున గాన క్షములై యుండునట్లు చేయవలెగాక!

శ్రీవిద్య 2. [1880 వ సం॥ నవంబరు నెల]

విద్యవలన వినయవివేకాదిసద్గుణములు గలుగు నన్నవిషయము ఎల్లవారలకుఁ దెలిసియున్నదేకదా? విద్య నెఱుంగనివారు మనుష్యులేకారని మన పెద్దలయభిప్రాయ మగుటచేత వారు “విద్యావిహీనః పశుః” అని వ్రాసియున్నారు. ఒక్క పురుషులకుమాత్రమే కాక శ్రీలకునహిము విద్య యావశ్యకమనుట, శ్రీలకుకూడ వినయవివేకాదిసద్గుణములు కలుగవలయునని కోరువారి కల్లను గరతలామలకమైయుండును. పురుషుఁడు సమస్తశాస్త్రములను జదివినరసికశిరోమణియై యుండి భార్య పశుప్రాయమైన మూఁకశిరోమణిగా నుండిన యెడల, వారిరువురకును మన స్థైర్యమును? సౌఖ్యమును? వింతును? ముదోకహయరత్నమును వెనుక నొకదున్నపోతునుగట్టిన బండి యట్లుగాక కుంబచక్ర మిట్లు తిన్నగా నడుచును? విద్యవలన శ్రీలకును బెక్కుప్రయోజనములు గలవు మొట్టమొదట విద్యవలనఁ దెలివి గలుగను. గృహకృత్యనిర్వహణమునందును తెలివి ముఖ్యముగాఁ గావలసియే యుండునుగాన శ్రీలు చదివిన వారగుదురేని యింటిపనులను వారు మిక్కిలి పొదుపుగాను జాగ్ర

త్తితోను నిర్వహించుచు నెరివి గలవారే గాని యుక్తము, ఇది
యయుక్తము అనునాము కలుగును అందువలన సర్వార్థములనే
చేయగోరుటయు దుష్కార్యములను మానుగోరుటయు సుభవిం
దును. అనబట్టి దుష్కార్యములను మానుగోరుటగాని భయము
లేక యైకమార్గము గలిగి యుండునట్టి స్త్రీలు చూచిందొక బూర్వపు
పుణ్యసూత్రములను నదియే యును వారికి నెవరొకరు
ప్రయత్నముగదురు. ఇప్పుడు 3 స్త్రీలు ఏమంది కూనినప్పుడు పదుల
మీఁది పాపములు గలిగినట్టి పుష్పపుష్పక, ముగ్ధాగ్రధము
లను చూపుకొనుటచేత గాని యదభిప్రాయములను స్వకొనుట
చేత గాని కలసి పము చేయుదురు భర్త పంజేకముగను భోవ
దట్టిపించునపుడు గృహకార్యనిపయమగు రిహస్యముగా భర్త
యూలోచనము బాది వాని చక్కగా నిర్వర్తింప నమ్మరాండ్రగు
దురు అనుబిడ్డలకు విద్యాబుద్ధులను నేర్పి సప్రార్థనము గలవారి
నిగాఁజేయుటగానే క వారు పాఠశాలయందు వసించుకొన్నవానిని పరీ
క్షించి శిక్షించుచుండురు విశ్వవలన గలిగెన యిట్టియోజనములు
స్త్రీలకును తెక్కమీఁజేసెన్ని యున్నవి ఇట్లున్నను, ఇప్పుడు మన
వారుకొండలు స్త్రీలకు విశ్వకూడ దనియు, వారు చదివినచో చది
వోవుదు రనియు, వారు చదివి యుత్తములు చేయఁబోయె
దరా యనియు వాదమునుచేయుట మూల మిట్టి యుత్పర్యకర
ముగా నున్నది కొండలు చదివినస్త్రీలు చెలిపోయి యు నుండురు,
చదువును వారిదుశ్చేష్టలకు తోడుపడియు నుండవచ్చును. కాన
వారు చెడిపోవుటకు విద్యకూత్ర మెన్నడును కారణము కానేరదు.
కూరలు తలుగవలసిన కత్తిపీటతో న కానొకటి గొంతుకలుకలుగు
లాగుననే, విద్యనుగూడ దుష్కార్యమునం మపయోగి చే వచ్చును.

అట్లని సర్వశ్రేయములకును మూల మగున విద్య మనునదియు నని గాని, మిక్కిలి యుపయుక్తమైన కత్తిపీటలను చేయుచుకోరాదనిగాని నిశ్చయము చేసికోవచ్చునా? చేసికోరాదు. విద్యలేకున్నను జీవనము చేయుటకు పెక్కుమార్గము లున్నవి కాబట్టి ఏవనోపాధినిమిత్తమే విద్య కావలయు ననుట బాలవాక్యమువంటిది కాని వేఱు కాదు. పూర్వకాలమునందు మనదేశములో స్త్రీవిగ్రహ వ్యాపిని యున్న దగుటకు భోజరాజప్రభుత్వకాలమునందును, కృష్ణదేవరాయలప్రభుత్వ కాలమునందును స్త్రీలు చప్పినల్లోకములును పద్యములును చాలినంత నిదర్శనములుగా నున్నవి మొల్ల యనునామె రామాయణమును సహితము రచించి యున్నది అంతియకాక పూర్వకాలమునందు పురుషులవలెనే స్త్రీలును ఎల్లరచేతను గౌరవింపబడుచుండిరి నీత మొదలగువారు తమభర్తలతో సభలకువచ్చి సింహాసనముమీఁద కూర్చుండుట మొదలగునంగతుల పెక్కింటి నిందుకు దృష్టాంతముగా జెప్పవచ్చును స్త్రీలు స్వతంత్రురాండ్రు కారన్నమాత్రమున వారు గౌరవింప నర్హురాండ్రు కారని యెంచుట కేవలము పొరపాటు స్త్రీలను పురుషులతో సమానముగా గౌరవించుచున్నంతకాలమును మనదేశమెంతో యున్నతస్థితియందే యుండినది. అట్లుగౌరవించుట మాని, విద్యఁబ్బించుట వదలివేసి, వారిని దాసీదనులవలెఁ జూడ మొదలు పెట్టినతరువాత నేమనదేశమున కిట్టిగౌరవార్హగృహత యారంభమయినది.

“శ్లో పిప్రభి రాభిభ్రైతాపతిభి ద్వేషైర్ద్రుధా

పూజ్యా భూవయితివ్యాశ్చ బహుకళ్యాణ మీపుభిః”

అని మనుస్మృతీయందును శుభమును గోరుజనకులును సోదరులును పెనిమిఁయు మఱుదులును స్త్రీలను గౌరవింపవలయు నని విధింపబడి యున్నది. స్త్రీలు తమపురుషుల కాలోచన

యందు మంత్రులవంటివా రయి యుండవలయు నని స్మృతులు
 ఘోషించుచుండుటచేత వారియెడల గౌరవ ముగించి వారియూలోచన
 లను గణ్యాశలోనికిఁ దెచ్చుట పురుషులవిధియని వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱ
 యుండదు అయినను వారు విద్యావతులయినంగాని మంచి
 యూలోచనము జెప్పటకు శక్తురాండ్రు కారనుట తల్లమే కనుక,
 వారు విద్యావతులయినంగాని వారు మహోన్నతవిషయములయందు
 మంచియూలోచన చెప్పటకుఁగాని హితబోధను దెయుటకుఁగాని తగిన
 వారుగా నుండరు విద్యాగంధమే యెఱుంగనిమూఢవనితలు చెప్పెడి
 యూలోచనయు నంతగా గౌరవింపఁదగినదిగా నుండదు మన దేశము
 నందు స్త్రీవిద్య నశింప మొదలుపెట్టినతోడనే వారియెడఁగలగౌరవ
 మును క్షీణింప మొదలు పెట్టిన దని యూహింపఁదగియున్నది. మన
 స్మృతులు స్త్రీలను పూజ్యరాం ద్రుని బోధించుచుండఁగా, స్మృతి
 కర్తల కన్నను బుద్ధిమంతుల మనుకొన్నపౌరాణికులును మఱి కొంద
 రును స్త్రీలను నమ్ముఁగూడ దనియు, వారు సహజముగా దుర్మార్గు
 రాం ద్రునియు, వారు గౌరవమునకుఁ దగనివారనియు, మనసువచ్చిన
 ట్లెల్లను వ్రాసి యున్నారు. అపిచ్చివాఁతల నేమియుపాటగాఁబట్టక,
 మనవారు స్త్రీలకు మంచివిద్యను శెప్పించి వివేకమహిమరాం ద్రునిగాఁ
 జేసి, ఏమట్ల వారియూలోచననుసహితము లగినవిషయములం దగీ
 కరించి వారిని గౌరవించుచు మనపూర్వులు పొందియుండినమహో
 న్నతదశను మరల పొందుట కయి ప్రయత్నింతు రని మఱిమఱి
 కోరుచున్నాము

సూక్ష్మ విద్యాభ్యాసము. [౬౮1 వ గల పదవల నల]

— శ్లోకము —

ఒనసామాన్యమునందు విద్యాభివృద్ధికలిగిననేకాని యెప్పుడను
నేదేశమును ముచిదశయగు దున్నుడని యెప్పువలనుగాదు. దేశములో
నెవ్వరో కొందఱు విద్యాభ్యాసము చేసికొని వారందఱును మూఢు
లుగానే యుండుటవలన దేశ మొకకు పలుస్థలములుగా విడిచిపెట్టి
మూఢులతో నొక్కటే తీవ్రవిరుద్ధములగు పక్షమున, అట్టివానిమాట
యంతగానే గక యర్థమును బహు రముగా అవగాహనపలించెడు
మాగ్గమునే యవలంబించి నలసినవారి యగును, అట్టివారల పూర్వ
చారమునకు విరుద్ధముగా ప్రజాశాస్త్రమున గల సుతను నొక్క
మార్పును గలిగి పవల సన్నచో వాగింపు ముల్లము వృద్ధి
మగుటకై తొలి మూఢులవలన నలసిన ధర్మములును సాధలు సంభ
వించును మున్ను తెల్లకాలము గావరింప ముగియు దాని లయియే
యుండెడి మరుగాని అముకు అముము పరిగి అయియును అయ్యున్న
దానిదాన్యమునుండి విముక్తుల పుట్టి పుట్టి పుట్టి పుట్టి పుట్టి పుట్టి
త్నింపదు అచార సుచిత్తమునకు పరిమిత ప్రయత్నమునై యుండు
భటునిచే నెఱుప బడుచున్నంతవఱకును అచారములెక్కు యాజ్ఞను
జను తెల్లు మోక్షగలు సదురు అలంకరకు విద్యాబుధులయం దభి
వృద్ధి చెందవలయుట సూచనార్థము, అట్లు చేయుచున్న నేకాని జను
తెప్పునును మునుమునును మున్ను నొక దివము అందుకు
శక్తులు అచారమునకు నొక నొక మునుమునును నొకను నొకను
కతి వారిని సమీక్షించును నొకనునును మునునునునును
పాఠదోలు కు విద్యయే మహామృతము. కాబట్టి దేశమును మంచి
దశకు దీసికొనిరావలె నన్ననో గురుగో విద్యుచు వ్యాపకంజేసి

మూర్ఖత్వమును వదలి చుటకు మొట్టమొదట ప్రయత్నింపవలయును దేశములో నెంత విద్యాభివృద్ధియైనను సకలజనులును పండితులే యగుట యెప్పుడును సంభవింపదు నాధారముగా యుక్తయుక్తములనుగ్రహించి తాముక్రమముగా ప్రవర్తించుటకును సభివృద్ధి నొందఁ గోరుటకును దగినంత తెలివినిగలిగించువిద్య యుండినంజాలును, అంత పాఠవిద్యను గ్రహించుటకుసహితము తీటిక లేనివారును సాధనములు లేనివారును కొందఱుండకతప్పదు కాబట్టి యందఱును విద్యావంతులనుగాఁ జేయుటకెవ్వరికినిసాధ్యము కాదు జనులలో విశేష భాగమునకుఁ జదువు గఱపినంజాలును మనముదఱమును సాధ్యమయినంతమందికి నాధారణజనులలో విద్య నేర్పించుటకు ప్రయత్నము చేయవలయును. ఇట్టిప్రయత్నము లింక దేశములలో సులభముగా ఫలింపవచ్చినను, మనదేశములో సఫలములు కలించుటకు విశేషశ్రమపడవలయును. స్వప్రయోగపరులైన మనపూర్వులు కొందరు కొన్ని కార్యముల వాడుక విద్యాభ్యాసము చేయఁగూడనిని విస్మయియన్నారు. చిర కాలమునుండి యాచారముగావచ్చుచుండుటవలనపూర్వులవాక్యమున దే మిక్కలి విశ్వాసము కలవారయి జనులలోసహితము తాము చదువఁగూడ దనుచున్నకము కలవారును చదువవచ్చునా కూడదా యను సంశయముచేత బాధింపఁబడవారును పలువురున్నారు. కాబట్టి మనకు సామాన్యజనులవిద్యాభివృద్ధి కయి సాధనముల నాలొచించుటకుతోడుగా వారి మనసులో నాలుకొనియున్న నమ్మకమును తొలగించుట కయి చేయవలసివచ్చును మొదటి యధికముగా కావలసియుండును. జనులలో విద్యాభివృద్ధి చేయుట కయి దొరతనమువారిప్పుడు విశేషశ్రద్ధను పుచ్చుకొని బహు గ్రామముల యందు పాఠశాలలను స్థాపించువారు కాని జనులను దగ్గఱనుండి

పోల్చి హాపటిచి పిల్లలను పారశాలలకు పంపునట్లుచేయుట కయి విశేషశ్రద్ధను పుచ్చుకొనువారు లేక బహుళములయందు పారశాలలు ప్రయోజనకరములుగా నుండు చుండ లేదు. జనులలోని తెలివిగలవారి తోడ్పాటులేక ప్రభుత్వమువారి కార్యమునుగాని చక్కగా నిర్వహించుట శక్తులు కాలూలరు కాబట్టి యీవిద్యాభివృద్ధివిషయమునగూడ మనవారు విశేషప్రయత్నముచేయుట యావశ్యకము ఇప్పుడు మనలో బాలురు చదవుకొనుట కనుకూలములగు పుస్తకములు సహితము దేశభాషలయందు కావలసినన్ని లేవు. ఆయున్నవన్నియు నించుమించుగా శృంగారప్రబంధములును మూఢత్వమును వృద్ధిపఱుపఁ దగిన పుస్తకములు నయియున్నందున, అవి నిష్ప్రయోజనకరములుగా లున్నవి కాబట్టి నీటిబోధకములగు పుస్తకములను, చరిత్రములను, ప్రకృతిశాస్త్రములను కృషి శాస్త్రాదులను, దేశభాషలలో సులభమైన వచనరూపమున వ్రాయించుట ముఖ్యకర్తవ్యము. ఇట్టిపని యొక్కనివలన నెఱవేఱఁ దగినదికాదు. పలువురు సంఘీభవించి చేయవలసి యుండును. మనలోనిధనికులును సంస్థానాధిపతులును పనిపూని యాయావిషయములనుగూర్చి పుస్తకములను వ్రాసినవారి కింతింతిధనమును బహుమానముగా నిచ్చెదమని ప్రకటించి యాప్రకారముగా ఒరిగినచో, శీఘ్రకాలములోనే యుపయుక్త పుస్తకములు పెక్కులు పుట్టవచ్చును కాబట్టి ధనముగలవారి రట్టిపనికిపూనుకొందురనియు, తక్కినవారు జనులను ప్రోత్సహింపఁ జేసి బాలురను పారశాలలకు పంపునట్లు జేసి విద్యావ్యాపనము చేయఁ బూనుకొందు రనియు, లెలఁచుచున్నాము.

వైద్యులు [1881 వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెం.]

— — — — —

ఈకాలమునందు మన దేశమందలివైద్యులస్థితి యేప్రకారముగా నున్నదో యెల్లవారును నెఱిగిగోయున్నారు ఈశ్వరుడు మనకు జ్ఞాన దేహమునువలెగే పెంపభూమివికార మయినస్థూలదేహమునుకూడ ప్రసాదించి, వాని నారోగ్యదశయం దుంచుకొన్నంత వఱకును సుఖము కలుగునట్లును, ఆరోగ్యదశ తిప్పినమాత్రమున శాధకలుగునట్లును, ఏర్పఱిచి యున్నాడు. కాబట్టి జ్ఞానదేహమును పాపకార్యముల నెడివ్యాధులచేత శాధింపబడకుండ కాపాడుకొనుచుండుట మన కెట్లు విధి యగునో యాప్రకారముగానే స్థూలదేహమునకు రోగము రాకుండునట్లు కాపాడుకొనుటయు మనకు ధర్మ మగును. అయినను లోకములో మన మొక గ్రంథిగా నడచుకొనుచున్నను, కొన్నిసమయములయందు మనలను వ్యాధు లాశ్రయింపక తిప్పపు ఆత్మ మనోవ్యాధిచేత శాధపడునుండునప్పుడు హృదయ తాపమును వారించుటకు జ్ఞానాధికు లయినగురువులసాహాయ్య మేప్రకారముగా కావలసి యుండునో యప్రకారముగా దేహములు రోగముచేత పీడింపబడు చుండునప్పుడు సమర్థ లయినవైద్యులతోడుపాటును కావలసి యుండును గురువులు జ్ఞానబోధ చేసి హృత్తాపమును పోగొట్టవలయునట్లే వైద్యులు మహాషధప్రయోగమును జేసి దేహ పరితాపమును పోగొట్టవలయును. ఆత్మబోధచేయఁబూనుకొనువాడు సమస్త నీతిశాస్త్ర వేత్తయు బ్రహ్మజ్ఞాన సంపన్నుడును నయిన మహానుభావుడుకావలసియున్నట్లే వైద్యముచేయఁబూనుకొనువాడును శరీర తత్త్వమును నౌషధ శాస్త్రమును దెలిసిన యనుభవశాలి యయి యుండవచ్చును వారుచేయఁ బూనెడు కార్యముయొక్క

గౌరవ స్వభావమును విచారింపఁగా, పూర్వోక్తము లయిన ఘనకార్యములతో దేనినిగాని నక్కఱగా నిర్వహింపఁగలవాడు తత్తదుచిత శాస్త్రములయందు సమర్థుఁడును బుద్ధిమంతుఁడును నయియుండుట యత్యావశ్యకము. అట్లున్నప్పుడు మాత్రమే నిజమయిన ఫలము కలుగును, అట్లుగాక వాచిరువురితో నెవ్వరినమర్థులయినను వారు చేయుపని నిష్ఫల మగు నెట్లే యనర్థావహమునుండ నగును. పూర్వకాలమునందు మన దేశములో బహుసమర్థులయినవారే వైద్యులుగాను గురువులుగాను నిర్ణయించుకొనఁబడుచుండి రనుటకు లేశముగాని సందేహములేదు. కాలక్రిమమున మన దేశముయొక్క యాంశ్యత్యము క్షీణింపఁచిన కొలదిని వైద్యుల స్థితియు గురువులదశయు క్రమక్రమముగా క్షీణదశకు వచ్చి యిప్పుడు మిక్కిలి హీనదశను పొంది యున్నది. సాధారణముగా నిరక్షరకుటుంబ గురువు లగుచున్నారు, అందుచేత వారు శిష్యహృత్తాపహారు లగుటకు చేతఁగాక శిష్యవిత్రాపహారులుమాత్రమే యగుచున్నారు ఎక్కడకు నేవృత్తికిని పనికిరాని వారే బాలురకు విద్యోపదేశము చేయుటకు వీధిబడులనుపెట్టుకొనుచున్నారు. అలాగుననే యెక్కడను నెందునకను బనికిరానివారే వైద్యమునకుఁ బూనుకొనుచున్నారు ఇట్లు చెప్పుటచేత మన యాచార్యులును వైద్యములును నందఱును నిట్టివారే యని మాయభిప్రాయము కాదు. సమర్థులయిన వారందఱు కొందఱు అగపడుదురుగాని వారు మిక్కిలి యరుదుగా నున్నారు ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వము మన దేశమున బలపడ నారంభించిన తోడనేయీరెండు లోపములను నివారించుట కయి వారు బహుస్థలములయందు పాఠశాలలను వైద్యశాలలను నేర్పఱిచి వానితో సంబంధించిన పనులను నిర్వహించుటకు సమర్థులైన వారిని నియమించి యున్నారు. ఎంతమంచి కార్యమునుగాని

పూర్వ మనుసరింపఁ బడుచున్న దానికి వ్యతిరేకముగా నున్నదానిని జను లొకపట్టున నవలంబింప సాహసింపరు, అందుచేతనే పూర్వ మింగ్లీషుపాఠశాలలు స్థాపింపఁబడినప్పు డెవ్వరో బుద్ధిమంతులు కొందఱుతప్ప తక్కినవారు బాలురను పాఠశాలలకుఁ బంపకుండిరి ఇప్పుడే ప్పడు విద్యాభిరుచి గలిగి విద్యవలని లాభములు చక్కఁగా తెలిసినతరువాత నెల్లవారును పంపింపఁబడు పాఠశాలలకు పంపుచున్నను, ఇప్పుడునహితము తమింగ్లీషు పాఠశాలలకు పంపలే దని గొప్ప చెప్పుకొనువారును ఇంక మంతఃపురము ర్యములు చేసి మని గర్వపడువారును ఛాందసులు కొందఱు యీ యూరనుట యందఱకు ను దెలియును, తమబిడ్డలకు విద్య యక్కఱ లేదనుకొనువారు పల్లెల యందు లెక్క లెక్కవగ నే యున్నారు అట్లున్నను దొరితనమువారి ప్రయత్నమువలనను, లొకోపక రిధరీణ లై న్నవైద్యులప్రయత్నములవలనను విద్యాభివృద్ధి చక్కఁగా నగుచునే యున్నది, ఇంక ముందును నగుటకు సందేహములేదు

ఇంక వైద్యశాలలమూలము కొంత విచారింపఁము పాఠశాలలవలె వైద్యశాల లెల్లచోటులను నెలకొల్పఁబడి యుండ లేదు నెలకొల్పఁబడి యున్నస్థలములలో నహితము వానివలనిలాభము లంతగాఁ గలుగుచుండ లేదు దేశములో పాఠశాల లెంతయోవశ్యకములో వైద్యశాలలు నంత యావశ్యకములే. ఒకపక్షమున వైద్యశాలలే యధికావేక్షణీయము లని చెప్పవచ్చును లోకములో నందఱును చదువుకొని పండితు లగుట యెన్నడును సంభవి పదు, జనులలో ముప్పాతిక మూడువీసములు విద్య యెఱుగకయే వివిధవృత్తులవలన జీవనము చేయుచున్నారు. విద్యలేకయే సుఖజీవనము చేసినను చేయవచ్చును గాని వ్యాధి సంభవించినప్పుడు వైద్యునివలన తగుచికిత్స చేయించు

కొనక సుఖ వనము చేయుట సంభవింపనేరదు ఎవ్వరుగాని ఎల్లకాలమును వ్యాధిబాధ లేక తప్పించుకొని బ్రదుకగలుగుటయు సంభవింపనేరదు. కాబట్టి ప్రతిగ్రామమానండును ప్రతిమనుష్యునకును వైద్యుని సహాయము కావలసియుండక తప్పదు అందుచేత విద్యకుంటే వైద్యమే గుప్ప డ్యంతావశ్యకముగా నున్నదని చెప్పనొప్పును. ప్రతిశరీరమున వైద్యునితోఁబాటు లేక సాగదుగనుక, ప్రతిగ్రామమునందు నెవ్వరో యొకరుగాని పలువురుగాని వైద్యులుండవలసి వచ్చుచున్నది. పయిని జెప్పినరీతిని సాధారణముగా నట్టివైద్యమునకు పూనుకొనువా రసమర్థులుగా నుండుటయే తటస్థించుచున్నది, వారు వైద్యశాస్త్రము నభ్యసించినవారుగాను నుండరు, అనుభవమువలన లాభమును పొందఁదగినంత తెలివి గలవారుగాను నుండరు కొందఱు వాడుకగ వచ్చు కొన్నిశ్లోకములను కంఠపారముగా వచ్చినవారుగాను కొందఱు జడియలేక వాడుకగావచ్చు కొన్నిమందులనుమాత్రముచేయఁగలిగి రోగస్వభావము తెలియకయే వానిని మనసువచ్చినట్లు ప్రయోగించువారుగాను ఉన్నారు వారు వైద్యశాస్త్రము నభ్యసించి యుండకపోవుటచేత నౌషధములను జేయుటకు దెలియనివారయి, దోసో బహువిధము లయిన పలురంగుల కుప్పెలు చేసి వానికి తామువిన్న వాతరాక్షసాది మహానామములనుబెట్టి వానితోనే వైద్యము చేసి పొట్ట పోసికోవలసినవారగుచున్నారు అట్టివైద్యుల గౌరవమునుబట్టియే వారికి జనులిచ్చెడియీవియు నామమాత్రముగానే యుండుచు వచ్చుచున్నందున, అమహావైద్యులు తమజీవనార్థమై యార్జింపవలసిన విత్తమును పనికిమాలినకుప్పెలను దివ్యౌషధములని చెప్పి మోసముచేసి వారివెలల నెపమున నాకర్షించుచున్నారు అందు చేత రోగులకు వైద్య సామధారకులవలన ప్రయోజనము కలుగక

పోవుటయేకాక కొన్నిసమయములయందు మహాసర్థమును పొందుచున్నది. వారు తమయొద్ద తిన్ననిమందులు లేకపోవుటవలన ప్రతిరోగమునకును లంఘనములుకట్టి పెక్కుచోట్ల రోగులకు ప్రాణాంతోపద్రవమునుసహితము తెచ్చిపెట్టుచున్నారు ఈవైద్యులు వైవశమున రోగము శాతించెనా, అది తమమహత్త్వమీయని దంభములు కొట్టుదురు, తమలోపమువలన రోగి టాలముచేసెనా, ఆయువులేనప్పుడు మందులు వేయఁగలఁగుకాని వైద్యుఁ డాయువు పోయఁగలఁడా, యనియు, ఆదినముతో నారోగికి కాలము సరిపోయిన దనియు, తమలోపమును గప్పిపుచ్చుటకలు వేదాంతవాక్యములను చెప్పుదురు. ఒక రిద్దటిని చంపినఁగాని వైద్యుఁడుకాఁ డనుసామెత ననుసరించి వైద్యులని పేరుపొందినవారు, నిత్యకృత్యమగుటచే పాపభీతి లేనివారయి రోగి డెల్లుపోయినను మనబహుమానము మాత్రము మనకు వచ్చునని నిత్యంకముగా పనిచేయుచుదురు. ఈకారణములను బట్టి విచారింపఁగా మనయాకలపు వైద్యులలో పలువురు భూభారమును తొలగించుటకయి యవకరించిన మహాపురుషులుగా నెన్నఁదగియున్నారు. అయినను వారిని మనము నిందింపవలసిన యావశ్యకము నంతగాఁ గనఁబడదు. చదువుకో నిచ్చగలవారికిని, సులభముగాఁ దెలిసికోఁదగిన పుస్తకములు లేకయు నుపయుక్తవిషయములను సమర్థకముగా బోధింపఁగల గురువులు దొరికకయు వారికోరిక సఫలమగుట కవకాశము కలుగకున్నది. కాబట్టి దేశముయొక్క షేమమున పేక్షించువారి కందఱికిని దేశభాషలలో మంచివైద్యగ్రంథములను వ్రాయించుటయు నేర్చుకో నిచ్చగలవారికి వానిని నేర్పించుటయు సవశ్యకర్తవ్యము. ఆపని చేయుటకయి ముందుగా గొప్పపట్టణములయంద వైద్యశాలలను స్థాపింపజేసి యక్కడ నిగ్గిప్పువైద్యగ్రంథ

ములను మాత్రమేకాక హిందూవైద్యగ్రంథములనుకూడ బోధించుటకు లిగిసయవకాశము నేర్పఱచి, అక్కడ చనువుకొని కృతార్థులగునవాని పైగ్రంథములనుగా నిలర్థములకుఁ బంపుచుండవలయును. లోకములో నన్నిపనులును ధనసాధ్యము లయిన యీ కార్యము కొఱకును ఈ కోపా రదినిగల ధాతలు కొంతధనని సాధ్యమును చేయవలయును ఇట్లైనై గొప్పారశాలలను స్థాపించి ఉపయుక్తగ్రంథములను దేశభాషకు భాషాంతరీకరంపించి బోధింపఁజేయఁబూనుకొనుట కయి యాపట్టణముల మొదటివారుగానుండఁ బ్రయత్నింతురనియు నట్లుచేయును రనియుఁ గోరుచున్నాము. ఈవిషయ మయి నిన్నటిదిన మొక పెద్దమనుష్యుఁడు బహుదూరము ప్రస్తావింపఁగా వారిసదుద్దేశమున కెఱియు సంతసి, దీనిరము వారి యుగ్యమము కొనసాగునుగాక! భవ్యుఁ డ్ధానింపఁ బ్రస్తావి చిన పారశాలయందు ఉపకార పేతనము నొందియున్న రాజ్యమువైద్యశాలాసహాయుని నొక నిని శాస్త్రజ్ఞుఁ డు గలిగి యనుభవజ్ఞుఁడగు నుండుహిందూవైద్యుని నొకనిని రూపాధ్యాయులనుగా నియమించి వారిచే ను సమీక్షలయిన యితరులచేతను నెఱుఁగున పైగ్రంథములును రచించుచుప్రయత్నమును జూడవలయును. ఒక్కయింగ్లీషు పుస్తకము భాషాంతరము తోనే మన మెప్పుడును స్పృష్టి గొందియుండరాదు, సంస్కృతగ్రంథములును నవశ్యకముగా తెఱిగింపఁబడ వలయును ఇంగ్లీషువైద్యగ్రంథములు మిక్కిలి మంచివే యయినను, అవి శీతలదేశముల నుండువారికి మిక్కిలి యుపయుక్త మగుటవలన వానియింపఁదము లొకాకొకప్పుడు ఉష్ణదేశములవారైయు మనతిత్తములమీఁద నడవవు ఇంగ్లీషుమఁగావలన కుదురనివ్యాధు లనేకములు మనయొక ధములవలనఁ బెక్కుకొట్లఁ గుమరుచున్నవి. కాలభేదములవలన మన

వైద్యశాస్త్రము కొంతమార్పు చెందవలయుట యీవశ్యకమే యునును, మనలోనిప్పుడు శాస్త్రలోపమునకంటె వైద్యలోపమే విస్తారముగా పొడకట్టుచున్నది మనలో శారీరశాస్త్ర మంతిగా మంచిది లేదు. కాబట్టి యీవిషయమును నేర్చుకొనుట కయి హూణభాషా గ్రంథములసాహాయ్య మనివార్యముగా నున్నది అట్టిగ్రంథములను బోధించుట రాజకీయ వైద్యశాలల బస చేసినవారిచేతగాని మఱి యొకరిచేత కానేరదు. శరీరతత్వమును తెలియక శరీరజములగు రోగములకు దికిత్య చేయఁబూనుకొనుట, అక్షరజ్ఞానము లేనివాఁడు గ్రంథరచన చేయఁబూనుకొనుటవలెదే కాబట్టి వైద్యము చేయఁబూనుకొనువారి కందఱకని శారీరశాస్త్ర మభ్యసనీయమే యగును. ఈసంగతిని విచారించి మేము చెప్పినరీతి పాఠశాలలనుస్థాపించెడి స్థలములయందెల్లను తప్పక యింగ్లీషువైద్యపు స్థాముల నభ్యసించిన వైద్యశాలాసహాయుల చువాధ్యాయులనుగా నియమించి వారిచేత శారీరశాస్త్రమును బోధించుటముఖ్యము అట్లు చేసినచో జనులు వైద్యవేషధారులవలన మోసపోయి వ్యర్థముగా ధనవ్యయమును చేసికొక యాక్రొత్తవైద్యులయందు విశ్వాసము కలవా రయి నిజమయిన లాభమున పొందుదురు. అందుచేత సట్టబహుజనోపయక్తి మయినకార్యమునకు కారకులుగా నున్నవారును ప్రేరకులుగా నున్నవారును లోకమునకు మరేపకారమును జేసినవారగుదురు. కాబట్టి ధనికులును విద్యావంతులును నగువా రెల్ల నిట్టపనికి పూనుకొనిమరని సమ్మచున్నాము.

శోగస్త్రీ పుత్రికా స్వీకారము [1281 వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెల.]

- * -

లోకములో మనుష్యునకు గలిగెడి యిద్రియసుఖములలో స్త్రీసంభోగమువలన గలిగెడిసుఖ మొకటగా నున్నది. ఈసుఖము సమస్తజంతువులకును న మాన్యమయినదేగాని దానియనువభము నందుమాత్రము జ్ఞానవంతుల పైగటచే మనుష్యుడు మృగాదుల కంటె భిన్నుడయి యుండవలసియున్నది. మృగముల సుఖజీవనమున కయి పరస్పరసంబంధ మక్కఱలేదు, ఒకఒకటవు మఱియొకజంతువును పోషింపవలసిన యావశ్యకముగాని ఒకఒకటవు మఱియొకజంతువుచేత పోషింపబడవలసిన యావశ్యకముగాని యెప్పుడును తటస్థింపదు, అందుచేత వానిని వానికి భార్యయని భర్తయని బంధువులని సంబంధము లేమియు లేవు, కానికొకరిని మరొకరిని సుఖమునకును వానిలో నవి స్వేచ్ఛముగా నగ గించును అయినను మృగములు ఋతుకాలమునందు తిప్ప మఱియెప్పుడును సంగోగింపవుగనుక, వానిలో భార్య లని భర్తలని నీయగుము లేకపోవువలన గలిగెడు నష్టము లేవియు లేవు ఇక మనుష్యులన్ననో మృగాదులవలెనెజ్జాన శూన్యుడుగాక యుక్తయుక్తివీరము గలవాఁడు యున్నాడు, సరస్వరసాహార్యములేక మనుష్యుల కెప్పుడును సుఖము కలుగ నేరదు. అందుచేత మనుష్యులలో పరస్పరసంబంధము లనేకము లేర్పడ వలసి వచ్చినవి అట్టి వివిధసంబంధములలో భార్యభర్తలకు గలసంబంధము మిక్కిలి ప్రబలమయినది మృగములవలెగాక మనుష్యుడు తనకాపున కగు కొవలసిన భోజనపదార్థములసహితము బయట పాటపడి సంపాదించుకొని వలసినవాడుగానే యున్నాడు, అట్లంతకష్టపడి సంపాదించు నియ్యము మొదలగువస్తువు లింక నొక

కుండి పాకముచేరిపక భుజింప న్స్వములుగావు ఇందువలన నన్యోన్య
సంబంధముగల యిరువురు కుండి యుండునొకరు వెలపల పాముపడి
తేవలసినవారుగాను పొలియొక్కరు బద్ధింపవార్థములను వ్యర్థము
గాపోగొట్టక కావగుచు కలగలు చేయవలసినవారుగాను నుండ
వలయునని దేర్పఱచున్నది పురుషులు దృఢకాయులును ధైర్య
శాలులును నయు బయలు దిరిగి స్థలముల కిస్టులుగాను స్త్రీలుదుర్బల
శరీరమును ప్రసవాది కష్టభరితములు నగు బయలుదిరిగి కష్టపడుట
కనష్టరాండుగాను ఉండు వలన పురుషులు సంపాదించి తేవల
యుటయు స్త్రీలు గృహమునుండి వదిలవలసిన వలయుటయు భగవ
ద్దేశ మయినట్లు స్పష్టముచున్నది స్త్రీపురుషుల కట్టిబాధ్యత
కలుగుట కగు ప్రబల మం నయనుబంధ మేక యొక్కటి
యిందవలసియున్నది. జీవితకాలమనగు దెల్లను విడువకుండెడు
బాధ్యతను గలిగించునది వివాహబంధమును మించినది మఱి
యొక్కటి నేదియు నుండదు వివాహసంబంధమువలన
భర్తాప్రేమకును భార్య ప్రేమకును నగ్రమునొక యందు
వలనగలిగెడు సంభోగము నుభవమునుబట్టి పరస్పరానురాగము
గలవారుగాను నేక దేహము గలవారుగాను నగుచున్నరు దంపతుల
యందు గలయన్యోన్యానురాగము సంగతిన బంధమువలన దృఢపడి
చిరసౌఖ్యదాయక మగును. 'దంపతి' వివాహబంధమువలన గలుగు
ఫలములు ప్రజాభివృద్ధియు దుష్టుల పరస్పరసంఘాభివృద్ధియు నని
కొంచెము జ్ఞానముగలవారి కెల్ల సుబంధముగానే లెలియును. ఈసౌఖ్య
ము దంపతు లొకరి నొకరి మీఁటి చరింపకునంతవఱకుమాత్రమే
యిండును, వారన్యోన్యముమీఁటివ్యభిచరించువారయి రేని వివాహబం
ధమువలన నిరువురకు సుఖమునకుమాటుగా దుఃఖమే సంపాద్య

మగును. అందులో నొకరు వ్యభిచరించినను కెండవవారికి మనస్తాపమును ద్వేషమును కలుగును. వివాహమువలన వధూవరులిద్దఱుచు యావద్దీపమును నొకరినొకరుమీఁచి తిరుగక యొక దేశము వలెనుండుటకు బద్ధులగుచున్నారు. విభాగక్షానముగలవారగుటచే నునముగ్ధాయముగా లభించెడు సుఖమును మాత్ర మేయనుభవింపవలసినవారము, నిమిషసుఖములకాశపడి యుగ్ధాయమునఁ బ్రవర్తింతుమేని మనము నిజమయిన సుఖమును పొందలేక పోవుటయే కాక భగవదాజ్ఞోల్లంఘనమును చేసినవార మయి యీలోకమున నిందయు పరలోకమున నరికబాధలును ననుభవింపవలసినవార మగుదుము. మనభోగమునిమిత్తమయి వస్త్రానులేపనాదులను గోరితిమేని, వానిని స్వకాయకష్టముచేత సంపాదించుకొనవలయునేకాని దొంగతనమువలనపొందరాదు అదేప్రకారముగా మనము స్త్రీసంభోగమును వాంఛింతుమేని, ధర్మవిధిని పెండ్లియాడినభార్యయం దాసుఖమునుపొందవలయునేకాని పరస్త్రీలయందు పొందరాదు. అట్లు చేసెడివారి కీలోకమునందే మానసప్తమును, ధనసప్తమును, ఒకప్పుడు ప్రాణసప్తమును కూడఁగలుగుచుండుట ప్రత్యక్షసిద్ధమేగనుక వ్యభిచార మనర్థదాయక మని ఘోరపాతిక మని మేమిక్కడ పెంచి వ్రాయవలసిన యావశ్యకము లేదు. అట్లయ్యును పన్నీరును విడిచిపెట్టి బురదను మెచ్చుకొను పండులనలెనే కొందఱు మహానుభావులు నిజదారలను వదలి పరదారల నపీక్షించుచున్నారు. దొంగతనము మొదలగు దుర్గుణములు స్వభావముచేతనే దుష్టులయందు పుట్టుచుండును ఏదేశమునందైన నట్టివోషమునివారింపఁ బ్రయత్నించుటకుమాటుగా నొకజాతివారు దొంగతనము చేయవచ్చునని యనుజ్ఞ నిచ్చినచో నాదేశప్రజనుల నెంతసేలిమాలినవారని యితరులెంతరో చెప్పటకన్న వారువా రూహించుకొనుటయే యుచితము

గానుండును లోకములో నందఱు పుణ్యాత్ములే యుండుట యెన్నఁ
డును సంభవింపఁగలదుగనక, వ్యభిచారమునకు వెనుకగీయునివారు
పురుషులలోను స్త్రీలలోను పలువురు మందులు అట్లు చేదిమించువారిని
గర్హ్యులనుగా నెంచి యవమానించి శిక్షించుచుచూడగా, ఏమి
కాలకర్మతోపముననో కని మనదేశమునందు వ్యభిచారమునకని
ప్రత్యేకముగా నొకజాతి గోర్పడి యున్నదనియు నన్నది. యీ
యన్నది. చిర కాలమునుండి యాచారముగా నన్నుచుండుట వలన
నొకవేళ మనవారి కది దూష్యముగా గనబడక పోవచ్చునుగాని
న్యాయదృష్టిగలిగి పరిశీలనము చేయువారికిఁగార దేశీయులకును ఘోర
పాతకముగా గనబడి మనవిషయమై దుభిప్రాయము కలుగక
పోదు. కాబట్టి దేశాభిమానముగలిగి దేశముయొక్కస్థితిని శాగుప
లుచుకొన యత్నించు మహాత్ముల కెల్లను మనదేశమున కీయపఖ్యా
తిని తొలఁగించుట ముఖ్యకర్తవ్యము అట్లు చేసే నుచుండుచు
వివేకము గల ప్రతిపురుషునను భోగస్త్రీల యనుపేరు లేకుండఁ
జేయుట కయి పాపపడవలయును కొంతకాల మెట్లున్ననుమొత్తము
మీఁద భగవంతుఁడు పాపము నభివృద్ధి నొంద నియ్యఁడు. మూల
మానములు విడిచి వ్యభిచరింపవారికి భయ కరము లగుచునుఖ
వ్యాధులను కలిగించి బాధ కలిగించును నధర్మనివారకుండైన సర మేశ్వ
రుఁడు పాపమును నశి పఁ జేయుచునే యున్నఁడు ఈపట్లము నొనే
కొన్నిసంవత్సరములక్రిందట ముగించియన్నునొన్నది అగుమనుష్యు
లనిపించుకొనుచుండిన ధనాదాయము గలయద్యోగస్థులయొకరణకు
పాత్రురాండ్రయి వయస్సులో నున్నజారపురుషులమనస్సుల కాశ
గొల్పుచుండినభోగస్త్రీ లిప్పు డెంతమంది నడివయస్సులోనున్నవారే
సుఖిరోగములచేత నెంగునకుం బనికిరానివారై చనిచినవారి కెల్లను

గోత్ర పుట్టించు చున్నారో తెలిసికొని వారిస్థితి నిండుకి మనస్సునఁ
 దలచుకొన్న దేహము పులకరింపక మానదు అట్లున్నవారిని సూచియు
 నితరులకు బుద్ధి రాకు పట మాడ నితయు వింతగా నున్నది.
 భోగముజాతి వృద్ధి పొందుటకు వేటుప్రయత్నియు చేయక యూర
 కున్నచోఁ గొంత కాలమున కాజాతి నశించు ననుటకు లేశముగాని
 సందేహము లేదు పలువురు సుఖవ్యాధులచేల దేహములు పెడఁగొట్టు
 కొని పిన్నవయసున నే యీలోకమును విఘోషురు, పలువురు బహు
 పురుషసంభోగముచేత సంతానము లేనివారై వృద్ధి లేక నశింతురు.
 ఈప్రకారముగా నీజాతి యెప్పుడో వెనుక నే నశియింపవలసి యుండి
 నను, బహుకు మంబగులను కూలద్రోయ కంకణము కట్టికొన్న
 వేశ్యాంగనలు తమకు సంతానము లేకపోయినను పతివ్రత శిరోమణు
 లును కులాంగన లను కాండగిన బీదల మాడపిల్లలను ధన మిచ్చుకొని
 బాల్యమునుండియు వారికి వ్యభిచారవిద్యయందలిపాండిత్యముకలిగించి
 అంకుట్రాండ్రు గాఁ జేసి కాపకార్యము వంశక్షయము కాకుండ
 నిలుపుకొనుచున్నారు. అట్టిదుర్మార్గకార్యము నివారించుట యుక్త
 మని తలచి మన యిప్పుడొరతనమువారు వ్యభిచారనియత మయి
 శాలికలగు కొని పెంచుట నేరముగా నేర్పలేది యట్లు చేసేవారికి
 శిక్షను విధించియున్నారు “దేవుఁ డొప్పుకొన్నను పుత్రుల యొప్పు
 కోలే” దనుసామెంపుకారముగా మగప్రభుత్వమువారు రత్నమునకై
 పిల్లలను పెంచుట శిక్షార్హ మైనపనిగా విధించినను, ఆరక్షకశాఖ
 వారును దండవిధాయులునుమాత్రము తగినంత శ్రద్ధను వహించి యీ
 దురాచారమును మాన్పింప యత్నింప కున్నారు. ఈసప్తకములో
 నిండుమించుగా ప్రతివేశ్యయు నొకరిద్దఱుపిల్లలను కొని వ్యభిచార
 మున కయి పెంచుచున్నది ఈప్రకారముగానే యితరస్థలములందు

సహితము జరుగుచున్న దనుటకు సందేహము లేదు వ్యభిచారార్థము
 బాలికలను గొని పెంచెదడురాచారిమును మాన్పించుటకయి దండ
 విధాయు లను ఆరక్షక శాఖవారిని గోరుటగోకాక యీవిషయమున
 గట్టియై త్తరువును పుట్టించి దండవిధాయకుల కందఱికిని శ్రద్ధచేసి కనుఁ
 గొని యట్టిపిల్లలను కొని పెంచువారిని విక్రమించువారిని శిక్షించు
 నట్లు ఆర్జునుని ప్రభుత్వమువారి నిండుమూలమున మిక్కిలి
 వేడుచున్నాము

కృష్ణాదివ్యాపారము [1881 వ సం॥ మార్చి నెల]

ఈకాలములో మనదేశమునగ దుతకంతకు విద్యాభివృద్ధి
 యగుచున్నదిగాని అట్టివిద్యాభివృద్ధివలన దేశమునకు మాత్రము కలుగ
 వలసినంతలాభము కలుగకున్నది. ప్రతిసంవత్సరమునందును మన
 దేశములో పలువురు పట్టపరీక్షయందు గృతార్థులగుచు వచ్చు
 చున్నను, నోపయోగార్థముగా ప్రకృతిశాస్త్రములను దేశభాషల
 యందు సులభ శైలిని భాషాంతరీకరించిగాని తాము కృష్ణాదివ్యాపా
 రములయందు బ్రవేశించి యావృత్తుల నవలంబించుటవలన గౌరవ
 మున కింతమాత్రమును కొఱఁతి కలుగదని చూపిగాని జనులకు
 క్షేమాభివృద్ధిని జేయువాడు వారిలో వెదకినను మందున కయినను
 గానరకున్నాడు విద్యాభివృద్ధివలన మనదేశమున కష్ట, శాకలిధ
 మయినప్రముసహితము కలుగుచున్నది వివిధవృత్తులచేత సుఖ
 దీపనము చేయుచుండెనవారిపుత్రులు పాఠశాలలందు వివిధ యోగో
 యొక్కయర్హులగు దేశినమాత్రమునకాదాము మరల తమపూర్వుల
 పృథ్వియందు బ్రవేశించుట లాఘవమునియు, చమత్కృష్ణవా రంద

అను రాజకీయసేవకావలయును కాదు. సేవనము చేయవలయుననియు,
 భ్రాంతిని పోడి తమవృత్తిని వదిలివేసి పలావు అందునకును బనికి
 రానివారయి చెడిపోవుచున్నారు పూర్వకాలముందు రాజకీయో
 ద్యోగములకన్న పరిక్షలు గోలువారసభ్యులయే అత్యుత్తముగా
 నుడుచువచ్చినవగున, అప్పుడు ఎరులలు దీచినవారి కందఱికిని
 వెంటనే మంచియుద్యోగము లందు వచ్చునుదేక పరిక్షల
 గృతార్థులు అంకవిలునను వడువుకొన్నవారి కందఱికి సేవయొకపని
 యగుచు వచ్చును కలక్రమమున విద్యార్థివృద్ధి యగుచువచ్చి
 యిప్పుడు రాజకీయోద్యోగములకంటె పరిక్షల నిచ్చి మెప్పుడనెను
 వారిసంఖ్యయే అత్యధికమైనందున, పరిక్షలు చేసినవారి కందఱికిని
 రాజకీయకార్యోద్యోగములందు కొలువులు దొరకజలవు అగుచేత
 కొందఱు పనులుదొరకక ముందునను దొరికు ననుకూలచేత సేవ
 బుత్తులు లేక పనిచేయుచు సువర్ణములకంటెది వార్యస్తానములను
 గినిపెట్టి యున్నయు నుండినాఱు విద్యాపీఠానలునహిత మంగీక
 రింప నేరబడినకంటె పుచ్చునగు నోబడియు, కష్టపడుచున్నరు.
 ఒకమండలకు సేవసేవ పట్టవగుడు గృతార్థుల డెనునయొకడు
 ముచ్చిపనికి సహాయము నోబడి నవి వార్తాపత్రికలవలన నెఱిగి
 యున్నాము అన్నిసలవ సరములు కష్టపడి వదిలి యున్నధనమును
 వ్యయపోయి పరిక్ష లిచ్చి కష్టపట్టి పుచ్చగా కొడికయినను జరగని
 పనులలో బ్రవేశింపకు నేమి గౌరవావసరము? గౌరవము లేక
 పోయినను, అందువలన భవలాభి మయిన నున్నదా? అదియును
 లేదు లక్ష్మీ వాణిజ్యమునను నసియించియునుననియు, అందులో
 సగము కృపికర్మమునను నునుననియు, అందులో సగము రాజకీయ
 యును నునుననియు, అందులో చెప్పెయిన్నారు ని మూలకావలగ

నట్టిదేశాని వేటు కాదు. సకమున సాదును కృషివాణిజ్యదుల
 వలననే ధనలాభము విశేషముగాఁ గలుగునుగాని న్యాయమార్గమునఁ
 బ్రవర్తించువానికి రాజకీయసేవవలన విశేషవిప్లవమును లభింప
 నేరదు. అంతేకాక యీశగర్వున మనస్వేచ్ఛ కెప్పుడు భంగము
 కలుగునో మన కప్పుడు నిజమయిన సౌఖ్యము కలుగదు. ఇప్పటికారా
 గృహములయందును సమరాధులనుభవించు శిక్ష స్వేచ్ఛ భంగ
 మునకంటె వేతెనియు లేదు ఏవృత్తియందు స్వేచ్ఛకు ప్రాప్తము
 రాకుండ చీవనము నడచినో యదియే నిజముగా గౌరవా వహమును
 సుఖప్రదమును నయిన వృత్తి. కాబట్టియే బుద్ధిమంతు లగువారు
 ధనసమృద్ధి కయిన నొప్పకొందురు గాని స్వేచ్ఛాభంగమున కెంత
 మాత్రము నొప్పకొందు రాజకీయ సేవకు కుదిరినతోడనేవ నశరీరము
 నొరుల కమ్మకొన్నవార ము మనస్వాత్మ్యమును గోలుపోయిన
 వారమయి గుఱుకుల మనసు వచ్చిసర్లు ప్రవర్తించ వలసిన వార
 మగుదుము కృషివాణిజ్యదుల యందు మనస్వాత్మ్యమున కు
 మాత్రమును భంగము కలుగక ప్రాంతయేకాక ధనలాభముసహ
 తము కావలసినంత కలుగుచున్నది. అట్టి సర్వదేశములయందును
 రాజకీయ సేవకన్న కృషి వాణిజ్యదులే సర్వవిధముల గౌరవ
 ప్రదములని యెన్నఁ గోయున్నవి అయినను పుట్టు కాలమునందు
 కృషివాణిజ్యములందుకంటె రాజకీయోన్యోగములయందేయధికగౌర
 వము కలుగుటకు కారణ మేమని విచారింపగా నిందు మొదటఁ
 జెప్పిన కృష్యాటవ్యాపారములయందు విద్యావంతులు ప్రవేశింపక
 బ్రవ్రుటయే యని కరణములకముఖ్యమైయుచున్నది. చదువుకొన్న
 వారు పలువు రేవృత్తియందు బ్రవేశించిన వృత్తికే గౌరవము
 కలుగును. మఱలో కృషివాణిజ్యములవలన చీవనము చేయువా రంద

ఋను సాధారణముగా నిరక్షరకుఁడులే యగుటవలన వారియందు జనులకుఁ గొంతవఱకు గౌరవము తగ్గిపోయినది. ఇప్పుడు మనలోని చదువుకొన్నవా రావృత్తలయందుఁ బ్రవేశించి పోయినగౌరవమును మఱల నిలువఁజెట్టుటకై ప్రయత్నింపవలయును నాగరికత గల యూరపు ఖండవాసులు మన దేశమునకుసహితము వచ్చి చదువుకొన్న వారే యెట్లువాణిజ్యమువలన లాభముఁ బొందుచున్నారో యెల్లదను జూచుచుండలేదా? ఆవృత్తియందుఁ బ్రవేశించుటవలన వారిగౌరవ మేమయిన కొఱపడినదా? ఎప్పుడు నే దేశమును కృషివాణిజ్యాదుల వలననే ముంచిదశకు వచ్చునుగాని సేవకవృత్తివలనఁ గాదు ఇప్పుడు మనకు ప్రభువులుగా నున్న యింగ్లీషువా రిట్టిమహోన్నతదశను పొందుట వాణిజ్యమువలననే చదువుకొన్నవారి కందఱికిని ఉద్యోగములు దొరకనికాల మీవఱకే వచ్చినది ఎల్లవారును రాజసేవకొఱకే కని పెట్టుకొని యుండుటవలన నిఁకఁ గార్యములేదు. బట్టి మనలోని చదువుకొన్నవా రుద్యోగములపెచ్చను విడిచిపెట్టి కృష్యాదులకుఁ జొచ్చి వానిని వృద్ధిచేసి సుఖవనమును పొందవలయును. పూర్వ కాలములయందు యుద్ధములు మొదలుగువానివలన మన దేశమునందు జనసంఖ్య తక్కువగుచుండెను ఇప్పుడు సత్పరిపాలనమువలన దేశము నెమ్మదిపడి జనులసంఖ్య దినదినాభివృద్ధి గొందుచున్నది. మనదేశము నందలిపంటభూములస్థితి వృద్ధి నొందినంగాని వారి కందఱికిని జాలి నన్ని యాహారపదార్థములు ప్రతి సంవత్సరమును లభింపనేరవు చదువుకొన్నవారు న్యవసాయమునకుఁ బానుకొన్నంగాని పంటభూముల స్థితి బాగుపడనేరదు. ఇప్పుటి పంట చాలక యీవఱకే దేశమునకు ఊమిములు తఱచుగా రా గారంభించినవి ఇఁక నయిన పెంటనే మేలుకొని చదువుకొన్నవారు కృషివృత్తియందుఁ బ్రవేశించి కఱవులు

మొదలయినవి ర కుండ దేశముయొక్క స్థితిని చక్కఁబఱచుటయే కాక తామును లాభమును పొందుట నుచితకార్యము. చదువుకొన్నవారు కృషికిం దిగి రేని వ్యవసాయశాస్త్రము నభ్యసించి కొత్తపద్ధతి నిప్పుడున్న పంటభూముల నధిక సారవంతములనుగాఁ జేయుటయే కాక యిప్పుడు బీడుపడియున్న పనికిరాని గేలలను సహితము కొంత కాలములో పంటభూములనుగాఁ జేయవచ్చును. మనలోని జమీన్ దారులు మొదలగువారు చదువుకొన్నవారిని కొండఱిని దొరతనము వారు చెన్నపురిలో స్థాపించియున్న వ్యవసాయపాఠశాలకుఁ బంపి కృషి శాస్త్రమునంగు ప్రవీణులయినవారిచేత సమసంస్థానములయందు వ్యవసాయక్రియమును బాగు పఱుపవలయును దొరతనపు కొలువు నకే యాసపడియుండక కృషివాణిజ్యదులయందుఁ బ్రవేశించి పని చేయవలయునని చదువుకొన్నవారిని మరల హెచ్చరించుచు నీవిషయము నిప్పటి కింతతో విరిమింపుచున్నాము.

రాజకీయపాఠశాలలు [1881 వ సం॥ మార్చి నెల.]

లోకములో విద్యాభ్యసమువలన నిజముగాఁ గలుగవలసిన ఫలము సృష్టిలోని పదార్థధర్మములను తెలిసికొనుటయే కాక వానిని చక్కఁగా ప్రయోజనపఱుచుకొనుట యయి కూడ నుండవలసియున్నది. జగత్తులోని యితరపదార్థధర్మములను తెలిసికొనుట యత్యంతావశ్యకము. తనసంగతియే తనకు తెలియక పోయినపక్షమున, ఇతర వస్తుధర్మముల నొకలక్ష తెలిసికొన్నను ప్రయోజనములేదు. కాబట్టి పాఠశాలలలో బాలురకు ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానాదులతోడిపాటుగా మనుష్యుఁ డెట్టివాఁడో, అతఁ డాచరింపవలసినధర్మము లెట్టివో,

ఆధర్మములను విమర్శించుచు వలసి గలిగెను. అప్పుడు తాత్త్విక
 తప్పక నేర్పవలయును. ఇప్పుటి మనసాగశాలలలో శ్రేయోగ్యాదుల
 విషయము కొంతవఱకు కేర్పబడుచున్నను ముఖ్య పాఠనయొకవిష
 యము బొత్తిగా ననాదరింప బడుచున్నది. శ్రేయోగ్యమునకుఁ గావ
 లసినధర్మములను బోధించుట కన్న నాత్మారోగ్యమునకు వలయుధర్మ
 ములను బోధించుట పెక్కుమడుగు లధికప్రయోజనకర మనియు
 సమస్తపురుషార్థం ధక వనియు బుద్ధి వాగు లగువా లెల్లరును నైక
 కంఠముగాఁ బలుకుదురు. అట్లయ్యును మనపాఠశాలలయందు
 అత్యోజ్జ్వలమున కయి ప్రయోజనపఁజేసె ధర్మము లంతగా నేర్పఁ
 బడ వున్నవి. మన శరీరములు శాశ్వతములుగాక క్షణభంగురము
 లైనవిగానున్నవి, కాబట్టి కేవల శరీరసుఖములును క్షణభంగురములు
 గానే యుండును శరీరము చెడినను చెడక యంత్రచూత్రిము శాశ్వ
 తముగా నుండునది, అందుచేత నాత్మానందసుఖమును శాశ్వత మయి
 నదిగానే యుండును మలిమఁతుఁ డగువాఁడెప్పుడును సుఖములకు భంగము
 కలిగినను దాని కయి నోన్పుకొని యధికసుఖములను పొందుటకును
 సీరసుఖమునకు భంగముకలిగించు చిలుసుఖములను విషచుటకును
 ప్రయత్నించుచుండును. శరీరసుఖ మనిత్యము యినదిగనుకను, ఆత్మానం
 దము నిత్య మయినదిగనుకను, నీమఁగులగువా రాత్మానందమునకు
 ప్రతిబంధకముగా నుండునంతవఱకు కదియసుఖముల ననుభవించువా
 రయినను, ఆత్మానందసంపాదనమే పరమార్థముగా నెంచుకొని
 దానిని సంపాదించుట కనుకూలముగా నుండు రీతిని తాముప్రవర్తించి
 యితరులగాప్రకారముగా ప్రవర్తింపఁజేయవలసినవారగుచున్నారు.
 ఆత్మానందసంపాదనమునకు భగవద్భక్తితోఁ గూడిన యుక్తప్రవర్త
 నము తప్ప సాధనాంతరము లేదు, బాలురకు ముందుగా యుక్తప్రవ

స్తనమును గడుగుపఱుగుటకు సాధనముగా ముగ్గు సంగళంను బోధించి యూపవ్యాట పుష్పాచ్చ నహులు గలిగించు పుస్తకములను బదివిషవలయును ముంపురెడ్డియను నున్నవారును నవి నీలిగ్రంథములు, అట్టి నీలి పుస్తకములు ఎక్కువగాను దాననీశపు పాఠశాలలో నేర్పఁబడుచో లేదు ఇది నమగమున క్కరి క్కరినీలను బోధించెడి పుస్తకములు అన్నియు కొన్ని నేర్చి బయటపెట్టి గాని హాసవలన గలగవనిన నీలములు అక్కడనుండి అందు చేత విద్యార్థులు బహు రుద్రులై రాత్రియు మనకు నూరులయి యుండియనుభవములయందే నగలినవారిగువన్నాడు, చదువుకొని మూఁగులకును పరీక్షలం గృహాధ్యక్షులను విశ్వావతులని పేరందు చున్నవారికిని నీలివిషయమన నిప్పు డెంతగా భేదము గనఁబడుచుండలేదు నీలిమార్గమున బ్రవర్తించుటవలన నిహలోకమున బహులాభము లున్నను, అప్పుడే యెల్లవారిని సన్మార్గమున ప్రవర్తించునట్లు చేయుటకు జాలినవిగా నుండవు ఒకనిని నీలిమార్గమును మీటి చరింపకుండునట్లు పదిలపఱుచునవి సప్తభీయు నిశ్వరానుగ్రహసంపాదనేచ్ఛయు. కాబట్టి మొట్టమొదట నెల్లవారికిని నిత్యంబుది కళ్యాణగుణపరిపూర్ణుడయిన యాశ్వరుని గొక్కఁడున్నాడనియు, మనము యుక్తముగాఁ బ్రవర్తించినయెడల పరలోకమున మన యాత్మలకు శాశ్వతానందమును దుష్కర్మమున నుచరించినయెడల దుఃఖమును కలుగననియు విశ్వాసమును పుట్టి పవలయును అట్టిసమ్యక్ కమే లేనియడల సదా సన్మార్గముననే ప్రవర్తించుట యెవ్వరికిని సాధ్యముకాదు ఆవిషయమును బోధించునదియే మతము మతమును విడిచి నీలియు నీలినివిడిచి మతమును నెప్పుడును కాలయనేరవు గనుక నీలిమార్గములనుగాఁ జెయవలె నన్నచో విద్యార్థులకు భగవద్వి

షయముకూడ బోధించి పాపభీతియు నీశ్వరభక్తియుఁ బుట్టింపయత్నిం
చుట యనివార్యకార్యము. అయినను మతివిషయములయందు జను
లందఱును భిన్నాభిప్రాయము గలవారుగా నుండురనియు, మతమును
బోధింపఁబూనిన నో కలహములకును జనులకు దురభిప్రాయము
కలుగుటకును కారణ మగుననియు, అందుచేత మతపుస్తకములను
దొరతినమువారు పారశాలలయందు నేర్పింపఁ బూనుకోకపోవుటయే
యచితిముగా నున్నదనియు, కొందఱు అందుదు. మతవైషమ్యాదికా
రణములచేతఁ గొన్నిమతముల ననావశ్యకముగాఁ జేర్చబడిన
వాక్యములను బోధింపఁబూనినచో ప్రజల కొకవేళ ద్వేషబుద్ధి జనిం
చిన జనిఁచవచ్చునుగాని సర్వమతనారము లైనపారమార్థికసత్యము
లను బోధించిన నెవ్వరికిని వైషమ్యము కలుగదు. ముఖ్యములయిన
విషయములలో నెల్లమతములును సాధారణముగా నేకీభావము
చెందియే యుండును. దేవుఁ డొక్కఁ డనియు అతఁడు సమస్త
కళ్యాణగుణపరిపూర్ణుడనియు నిత్యత్యసర్వశక్తత్వాది లక్షణములు
గలవాఁడనియు, మనయాత్మలు నిత్యము లనియు, మన మీలోక
మలోఁ జేసెడి పుణ్యపాపకార్యములకు ఫలముగా పరలోకమున
మఱకు నుఖదుఃఖములు కలుగుననియు, లోకములో నున్నమతము
లన్నియు నేకవాక్యలింగా ఘోషించును, అదేప్రకారముగా సత్యము,
శమము, కరుణ, ఆర్జవము మొదలయినవి పుణ్యకార్యము లనియు,
అసత్యము, అగ్రహము, హింస, కొటల్యము మొదలయినవి పాపకా
ర్యములనియుఁగూడ నన్నిమతములును రెండవమాట లేకుండ
నొప్పకొనుచున్నవి ఇట్టిధర్మములను వాని ననుసరింపక పోవుటవలనఁ
గలిగెడినష్టములను దెలిపెడి స్వాభావికమతమును బోధించుటవలన
నెవ్వరికిని పారశాలలమీఁద ననిష్టమును గలుగదు. బాలురకు

లాభమును గలుగును. బాలురకక్షాభ్యాసకాలమునుండియుకొంచెముకొంచెముగా నీతిమార్గమున వర్తింపవలసిన యావశ్యకమును భగవంతుని ప్రేమించుగీతిని బోధించుచు వచ్చినచోవారు పెద్దవారయినతరువాత మంచినడవడిక గలవారయి తమప్రవర్తనమువలనను వాక్యమువలనను పరులను సన్మార్గము నకుఁ ద్రిప్పటయేకాక రాజద్రోహమునకు లోబడి లంచములు పుచ్చుకొనక తాము కొలువున్నపనిలో నిష్పాక్షికముగా కార్యచిరవహణము చేయుచు ప్రభుభక్తికలవారై యుందురు మతిములో కీర్తిస్త్రువు, మహమ్మదు, విష్ణువు, శివుఁడు, మొదలయిననామములను రానియ్యక సర్వవృతసమ్మతిములైనసారాంశములను పారశాలలందు నేర్పించుటకుఁ దగినసదుపాయముల నేర్పచినయెడల దొరతనమువారు లోకమునకు మహాపకారమును జేసినవారగుదురు. అట్లు చేయకపోవుటచే నిష్పగు నాధారణముగా పారశాలలందుఁజడువుకొను బాలురు పలువురు నాస్తికులును పాపభీతిలేనివారును నగుచు గ్గురు ఈయనర్థమును వారింపుట కయి ప్రభుత్వమువారు సాధ్యమయినంత శీఘ్రముగా వారశాలలో నితని భగవద్భక్తిని బోధించుప్రస్తుకములను నేర్పువిధుల నేర్పఱుతు రని కోరుచున్నాము.

బొషధదానము. [1881 వ సం॥ ఏప్రిల్ నెల.]

దానములని చెప్పబడునవి లోకములో ననేకము లున్నను, వానిలో నెల్ల విద్యాదానమును, బొషధదానమును, అన్నదానమును ముఖ్యములయినవి సమస్తదానములలోను విద్యాదానము మిగులశ్రేష్ఠమయినది గాను, అటుతరువాత నొషధ

దానమును, దానికిపట్టుట నన్నదానమును శ్రేష్ఠ యయింపిగాను, ఉన్నది విద్యవలన స్థానమును, కీర్తియు, గౌరవమును, ఇహపరసుఖములునుగూడఁ గలుగను గనుక విద్యదానము మించినదానము మఱియొకటి లేదని యెల్లవారిని స్పష్టముగాఁ జెల్పవచ్చును. దేహమారోగ్యదశయు, దున్న నేకాని యీహోకముతో నవ్వరికిన నేసౌఖ్యమును గలుగజగనుక, ఇహోక సౌఖ్యమునకు సధనముగా నుండు నౌషధదానము విద్యాదానమునకు వాత నికృతియు బ్రాప్తి మయునదని బుద్ధియు గల వఁడతకును సలభముగా లేబడఁగలదు. అన్నదానము సామాన్య నిలపుట కధిలమ ననదిగనుక, అదియు మిక్కిలి శ్రేష్ఠ మైనదేగాని యౌషధదానమును మించినది మాల్పియు కాఁజలదు. బహుశఁడణము నొందున నిష్ఠపశును గాని చూస్తచుండు తీతనైర్వాణులచే భాధనకును తీసుకొనుచుండున క్షిపిండుగ అన్నదానమిది. తె విద్యాదానమును నౌషధదానమును నుద్ధరియిలే యుండును, (మికాలకర్మకోషముననోగాని మనదేశమునందున్నవి) యెల్లము మిక్కిలి గౌరవి పఁబడుచు గానగాని యెల్ల యెదురానములను జేయువా రంతగొప్పగా నెంచుచు చూడలేదు. మిఁదిమిక్కిలి విద్యాదానము చేయువారు మిక్కిలి యథములుగాఁగూడఁ బరిగణి బడుచున్నారు. విద్యాదానమును కౌవర్ధిని ననుచు నెఱుంగు నున్నవలయునవారే యాదానములను జేయుటకుఁ బునుకొన్న దుండునదేశమును, దిట్టియనర్థము పొందకుండు గుణ మునుగల విద్యాయోగ్యులకు సుపకులుగఁ జేయునది విద్యాదానము, దేహములకు సుఖము కలుగఁ జేయునది యౌషధదానము. కాబట్టి యీహోకదానములే సర్వోత్కృష్టములయైనవి. క్షిపిండుదానములయనుకొని విద్యాదానమును గానఁగి

పాత్రాపాత్రవిచారము చేయవలసి యుండునుగాని దానముచేయుట కందఱును నర్హులుగానే యుందురు ఇష్టమున్న రోగి గొంచెముగానో గొప్పగానో యెల్లవారును నన్నదానము చేయుటకుఁ జాలినవారు గానే యుందురు పయిరెండుదానములవిషయమునో మాత్రము దానము చేయుట కెల్లవారును శక్తులుగానుండఁ జాలరు బహు కాలము కష్టపడి విద్యాభ్యాసము చేసి యితరులకు స్థానబోధచేయుటకు నమర్థుఁ డయినవాఁడుమాత్రమే విద్యాదానము చేయ నర్హుఁ డగును, చిరకాలము శాస్త్రాభ్యాసము చేసి వస్తుగుణములను శరీర తత్త్వమును తెలిసినవాఁడుమాత్రమే వైద్యమునకుఁ దగినవాఁడగును. అందుచేతనే నాగరికత గలనమస్తదేశములయందును నుపాధ్యాయులును వైద్యులును మిగుల సమ్మానింపఁబడుచున్నారు. మనదేశము నందు మాత్రమేయితరవృత్తికిని పనికిరానియనమర్థులే యుపాధ్యాయత్వమునకును వైద్యమునకును గుదిరియుండుటచేత నావృత్తులయందుఁ బ్రవేశించినవారియందు గౌరవ మేమాత్రమును లేకపోవుటయే కాక జనసామాన్యమునకు వారియెడ లాఘవబుద్ధికుండఁ గలిగి యున్నది. పూర్ణపాఠశాలలును, వైద్యశాలలును ప్రబలవారంభించిన తరువాత జనుల యభిప్రాయ మీవిషయమున నిష్పక్షిష్పక్షు కొంతి మాటుచున్నది రోగము వచ్చినవారిందఱును క్షేపదానమున కర్హులే యని స్థూలదృష్టితోఁ జూచువారిఁ పయికిఁ గనఁబడును గాని, విచారించిచూడఁగా తక్కినదానములయందువలెనే యీదానము నందును పాత్రాపాత్రవిచారము చేయుట సూపశ్యికమే యగును. ఏదానముగాని యశక్తులకు సాహాయ్యము చేయుటకొటకే యుద్దేశింపఁబడెనుగాని శక్తిమంతుల కిచ్చి ధగారులను కేవలము వ్యయము చేసికొనుటకే యుద్దేశింపఁబడలేదు. ఎవ్వఁడు మిక్కిలి బీదవాఁడయి

వ్యాధులచేతఁ బీడింపఁబడుచుండునో వాఁలనుమాత్రమే యాపదదానమునకు పాత్రుఁ డగుచుగాని తదితరులు కాఁజూరరు ధనవంతులకు వ్యాధి సంప్రాప్తమయినన్ని యాఁగి ను దియ్యఁగూర్చదా యని యెవ్వరైన శంక చేయవచ్చును అట్టివాఁడు ముదియ్యవలసినదేగాని దానము చేయుటమాత్రమే హావశ్యం నగుకాదు దాన మనుగా ప్రతి ఫలము నొందక యుపకారార్థముగా నిరుల కిచ్చునదిగాని ప్రతి ఫలమును పొందియిచ్చినదికాదు ధనికులు అమకు గావలసినమందులను కొనుటకు సమర్థు లయి యుదురుగనుక అట్టివారికి మందులను విక్రియింపవలయును. ఈయాపదదానముచేయుటకుసహిత మెల్ల వారును సర్వులుగా రని యీవలకు విప్రయగ్నమును బౌషధదానము చేయఁజూనువాఁడు మునుము బ్రచ్చికొనుపదార్థముల యొక్కయు మూలికలు మొదలయినవానియొక్క యు గుణములను చక్కఁగాఁ దెలిసినవాఁ డగుటయే కాక శరీరతై వ్యమును రోగశిత్వమును బాగుగ గ్రహించి రోగకారణమును దానికి తగినచికిత్సలును తెలిసి ప్రయోగించు నేర్పుగలవాఁడగువయనుభవశాలియై యుండవలెను, ఒకరీతి రోగమునకే యొకప్పుడు పనికివచ్చినమందు మఱి యొకప్పుడు పనికిరాదు, వైద్యులు తలకొప్పికి పనికివచ్చెను ముందు తైత్వపు తలకొప్పికి పనికిరాదు, శైత్యపు శిరోవేదనకు పనికివచ్చెడు మందు ఉష్ణపు శిరోవేదనకు పనికిరాదు, రోగముయొక్కమూలమును జెలిసికొనక ప్రయోగించినమందు వ్యర్థ మగుటయే కాక యొకానొకప్పుడనర్థదాయకమును నగును కాబట్టి వైద్యుడగువాఁ డిట్టి సూక్ష్మశాస్త్రములనన్నిటిని దెలిసియత్వంతసమర్థుఁడుగా నుండవలెను ఇట్టిసామర్థ్యముగలవా రూర నెవ్వరో యొకరిద్దరుండురుగాని పలువురు రుండఁజూరరు, అందుచేత నట్టివైద్యులవలన బొందవల

సినలాభ మందలికి నన్నివిషయములయందును లభింపనేరదు ఏదో గొప్పవ్యాధి సంభవించునప్పు డ్ట్టవారిసాహాయ్య మవశ్యముగాఁ గావలసియుండును. తక్కిన స్వల్పవిషయములయందుఁ గొంతవఱకు నైద్యము తెలిసినవా రెవ్వరైనను పని చేయవచ్చును. అట్టివారు సదా యిటు నూహించుచును నుండవలెను. పురుషులు పయిపనుల యందుఁ దిరుగవలసినపెరు గైనక స్త్రీలకుఁ గొంతవఱకు నైద్య మును నేర్చుట మంచిది ఎప్పుడు నీవేశనో యిటు నొకపిల్లవానికి కడుపో కాణో గొచ్చిన, అట్టిసమయమునంగు పురుషులెవ్వరు నింట లేకపోవుటయు సంభవింపవచ్చును అప్పుడాఁగువాండుపిల్ల నింట దిగవడిచి వైద్యుని వెగఁకొనుచు నూరివెంట బయలుదేలుటకంటె వారు సాధారణమైన వ్యాధులకుఁ దగినచికిత్సలు తెలిసినవారైన నెంతయు క్తముగా నుండును ఈసంగతులను చక్కఁగా నాలోచించి మనవారు స్త్రీలకు నైద్య శాస్త్రవిషయములను, పారిశుద్ధ్యవిషయ మును, ఆహారశుద్ధివిషయమును, కొంతవఱకు నేర్పింపఁ బ్రయత్నింతు రని నమ్ముచున్నాము.

సుజ్ఞానము [1881 వ సం॥ ఏప్రిలు నెల]

— ౧౦ —

లోకములో నిజ మయినపౌఖ్యమును పొందఁగోరువా రందఱును ముందుగా సుజ్ఞానము నలవరించుకొనఁ బ్రయత్నపడవలయును. మంచిజ్ఞానము లేనివారి కెన్నడికిని నిక్కమయినసౌఖ్యనందములు కలుగనేరవు. కేవల జ్ఞానమువలననే సమస్తసుఖములును గలుగునని కొందఱభిప్రాయపడుదురుగాని యది సరికాదు సుజ్ఞాన మున్నందు నకు ఫలము సుచరితను కలిగి యుండుటయే జ్ఞానమువలన కార్య

కార్యవివేకము కలుగును గనుకను, కార్యకార్యవివేకముదుష్కర్మలను త్యజించి సత్కర్మల ననుష్ఠించుటకు తోడుపడును గనుకను, సత్కర్మాచరణము సకలసుఖప్రద మగును గనుకను, సుఖానుభవమున కయి జ్ఞాన మావశ్యకముగా కావలయునేకాని వట్టిజ్ఞానము వలన నేమియు ప్రయోజనము లేదు. ప్రవర్తనము తిన్నగా లేక పోవునేని జ్ఞాన మెంత కలిగి యున్నను, అది యంతయు బూడిదో పోసినపన్నీరే యగును. మనుష్యుడు సంపాదించవలసినజ్ఞాన మెప్పుడును క్రిమ మయినదిగా నుండవలెను. దుర్జ్ఞానము కలిగియుండుట కంటె నజ్ఞానమే చాల మేలయినది జ్ఞానము లేకపోయినంతమాత్రమున నెవ్వడును పర్వతము లాకాశమున గంతులువైచు సనికాని నదులు మాటాడుననికాని తలచును. మనలో కొన్నిగ్రంథములు చదివినంతమాత్రమున నదులును పర్వతములును సంసారము చేసి నిడ్డలను గను ననువిపరీతజ్ఞానమునహితము కలుగును అట్టివ్యత్యస్తమయిన వెలివి కలుగుటకంటె చెలివి లేమియే వేయియడుగులు శ్రేయోదాయక మని చెప్పవలసి యున్నది అందుచేత మనము పుస్తకములయం దున్నదంతయు మంచిదే యని భ్రమపడక యుక్తాయుక్తవిచారము చేసి విపరీతాంశములనుబోధించుదుష్కర్మగ్రంథములను విడిచి సదంశములను బోధించెడి యుత్తమగ్రంథములనుమాత్రమే యభ్యసించుచు రావలయును. కేవల పుస్తకములను జదివి యలవరించుకొనుదానికంటె ననుభవమువలన సంపాదించుజ్ఞానమే బహువిధముల మేలయినదిగా నుండును. కాబట్టి బహువిషయములయందు తనబుద్ధిని వ్యాపింపఁ జేసి తత్త్వవిచారముచేసి సత్యమును గనుఁగొనుచుండుట యత్యంతావశ్యకము. ఎంత విమర్శచేసి జ్ఞానము సంపాదించుకొన్నను, తనకుఁబ్రమువారిని తాను కలిసిమెలఁగెను

జనులనుగూడ జ్ఞానవంతులనుగాఁ జేయక సుఖము ననుభవింపఁ జాలఁడు. అట్టివారు మూర్ఖులుగా నుండురేని, తెలివిగలవారి సుచరిత్రలకుఁ బ్రతిబంధకారు లయి వారు మనోవేదనముకలిగింతురు. కాఁబట్టి బుద్ధిమంతు లయినవా రందఱును తాము సత్ప్రవర్తనమును కలిగి జాగ్రపడఁ దలఁచెనుపక్షమున, ముందుగాఁ దమకుఁబుంబములోని స్త్రీలు మొదలగువారిని పిమ్మట తమచుట్టు నుండుజనులను విద్యావంతులనుగాను ఉచితానుచితవివేకిము గలవారినిగాను జేయవలయును. పురుషుఁ డెంత విద్యావంతుఁ డయి నాగరికుఁ డయి క్రూరములయినయాచారముల నెన్నిటిని మాన్పఁ దలఁచుకొన్నవాఁ డయ్యును, ఇంట స్త్రీలు విద్యాగంధము లేమిచే మునిచెడ్డలు తెలియక మూర్ఖాచారమునే యెన్ని చెప్పినను మానక యాచరించుచు వచ్చుటవలన నాతిఁడు చేయుసత్ప్రయత్నము లేమియు సాగక లోపల నెంత యూలోచన యున్ననీ పనికి మూర్ఖులతో సమానముగానే ప్రవర్తింపవలసినవాఁ డగు చున్నాఁడు. బయల నున్నంతసేపును మంచి మార్పులవిషయ మయి యుపన్యాసములు చేయుచు తాము నాప్రకారముగానే ప్రవర్తించుట కుత్సాహము గలవారయి యింటికిఁబోయి సద్విషయములను బోధించుట కయి నిశ్చయించుకొని సంతోషించుచు మూఢురాండ్రయినయాడువాండ్ర ముందఱ తమమాట లన్నియు చెవిటివారిముందఱ చేసినశంఖధ్వనులు కాఁగా వారిని సన్మార్గమునకు మరలింపలేక యెంతమంది తాముకూడ నిష్టము లేకపోయినను వారి మార్గమునే యనుసరింపవలసినవారయి యిల్లొకయడవిగాఁ దలఁచి నిరుత్సాహు లయి యూరకుండు చున్నవారు కారు? ఎంతమంది భార్యలు మార్భ్యపిశాచావేశముచేత దురాచారములం దగులుకొని యుష్మసహితియు ప్రతిదినమును కడిగి పాడుచేయుచు నాచార మని

చెప్పి వెలుపల తిరిగితిరిగి యలసి యిల్లుచేరిన మగలపయి పేడసీళ్ళను
 ద్రిమ్మరించువారు లేరు ? ఇట్టివన్నియు స్త్రీలను విద్యావరులను
 జేసినగాని మానసేరవు. అప్పుడుగాని పురుషుల డేనూర్పు చేయుట
 కును సమర్థుడు కాడు అట్టిమూర్ఖులను జేసినగాని కుటుంబమునకు
 నిజ మయిననుఖసంతోషాదులు గలుగవు స్త్రీలు మంచివిద్య నేర్చిన
 వారయిదేని సమస్తసత్కార్యములయందును పురుషులకు తోడు
 పడి మంచియాలోచన చెప్పచు సహాయురాలి డగులయేకాక,
 నిడ్డలనుసపి తము మొదటనుండియు సన్మార్గమునకుఁ ద్రిప్పి వారి
 దేహారోగ్యాదులవిషయ మయి మంచిశ్రద్ధను పుచ్చుకొనుచు గృహ
 కార్యనిర్వహణమునందు పురుషుల కేమియు శ్రమనీచుక కలహములు
 మాని యిల్లకస్వర్గముగా నుండునట్లు చేయుదురు అట్టివిద్యావరు
 లును గుణవతులు నగుభార్యలను తోడ బుట్టినప్రభువులను తల్లులను
 కూతులను గలవారిభాగ్యమే భాగ్యము, అట్టివారే యీలోకమున
 నుఖులని చెప్పఁదగినవారు కాబట్టి యెల్లవారును స్త్రీవిద్యాభివృద్ధి
 చేయుట కయి తమశక్తి సంతను వినియోగింపవలయును. ఒక్క
 కుటుంబములోనివారుమాత్ర మిట్లున్నను, ఇరుగుపొరుగుల నుండెడు
 వారు మూర్ఖిరోముఖలేమయి యున్నయెడల అకుటుంబమునకు
 కలుగవలసినసంతసుఖసంతోషమును కలుగవు జనులు మూర్ఖులుగా
 నున్నచో నెవ్వరయినను తెలిసినవారున్నను వారప్రయత్నిములను
 సాగనియ్యక వారిసదుద్దేశములను విపరీతముగా గ్రహించుచు వారిని
 పరిహసించుచు వచ్చులయేకాక వారి కేవిధముగా నయినకీడు చేయు
 టకుసహితము చూచు చుండురు, అట్టివారు తమ కెంతకీడు కలుగు
 చున్నను, పూర్వాచారిమునే పట్టుకొని కుండుచుండుచు నెంతవేలు
 గలిగించునది యయినను నూతనాచారమును తా మవలంబింపని క

యితరులను నవలంబింపనీయక సర్వవిధముల దేశాభివృద్ధికి విఘాతము చేయువాడుగా నుండుడు. ఇట్టియనర్థములు మూడుట కెల్లను ముఖ్య కారణము నారి గాత్రయింది యున్న మూర్ఖతయొక్క ప్రభావమే. నువిద్యామండ్రప్రయోగముచేసిగాని వారి నవహించి యున్న మూర్ఖతాచూతమును వదలించుటకు శక్యము కాదు గానిని వదలించిన గాని నది లండనును దేశముయొక్క యోగక్షేమములకయి యైకమత్యము గలిగి పాపపశుచు దానిని మంచితకకు తీసికొనివచ్చుట కయి సమర్థులు కాఁజాలరు ఇప్పుడు జనులలో మూర్ఖత్వము బలిసి యుండుటచేత పారిశ్రేమమునిమిత్తమయియే యెంతమంది మహానుభావులు వారినోని నష్టకరము లయినదురాచారములను మాన్పుట కయి షిశ్వప్రయత్నిమాలు చేసెయు విఫలమనోరథులు కావలసినవారగుచున్నారా? కాబట్టి జనసామాన్యమున నేనదాచారమును ప్రతిష్ఠింపవలయునన్నను ముందుగా జనులలో విద్యాభివృద్ధి కలిగించు ప్రయత్నము చేయవలయును.

దేశాభివృద్ధి ప్రయత్నము, [1881 వ సం॥ మే ౩ నెం]

లోకములో దేశాభివృద్ధివిషయము ప్రయత్నము చేయువారితరు లండనును తమపక్షమునకు వత్తురని నమ్ముకొని వారికొక కెప్పుడును వేచి యుండరాదు. జగత్తులోనివా రండలు నేకాభిప్రాయముకలిగి యుండుట యెప్పుడును సాధ్యమనిపించును, అట్లుసంభవించునదే సాధ్యమయ్యెనేని లోకములో నిష్పక్షిన్నిమతములును జరుగును నుండకపోయియే యుండును అందులోను దేశముయొక్క లాభపను కయి పూర్వోచారమునకు విరుద్ధముగా నున్నపనికి పూనుకొన్నపక్షమున, తలపెట్టినపని యెంత సర్వోత్తమ మయినదయినను దాని కించుమించుగా నందఱును ప్రతిపక్షముగానే యుండును ఎవ్వరో

తెలిసినవారు కొందఱును కూలుకుగా నున్నను వారు సహితము లోకమునకు వెఱచి పయికి రాకయే యుందురు అట్లున్నప్పుడు తమపూనికను వదలి నేయక పని చేయుటయే నిజ మయినపౌరుషము అందఱు నేకీభవించి యున్నపని చేయుటలో ధైర్యసాహసములును లోకోపకారపరాయణత్వమును నెక్కడి వల్లడి యగును? పలువురుప్రతిపక్షులుగా నున్నను జడియక దైవముఖమునుజూచి పని చేయువారు మాత్రమే లోకోపకారమును జేయుట కర్హులు, వారికి లోపము వచ్చునో వీరి కత్ప్రప్తకలుగునోయని భయపడవారేమియుఁ జేయుటకు సమర్థులుకారు అట్టివారు జను లాడించిన టెల్లను నాడుచుండెడి బొమ్మలవంటివారే కాని సత్యమైన యనన్త్యైర్యమును స్థిర మయిన యుచితానుచితవివేకమును న్యాయమార్గానుసరణమును గలస్వతంత్రమానవులు గారు, అట్టివారు మనుష్యునికోపమును క్షణభంగురము లయినయల్పసుఖవైకల్యమునకును భయపడువారేకాని లోకాధిపతుల కెల్లను నధిపతి యగుపరమేశ్వరునియాజ్ఞ సతిక్రమించుట కయి భయపడి యామహామహుని యనుగ్రహ సంపాదనమున కయి పనిచేయువారు కారు జననామాన్యముయొక్క యభిప్రాయమును గొనియే ప్రవర్తింపఁ జూచువారు వేయిమంది చేరినను వాహికఘనకార్యమును చేయఁజాలరు, ప్రజలకు భయపడక పరమేశ్వరుని కొక్కనికే భయపడుచు తనకువిధి యయినకార్యమును నిశ్చంకముగా జేయువాఁ డొక్కఁడయినను వారు వేయిమంది చేసెడికార్యమున కన్నను గొప్పకార్యమును చేయవచ్చును సత్కార్యమని తనమనస్సునకు దృఢముగా తోచినదానిని లోకోపకారార్థముగాఁ జేయఁదలంపుకొన్నవాఁడు తనయుద్దేశము నెఱిగి చేసినపనిని మెచ్చి

శాశ్వత ఫలము నిచ్చు సర్వోత్కృష్టాంతర్యామి యనునపరమేశ్వరుడు ప్రాపయి యుండి నదా ప్రోత్సాహపఱచు చుండగా నేమియుఁ జేయుటకు శక్తులుగాని సామాన్యమానవులు తనకు తోడు లేరని సంగఁదేహింప నేల ? ఎవరితోడైనను లేకపోయినను సర్వశక్తుఁ డయిన భగవంతునితోడైన టొక్కటి చాలవా ? మనహిందూదేశ మిప్పు డాచారపశాచమునకు లోబడి పూర్వపు మహోన్నతదశను పోగొట్టుకొని సర్వవిధములచేతను మిక్కిలి హిందవశయమున్నది అట్టి దేశము నిదుర్దొనుండ యుద్ధించి శిల్పిగఁ బ్రయత్నింపబడిక తీసికొని వచ్చుట కయి యాచారపశాచముచేత యుక్తయుక్తివివేకము చెడి యున్న పురుషులమాట పొందిపక యొక్క భగవంతుని ప్రాపును మాత్రమే నమ్ముకొని యాతని దివ్యాధికారమును స్థాపించుట కయి సాహసముతో నాచార మనెడిద్రోహిని పురుషులహృదయపీఠముల నుండి పడఁద్రోచిపాఱఁదోలుట కయి భవసమైక్యము దేశభిమానులు కావలెను మొట్టమొదట నాచారమునకు దాసు లగువా రెంతమంది యెన్నివిధములచేత నదిరనినను, ఆపవత్యమున నున్న భగవంతుని బలముచే నట్టవారి నెడలని క్రమక్రమముగా నగార్య కిరణములు చీకటిని పాఱఁదోలునట్లు సందులకును గొందులకును తోలి వేసి కడపట భగవంతుని నిర్మలాధిపత్యమును స్థాపించుటకు శక్తుఁ డగును. యుక్తయుక్తివివేకము గలిగి సత్యమును ప్రవర్తింపఁ జేయుటకు నెరుకతీయనిర్ధార్యపరమలాఁ నీరసము మృదుపదార్థము సహితము విశువక ప్రవహించుచు స్థిరముగా నా మిగిలియుండు విశువవృక్షములను సహితము వేళ్ళతో పెల్లగి నుమిండ్లగా, మీరు విశువక పనిచేయుచున్నచో మానవహృదయములు కిరణగ్రహప్రసాదము ప్రస్తుత మోహరమునను మీ గోనిక వత్తురా యని మామక, మీకు

విధియైనకార్యమును మీరు మానక చేయుచుండుఁగు మిమ్ము
మొదట దూషించినవారే కొంతకాలములో మిమ్ముజేరి మిమ్ము
భూషించెడివారగుదురు ఏ కాలమున నుఁగాని పూర్వాచారమునకు
విరుద్ధముగా మార్పులను గలుగఁజేయఁ బూనినవారిని జను లంద
ఱును దూషింపకుండలేదు వారు తమయుద్యమమును మానక కొన
సాగించుటచే వారిప్పుడు మహానుభావులుగా నేర్పడిరి. ఆరంభ
ములో మీప్రయత్నము లొక వేళి కొనసాగక పోయినను మీపూని
కను విడువకుండు, మీరు గ్రంథములనువ్రాసియు ఉపన్యాసములను
జేసియు, జనులకు బోధించియు, మీరు ప్రవర్తించి చూపియు,
విశువక మీప్రయత్నముయొక్క యుపయోగమును లోకమునకుఁ
జూపుండు తరువాత మీప్రయత్నముల నీశ్వరుఁడే సఫలముచేయును.

అతిశాల్యవివాహము. [1881 వ సం॥ జూన్ నెల]

పదిదినములక్రిందట భానువారమునాఁడు అతిశాల్యవివాహ
ములు మాన్పుట కయి యీపట్టణములోనే సభ జరిగిన దనియు,
ఆసభలో నున్నవా రందఱును కన్యల కనిమిది సంవత్సరములు రాక
మునుపు వివాహము చేయకుండవలయు నని నిశ్చయించి రనియు,
గతివారపత్రికయందు వ్రాసియున్నాముగదా? ఈరీతిగానే పునా
నగరములోకూడ నొకసభజరిగి యచ్చోకివారు పదిసంవత్సరముల
యీడు రాకమునుపు కన్యలకు వివాహము చేయకుండునట్లు సమాఖ్య
పత్రికను వ్రాసికొని తిష్ఠణమురెండువందలమంది గొప్పవా రందులో
సంతకములు చేసిరి. అందులో పట్టణములోనివారును తదితరులను
సంతకములు జేసి తామప్రకారముగా నడుచుకొనుటయే కాక

యితరులనుకూడ నిడిపింపఁ బ్రయత్నింతు రని వినుచున్నప్పుడు వారు నిర్ణయించుకొన్నవయస్సు మిక్కిలి యుక్తముగా నున్నదని భావించుచున్నాము మనపట్టణములోనివారుకూడ మరల నీసంగతి చక్కగా నాలోచించి మొదట నిర్ణయించుకొనఁ బట్టగా చిన్నదాని కెనిమిదిసంవత్సరములవయస్సు వచ్చినతరువాతనే వివాహము చేసద మనుటకు మాఱుగా పదిసంవత్సరములవయస్సు రాకమునుపు వివాహముచేయఁ గూడ దని మార్పుకొన్న నెంతయుచింతముగా నుండును. అక్కడివారు పురుషులకు పది చూఱుసంవత్సరములఁగూడ రాకమునుపు వివాహముచేయఁ గూడదని నిర్ణయించుకొన్నారట అవిషయమున నిక్కడినున్నవారుకూడ నదేప్రకారముగా నియమముచేసికొనవచ్చును.

సర్వత్ర ప్రేమసర్వవివాహము వ్యాపింపని యీకాలములో కన్యలకు సాధ్యమైనంత యాలస్యముగా వివాహము చేయుట యుత్తమము. అదిగాక అతిబాల్యవివాహమువలన వధూవరుల కిద్దఱకును మితిమీరిననష్టము లున్నవి చిన్నతనములోనే వివాహము చేయుట చేత వరులకు విద్య నశించును చదువుకోదగిన కాలములోనే సంసారముమీఁదపడుటచేత పెద్దపరీక్షలకు చదువుకొనుటకు వీలులేక యల్పము లైనయుద్యోగముల కాశపడి చదువు మానుకోవలసినవారగుచున్నారు, చిన్నతనములో నే భార్యాప్రత్యాదులను పోషింపవలసిన భారము మీఁదపడుటచేత పలువురు బాలురు నిరుత్సాహులై వారిపోషణార్థము యక్రమములకు లోబడి యేరీతినైనను ధనార్జనము చేయవలసివారగుచున్నారు. అందుచేత పలువురు నీతి మార్గము విడిచి తిరుగుట సంగభవించుచున్నది. తగినంతవయస్సు రాకమునుపే భార్య లేదగి కూర్చుండుటచేత వారితో సంసారము

చేయువారు బలహిను లును ఘనకార్యములకు పనికిరానివారుగాను
 దీర్ఘాయుష్కుంతులు కానివారుగాను నగుచున్నారు బుద్ధిబలము
 దేహబలము ననుసరించియే యుండును గనుక, అట్టివారు మనోదా
 ర్థ్యము గలిగి నొప్పున గనల నాలోచింతుకు సహితము పనికిరా
 నివా రగుచున్నారు. స్త్రీలకు పిన్నవయసులోనే సంతానము కలుగు
 చుండుటచేత, అకాలమునగున కలినకాయలవలె పిల్లలును బలహీ
 నులుగాను రోగపీడితులుగాను నుండురు, కొందఱుపురికిఁ గోను మఱి
 కొందఱు కొంతకాలము పెరిగియు చచ్చి పిన్నవయసులో నున్న
 తల్లిదండ్రులకు వృథా గుఱుమును తెచ్చిపెట్టుదురు అనివంటి
 సంతానమువలనపిన్నయీడుతో నున్నతల్లులకును దేహకార్యల్యము
 కలుగుటయు వయసులోనే ముసలితనము వచ్చుటయు నల్పాయుష్కం
 తురాండ్రగుటయు సభివినుచున్నది. మిక్కిలి చిన్నతనములో
 వివాహమగుటచే వసూవరులొక నెవ్వరికైన నంగవైకల్యముగాని
 నీజనివ్యాధిగాని సంభవించినయెడల వారన్యాయముగా కష్టపడ
 వలసినవారిగుదురు కాలవశముచేత వారిలో నెవరికైనను మర
 ణము సంభవించినయెడల వివాహము నిమిత్తమయిన సామ్రాంతయు
 వ్యర్థ మగుటయేకాక వారు లేనిపోని దుఃఖములపాలు కావలసినవా
 రగుదురు ఈరీతిగా బాల్యవివాహములవలని నష్టముల నాలోచింపఁ
 బూనినయెడల మిఠిమిఠి యుండును. కాబట్టి మనవా రందఱును
 చక్కగా నాలోచించుకొని పదిదొండ్లు రాకమునుపు కన్యలకు వివా
 హము చేయకుండ కట్టుదిట్టములు చేసికొని యాప్రకారముగా నడప
 వలయును. అప్పుడు పదిసంవత్సరములలోపలనే రజస్వలగువారిగతి
 యేమికావలయునని కొంత ఊడుగవచ్చును పదిదొండ్లు దాటినదాని
 కేగాని రజస్వల యనుమానము లేదని మనశాస్త్రమే స్పష్టముగాఁ

శిష్యుచున్నదిగనుక, ఆయుబ్బంది యేమియు సంభవింపదు. యుక్తవయస్సు వచ్చినరకు వాలనేకస్యలకు వివాహము చేసెడిసగాచారముపూర్వము బ్రాహ్మణతరులయం దుంటిను వ్యాపించియుండెను ఇప్పుడు తక్కినవర్ణములవారుసహితము బ్రాహ్మణులు చేయుచున్నందున నది యేమో సదాచారమనుకొని యుక్తయుక్తవిచారము లేక మిక్కిలి పసిపిల్లలకే వివాహములు చేయుచున్నారు బహునప్రకర మయిన యీనూతనాచారమును ప్రోత్సహించునది బ్రాహ్మణతరులగిండు మూలమునఁ గోరుచున్నది.

ఇప్పుడు కన్యలకుఁగాని బాలురకుఁగాని మిక్కిలి పసితనములో వివాహము చేయవారు తమకు వచ్చుమంచిసంబంధములు ముందు మించిపోవుననియో, చిన్నతనములోనే వివాహము జరిగిన వేడుకలు చక్కఁగా నుండుననియో, పెద్దవారివివాహముతోనో మఱియేశుభ కార్యముతోనో ఉన్నవాఁడ వెండిపూడి చేసిన కర్చుకల్పననియో, వృద్ధులయినతల్లిదండ్రులలో మఱియేవ్వరో చూడవలెననియో సాధారణముగా నాలోచించుకొందురుగాని యన్నింటికంటెను ముఖ్యమయిన వధూవరుల సౌఖ్యముసంగతి సంతాన నాలోచి పరు. వివాహము వట్టివినోదము కాదు, వధూవరులు యావద్జీవము పొందవలసిన సుఖదుఃఖములు వివాహముమీఁదనే యాధారము గొనియుండును కాబట్టి కార్యగౌరవమునుబట్టి చక్కఁగా యోచించి తమ కప్పుడ కలిగెడి యల్పసమపాదములను పాటించక కన్యావరుల సౌఖ్య సతినే మనసునం దుంచుకొని బాలికలకు పదిసంవత్సరములవయస్సు రాకముందును బాలురకు పదియాఱు సంవత్సరములయీడు రాకముందును వివాహము చేయకుండుట కయి నిశ్చయము చేసికోవలయును. దీనితోనేసంబంధించినకన్యాశుల్కమును మాన్పించుటయే కమునలి

హృదయ పసిపిల్లలను వివాహమాడుచుండుదురాచారమునుమాన్పుట కయి కూడఁ బ్రయత్నింపవలయును ఈపత్రిక చదువువా రందఱును నిట్టిసభలను ప్రతిగామమునందును స్థాపింపయత్నముచేయుదురని కోరుచున్నాము.

వివాహవ్యయము. [1881 వ సం॥ జూన్ నెల.]

వివాహముయొక్క యుద్దేశము కన్యావరులు యావజ్జీవమును సర్వవిధముల సుఖింపవలయు ననియే కాని యాకాలపువినోదము మాత్రము కాదు లోకములోని యొడంబడిక లన్నియు నందుఁ జేరినవారిని కొంతకాలమువఱకు బద్ధులనుజేయునవియేకాని యెల్ల కాలమును వారిని బద్ధులనుచేయునవికావు, వివాహబంధము మాత్రమట్టిది గాక వధూవరులను యావజ్జీవమును సమస్తవిషయములయందు నన్యోన్యసహకారులుగా నుండునట్లు బద్ధులనుజేయును. కాబట్టి వివాహబంధము నేర్పఱచునప్పుడు చక్కఁగా నాలోచించి కన్యావరుల సౌఖ్యమును మనసునం దుంచుకొని మిక్కిలి జాగ్రత్తతో పనిచేయవలయును. ఆచారమహిమచేత మనవారు సర్వసాధారణముగా దంపతులయొక్క భవిష్యత్సుఖమును గూర్చి యించుకయు విచారింపక తాత్కాలికపువేడుకనుమాత్రమే ముఖ్యముగాఁ జూచుకొనుచు తమవేడుకలకొఱకును పామరుల మెప్పుకొఱకును విశేషధనమును వ్యయపెట్టుచున్నారని మిక్కిలి విత్తవంతులయినను తమధనము నంతను నొకపెట్టి కార్యమునకు వ్యయపెట్టుట యంతమంచి కార్యముగాఁ గనుపట్టదు ధన మధికముగా నున్నచో మంచిసేఫ్టు లేనిగాఁగూడులలో చెఱువులు మొదలగునవి త్రవ్వించియు, ఇతరము

తై నధర్మకార్యములను చేయి చియు, లక్షధనమును లోకోపకార కృత్యముల కయి సద్వినియోగముచేసి యావివాహకార్యముయొక్క సూచనార్థముగా వానికి కన్యాప్రదాతలయొక్క గాని పరులయొక్క గాని వారిపితరులయొక్క గాని నామము నుంచవచ్చును. ఒకవిధమున ధనికు లయినవారు తమధనము నేవిధమున వెచ్చిపెట్టినను గొంత బాగుండునుగాని, వారినిజూచి బీదవారుసహితము తామును ధనికుల వలె పేదపొందవలెనని ఋణములుచేసియు మాన్యమును మళ్ళును తాకట్టుపెట్టియు దుర్వ్యయముచేయుట యెంతవాత్రిము నర్హకార్య ముగాఁ గనఁబడదు. ఆధనముతో పెండ్లికూలున కాధరణములు చేయించి పెట్టినను, పెండ్లికుమారున కరిణమునిచ్చినను, వధూపరుల పేర భూములు కొనియిచ్చినను, వారు చిరకాలము సుఖపడుచుం దురు. అట్లుగాక వ్యర్థదుభమున కయి ధనమును పాడుచేయుటచేతి దుపతులు బీదలయి తిన్నగా నన్నవస్త్రములకులేకయు, బాణశాధ లకు లోనయియు, బహువిధకష్టములకు లోనుగావలసినవారగుదురు. కులమువారు తృప్తికయి పెండ్లిదినములలో విచ్చలవిడిగా ధనవినియో గముచేసి తలయెత్తుకొని తిరిగి షణునాటినుండియు నప్పలలోమునిఁగి తేలలేక యెల్లకాలమును నలవంచుకొని మెలఁగుటకలె నానాలుగు దినములు నెట్లయిన నొదిగియుండి లోభియని కులమువారు దూషిం చుమాటలను పాటింపక తరువాత కలకాలమును తలయెత్తుకొని సుఖ ముగా బ్రతుకుట యెంతయుత్తమకార్యము? తరువాత కష్టములకై న నోయ్యకొని ధనమును పోగొట్టుకొనుటకు చేసెడిపనియైన నుత్తమ మైనది కావలెను అదియును లేదు మనము చేసెడుధనవ్యయము విస్తారముగా నన్నదానముక్రిందను భూరిదానముక్రిందను నగును అట్టిభోజనములకు వచ్చువారిలో ముప్పాతికమూడువీసము లగ్నాతు

దులుగా నుడువబడివాడుగా నుడువక ధనము కలిగియు పంపిణీము చేతనే శరీరమును పెండ్లికొనుట కలవానిపాడి తిండికయియుండురా దిది గుసోచరులుగా నుండురు అట్టివారికి జీసినయన్నప్రదానమంతయు బూడిదగో పోసినపన్నీరువలెదేకాని యంతయు మేలైనది కాదు వేసుకనిమిట్టిమగు భోజనములు పెట్టెడపక్షమున ముఖ్య బంధువులకును మిత్రులకును సంతోషకార్యముగనుక విందులు చేయవచ్చును పరమార్థికుల కలిగినపక్షమున, తిండికి గడవక నిరుపేదలుగా నుడువయోగ్యుల కన్నము పెట్టవచ్చును అంతేకాని యంతయు తెగలగోడ జేరినియల్లరిమూలక కెల్లను వీధులు గట్టించి యన్నసరములు వేయించుట నిష్ఫలమగు యేకాక యొక్కొకప్పుడనర్థదాయకముకూడ నగును.

భూసంభావన యిచ్చుట పుని జెప్పిన దానమకంబునుహీనమైనది అందువలన దాతకును ప్రతిగ్రహంతకునుగూడ సంతోషము కలుగదు. విద్వాంసులగువారు సాధారణముగా నిట్టిసంభావనకురారు. సత్రములయందు తిని యూరూరిదిరుగు కిమూలకలేబహుదూరమునుండి స్వర్పధనమున కాశపడి వచ్చురు ఎంతడచ్చచ్చినరు మఱింత యియ్య లేదని దాతను తిప్పుదురు. నిజముచేత తలయొకటికి రూపాయచొప్పున నిచ్చినను పుచ్చుకొనువారిబీదతనము తీరిదు అందువలన వారి కంతగా ప్రసాదమును గలుగదు దాతకుమాత్రమగుదు వలనవిశేషధనము వ్యయమలు యొక్కొకప్పుడబీదవాడగుటయు ఋణములపాలగుటయు గూడ తటస్థించుచున్నది అనేక సగృహాధిపతులును వివాహసంయములయందు జేసెడియూ భూరిసంభావన చేతనే తమ గొత్త సంతనపోగొట్టుకొని కూటపేదలయినవాడున్నాడు. ఇదిచాలవఱ కవ ప్రదాన ముటచే నిందువలన పరలోకనుభవము

కలుగు నగ్ననూటనున్న ఇహలోకమునందు మొదలే సుఖములేదు. సంభావననిచ్చి బ్రాహ్మణోత్తములచేత బిల్లు తిననివాని నెందును గానము. అట్టివారు చేసెడియాశీర్వాదములు తొమ్మిదవయట్టము తోడనే దాత వారిచేత దెబ్బలు తినకుండు బయలకు వచ్చెనా యాతఁడు మిక్కిలి యదృష్టవంతుఁడు. కొన్నిసమయములయందు వారు పెండ్లివారితోరణములు తెంపెయు తెలుపులు బద్దలుకొట్టియు నానామా గళ్యములును జేయుదురు ఈనడుచు నమలాపురములో జరగినవివాహమునకు వెళ్ళినవారికందఱికి నీసంగతి చక్కఁగా తెలిసి యుండును. ఇప్పుడు మాపట్టణములో గొప్పవివాహ మొక్కటియగు చున్నది గనుక, ఇందేమి జరగునో చూడవలసి యున్నది ఇహపర దూర మైనయీదానమునుజేసి ధనమును వ్యర్థపుచ్చుటకంటె నిజ మయినవిద్యాలనులకును బహుజనోపయుక్తము లయినతత్కార్యముల నిమిత్తమును నీధనముతోఁ గొంత యైనను వినియోగపఱచిన నెన్ని రెల్లు బాగుగ నుండును ?

మూడవ విధమయినవ్యయము పెండ్లికివచ్చినబంధుల కెల్ల ను బట్టలు కట్టఁజెల్పటం ఇదియు శౌకవిధమైనదుర్వ్యయమే ఈకార్యము నిమిత్త మయి కట్నపు గుడ్డ లని యొకవిధ మయినచౌకబట్టలు విక్రయింపఁబడును కొనువారికి ధనము వ్యయ మయినను కట్టకొనువారి కాబట్ట తెరుచుచుపనికిరావు. బట్టలిచ్చి యీదురాచారముమానిన యెడల కొంతకర్మ కూడివచ్చును ఈయూచారముతోడనేవివాహ సమయములయందు బంధువులు కట్నములు తెచ్చి యీయూచారము లుండి పోవలయును. కిలిగినవా రెవ్వరైన మిక్కిలి దగ్గఱబంధువు లకును మిత్రులకును మంచిబట్టలు పెట్టవచ్చును మనలోనిచదువు కొన్నవారందఱును జేరి వివాహాది శుభకార్యములందు సాధ్య

మయినంతవఱ కట్టవ్యయములను తగ్గించుట కయి ప్రయత్నించి
ముందుగా తాము చేసిన బాపియగులచేతి చేయింపవలయును

దేశాభివృద్ధి కరణ మార్గము [1881 వ సం॥ జూన్ నెల.]

ఎంతవూలయును గర్వలేక సిద్ధా యోగరీతిగా నుండునవి
తిర్యగ్జాతులుకాదు మనము గాని యెక్కువలవలెగాక యంతకంతకు
జ్ఞానాభివృద్ధిని చెందునట్లు భావమును పొందుచుండుట మానుష
ధర్మము. అభివృద్ధి అట్లు గాని లీక యెప్పుడును నొక్కవిధము
గానే యుండునేని, మనముగల పశ్చాత్తలకన్నన నికృష్టుడనియు
దుఖవంతుడనియును చెప్పుట మున్నిది. కాబట్టి మానవజన్మ
మెత్తినవాడ అట్లున్నచో మనమును పెంపు చెందించుకొనుట
కయి ప్రయత్నింపవలయును తా నొక్కడు
మాత్రము లలిసిపోయి యెవరి చుట్టునుండువారు మూర్ఖ
శిరోమణులుగా నున్నచో మనముగల మయినసౌఖ్యము కలుగ
నేరదు. మనసౌఖ్య మెక్కువ అనబ ధుమిత్రాదుల ననుసరించియే
యుండును. కాబట్టి నిష్కామసౌఖ్యము ననుభవించు గలపుకొన్న
వాడు నాధ్యక్షుని పాదములలో మోలంగువారి నందఱిని జ్ఞాన
వంతులనుగాఁ జేయ సాగవలయును అట్లు లేకపోయేనేని తాను
విద్యావంతుడై యుకొని యెక్కుమును జేయ బూనుకొన్నను,
తోడివారు నిద్రాగి ననుకొని యర్థగౌరవమును లభింపకొరచి
నంత యుక్తయుక్త కేవల వీసిగెం రగుటచేత వారూరకుండు
నయిన నూరకులైన మనముగల యర్థమును చడఁగొట్టుటకునహి
తము తమయావచ్చు నివారణముగలవలయును. అట్టివారి కాచార మే

పరమధర్మము, ఉచితానుని సేవగాం గాని అది తీసు, అందు
వంటి సమయములందు అంతా ప స గ లులు సుఖము చేయు
మంచి కార్యములకు తిలుచుగా విధులు అందు తంత్రప్రయ
త్నము చేసినను కొన్ని సమయములందు ముప్పును ప్రతిబంధము
వలన కార్యములు కొనసాగవు నాలుగు కారణముల వలనగా మేమి
చేయగలుగును ? అంతేగాక స్వప్రయత్నముల వలన యుండక
పరులకన్న జెఱపి కృత్యకృత్యములు గలిగించి దేశభివృద్ధి
చేయుట మనుష్యునకు పరమధర్మము కల భివృద్ధి యనగా దేశము
నందలి జనులయభివృద్ధియేక ని చేయు సాధ్యమయినదేశభి
మానము గలవారి కందఱించి జనులయభివృద్ధిని గాగుచేయుటకై
ప్రయత్నము చేయుట విధి దేశభివృద్ధిని పడు గలపుడు గొన్న
వాడు ముందుగా తనగృహమునందలివారిని పడువారి నితరులను
వివేకులనుగా జేయ పాపాపరచుటయుగాని గలగలవారిలో స్త్రీలు
మఖ్యులు, వారిస్థితి బాపడగించేగని పడుచున్నది కాగుపడకేరదు.
పురుషుల డెంత చదువుకొన్నవాడైనను అందు నెంత గౌరవము
పడయువాడయినను, ఇటు భర్త నిత్య గృహ భాగ్యముగనిమూఢస్త్రీ
యయ్యెనేని పరస్పరము మనస్సు పరిత్యజింపు' అని నిజమైనసౌఖ్య
మేమియు గలుగదు. దుష్టుల నిత్యము నందలినిచ్చి భిప్రాయము
గలవారగుటచేత మోక దెలిసి పోయి నాడు గల కష్టము తియువా
రును నయి సంసారచక్రము తిన్నగా పడవ, సలసౌఖ్యములకును
నిదాన మయి యొక్కవైపున వృషభమును సూక్తియొక వైపున
దున్నపోతును గట్టి యీడ్చునట్లుగా ముడును మూఢవనితలకు
మగనిని నగలు పెట్టుమని బాధియింపు పరుగుంటు లుండవు,
పరులమీది దోషములు తెప్ప వేయగల సన్యము లుండవు, పొరుగు

వారలతోడికలహములు తప్ప వేటప్రసంగము లుండవు. అట్టివారు సాధారణముగా మూర్ఖపుష్కపట్టి విసువనివా రగుటచేత నింట స్త్రీలమాటలే సాగును, ఒకవేళ వినుగువుట్టి పురుషుఁడు స్త్రీని కొట్టి నను ప్రయోజన ముండదు అందుచేతనే వీధులలో సింహములవలె నుండి యుండుకొని భయము కలుగఁ జేయువాడునపితము పలువు రింటికి రాఁగానే పిల్లులవలె నొదిగి యుందురు భార్యలువిద్యావిహీను రాం ద్రగుటచేతనే పాఠశాలలయందుఁ జదువుకొని గొప్ప పరీక్షల యందుఁ గృతార్థులయి యెన్నియో మంచిమార్పులను జేయవలెనని కోరిక గలిగి పని చేయువాడునపితము తమయింటనే యొక్కమార్పు నయినను జేయలేక నిరుత్సాహు లగుచున్నారు. కాఁబట్టి యెల్ల వారును స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికయి చేత నయినంతపనిచేయవలెను స్త్రీలకు విద్యాభివృద్ధి కలిగించుటముఖ్యకర్తవ్యమేయైనను, ఒక్కయాపనిని తోనే తృప్తికొంది యుండరాదు, జనసామాన్యమునకుఁగూడ విద్యా బుద్ధులు చెప్పించి వారిని మంచిదశకు తీసికొని వచ్చుటకయి తగినంత కృషి చేయుచుండవలయును. కుటుంబములో నందఱును తెలివి గల వారే యయి గృహమునందలి సౌఖ్యమున కేమియు కొఱతలేకపోయి నను, బంధువులును మనతోడిసంబంధము లయితరులునుగూడ తెలివి గలవారు కాకపోయినయెడల మనసౌఖ్యము పూర్తి కానేరదు. మూర్ఖు లయినచుట్టములు మొదలయినవారు తెలివిగలవారు చేయు పనులను జూచి యాశ్చర్యపించుచు పరిహసింతురు, తమవలె వారు నడుచుకోనిపక్షమున, వారికి బహువిధము లయినతొందరలను కలి గింతురు, అపత్సమయములయందు తోడుపడరు, అందుచేత కులము నకు వెఱచి యొకానొకప్పుడు తెలిసినవారు సహితము మూర్ఖులు నడి చెడుచూర్ణముననే నడువవలసినచ్చును. కాఁబట్టి యేకకాలమునందే

మనము స్త్రీలకుమాత్రమేకాక సర్వజనులకును సద్విద్యను జెప్పింప ప్రయాస పడవలయును అట్టివారికి చెప్పించెడిచదువు జ్ఞానాభివృద్ధిని జేయునదిగా నుండవలెనేగాని మూఢత్వమును పెంపు చెందించు నట్టియు దుర్మతిని గఱపునట్టియు చదువువలన నేమియు ప్రయోజనము లేదు. అట్టిపాడుచదువు చెప్పించుటకంటె బొత్తిగా చదివింపకుండుటయే కొంత మేలు. మనము చెప్పించెడిచదువుతోఁగిపాముగా మంచి మార్పులనుగూడ మనము చేసి చూపుచు నితరులలోఁగూడ వానిని ప్రవేశపెట్టుచు రావలెను. మొదల నెప్పుడో యారంభించి క్రమముగా పని చేయుచున్న నేకాని యేమిగిదికార్యమును వ్యాపించి స్థిరపడ నేరదు మూర్ఖజనులదూషణమునకు వెఱచి యూరకుంటిమేని మన మేకార్యమును సాధింప నేరము పామరవాక్యములను పాటిగాఁ గొనక ధైర్యసైర్యములు గలిగి పూనిక విడువక పని చేయుదుమేని కాలక్రమమున నెంతటి కార్యమునైనను సాధింపవచ్చును కాబట్టి మహానుభావు లగువారు సత్కార్యచరణమునందు తమపూనికను విడువక యీశ్వరత్వప్రకయి పని చేయును మొదట నెన్నికష్టములు వచ్చినను వాని నన్నిటిని గెలిచి కడపట లబ్ధమనోరథు లగుదురు. ధైర్యసాహసములు లేనిసామాన్యమానవులు లోకోపకారకార్యముల యందుఁ బ్రవేశింపకయు మొదట నొకవేళ ప్రవేశించినను తమపూనికను తుదముట్టింపక లోకమునకు వెఱచి భగవంతుని మఱచి యొక్క కష్టము రాఁగానే నడుమను విడిచిపెట్టుదురు పౌరుషము గలవాఁడట్టిమార్గము ననుసరింపక భగవంతునిప్రాపును నమ్మి తనకు విధియైనకృత్యము నెన్నియొపదలు వచ్చినను విడువక ధైర్యముతో నిర్వహింపవలయును. అట్టిధైర్యవంతుని మనుష్యు లెందఱు చేయివిడిచినను పరమేశ్వరుఁడుమాత్రము చేయివిడువక కాపాడును. శాశ్వతసుఖమును

ప్రసాదించ సంసిద్ధులుగా నున్న పరమేశ్వరుఁ డట్టిప్రాప్యముఁజేసెగా నాధారణమానవులకోపమునకు భయపడనేని? ఏవిద్యాచేకనంప న్నులారా! మీ రొక్కభగవంతునిప్రాప్తునే సమ్ముకొని మీకు విధి యైనకార్యములను నిశ్చంకముగా చేయుఁడు

శిశుపోషణము. [1881 వ సం॥ జూలై నెల.]

మనలో శిశువులను పెంచు పద్ధతి మిక్కిలి హీనదశయం దున్నది అందుచేత మనబాలురు పలువురు బలహీనులును వ్యాధి బాధితులును నగుచున్నారు. కాఁబట్టి శిశువులక్షోపమును గోరిన యెడల మనలో నిష్పడు జరుగుచున్న కొన్నిపద్ధతుల నవశ్యముగ మార్చుకొనవలసియున్నది మొట్టమొదట ప్రసవదినములలోనే తగిన శ్రద్ధి పుచ్చుకొనుచుండలేదు ఎక్కడనో పట్టణములలో కొన్ని యిండ్లలోతప్ప సాధారణముగా ప్రసవమునిమిత్తమయి యేర్పఱచినయిండ్లు గాలివచ్చుటకు వీలులేక పూర్వకాలపు కారాగ్రహములవలన చీకటి గదులుగా నుండును కుఁపట్లపోగచేతను, ఉల్లసాయలు మొదలయిన వానిదుర్గంధముచేతను, అట్టిగదులలో నున్నవాయువలన యు చెడి పోవును సాధారణముగా వీధినిబడి నడుచువారికినహితము పలుగజ ముల దూరమున నుండఁగానే దుర్గంధ మెగురుగావెళ్ళి యీవీధిని పురుకొల్లి కలదని తెలుపుచుండును. అంతదూరమున నుండువారికే యట్లుండఁగా, సరిగా గదిలోవసించు వారి కావాసన యెంతిదుస్సహ ముగా నుండునో దీనిం జదువువారే యూహించుకోవచ్చును. అప్పు డట్టిగదులు మనుష్యులకు వాసార్హములు గావనుట కప్పడప్పుడు దుర్గంధమువలన నందుపుట్టు పేడపురుగులు మొదలయినవియే

మిచ్చుచుండును అనువంటి గదులలో ప్రసవము లయినతల్లులు గాని శిశువులుగాని స్వర్గస్థు లగుట యేమియాశ్చర్యము? తల్లియు బిడ్డయు నేమియు నాపద పొందకుండ నాపదిదినములును బ్రతికి యీవలెఁగిరా యది వయత్నమేకాని మనుష్యయత్నమేమియుఁ గాదు అట్టపురుగులు పుట్టుటకుఁ గలకారణమును దెలిసికొని గదుల లోనికి గాలి మొదలగునవి వచ్చుటకుఁ దగినవీళ్ళ నేర్పఱుచుటకు మాటుగా మనవా రట్టిపురుగుల కెన్నెయ్య లని పేరుపెట్టి దేవత లని వాని నారి ధించుచు, అప్పుడు పోయినప్పిల్లలకు సగుగుఱ్ఱ నని యేవేరే యొక్కటకు మాలినపనులను గొన్నిటిని చేయుచున్నారు. ఈయనగ్గులు చాలవలెకు మనలో స్త్రీలమూఁకెయ్యమువలన సాసగు చున్నది.

పల్లెలు విద్రోహిస్తామని మనవారు పసబిడ్డలకు మిక్కిలివేడి నీళ్ళను పోయించుదు అందుచేత వారిదేహములు చెడి కొమ్మకు చిడుము పైడి లయిన చర్మరొగములు పుట్టును కాబట్టి బిడ్డల కుడుకునిళ్ళు పోనియారమును మానిపించి గోరువెచ్చనీళ్ళు పోయినట్లు చేయవలయును. అంతేకాక శిశువులపయిని శుభ్రము లయినబట్టల పేయుటకు బదులుగావాండు) చెఱువుదు రని ముఱికి గుడ్డలను గుండకప్పుచుందురు పశుశాలురను విశాలముననొట్టలలో పరుండబెట్టుటకు మాటుగా కాలును జేయు యాజించుటకు వీలు గాకుండ ఇఱుకుల్లోలో నుంచుదురు అన్నమునని బిడ్డముచేసికొ గలశక్తి కుండు నొకవ నెలను పండ్లుమొలపకమునుచెయన్నప్రాశన మను చెప్పి బలదంతముగా నన్నము తినిపెంప నారంభింతురు ఈహేమివులచుచునలో సామాన్యముగా బాలురు కొన్ని సంవత్సరములు వచ్చువలెకును పలురొగములచేత పీడనొందువారుగాను

దుర్బలులుగాను నగుదురు కొంచె మన్నము తిననారంభించినతరువాత సహితము నియమితకాలములో యుక్తాహారమును బెట్టుచుండక యింట నెవ్వరుభోజన చేయుచుండిన వారితో నెల్ల తిండిపెట్టుచు, మధ్యమధ్య మధురాహారములను పెట్టుచుండురు. అందుచేత బిడ్డలు పొట్టు పెరిగి మానుట కసహ్యముగానుండురు బుద్ధిమంతులగు వారీదురాచారముల నన్నిటిని సాధ్యమయినంతవఱకు మాన్పుట కయి ప్రయత్నము చేయవలయును. మనలో బాల్యదశలో వివాహము లగుటచేతనే పిల్లలు పేలవారును దుర్బలులు నగుచున్నారు అందులోను తామాడుకోడగినదశలో నున్నపదుమూడు పదునాలుగేండ్ల పల్ల లే తిల్లులు కావలసివచ్చుచుండుటచేత ౮ మాటలయందు మరిగియు చేతఁగాకయు పిల్లలను తిన్నఁగా పెంచలేక పోవుటవలన వారు మరింత బలహీను లగుచున్నారు

ఈగండము లన్నియు గడవి కొంచెము తిరుగుటకు తగిన వయస్సు వచ్చినతరువాత సహితము మనవారు దేహ సాధనమున కనుకూలము లయినయోటలకు వారి కవకాశ మియ్యక భోజనకాలముల యందు తప్పక సూర్యోదయము మొదలుకొని సూర్యాస్తమయము వఱకును వాండ్రను బడులలోనే యుంచి చుడవెడి దెమియు లేకపోయినను నిర్బంధమునూత్రి మధికముచేసి వారి దేహములను మనస్సులనుగూడఁ బెడఁగొట్టుచున్నారు ప్రశిదినమును కొంతసేపు బయలుదిరిగి యాటలాపచుండుటగూడ బాలుర దేహరోగ్యమున కవశ్యకము కాఁబట్టి యాటలకు విడిచిన కాలము వ్యర్థమైన దని యెంచక కొంతసేపనుదినమునూ దేహము కడిలెడియోటల కయి బాలురను తిప్పక విడుచుచుండవలయును.

దేశాభిమానము. [౬౮౧ వ సం॥ జూలై నెల.]

మనపూర్వలలోని కొందఱి మహానుభావుల యనుగ్రహము వలన మన దేశములో లెక్కలేని తిభేదము లేర్పడి నానాటికి జనులలో పరస్పర ద్వేషము ప్రబలుచుండుట వలన హిందూదేశమున నిప్పుడు దేశాభిమానమే బొత్తిగా చచ్చిపోయినది దేశాభిమాన మన్నమాట యప్పు డప్పుడు కొందఱి నోళ్ళలోనుండి వినఁబడు నున్నను, ఆపదమున కిప్పుడు క్రిమి మైనయర్థమే లేదు. మనవారిలో పలువురు మనపూర్వులు చేసినది ముదిర్చినను చెడ్డదైనను దానిని కాపాడుచుండుటయే దేశాభిమాన మని భ్రమించి యన్యోన్య ద్వేషము ప్రట్టిగించి జనుల యొకమ్యమునకు భంగము కలిగించి యనావశ్యకములయిన తొల్లింటియేర్పగులను కొన్నిటని తమశక్తి సంతను వినియోగించి నిలుపుచు నిజముగాతము దేశమునకు నష్టమునే కలుగఁజేయుచున్నను లామే గొప్ప దేశాభిమానుల మని సంతోషించుచున్నారు ఒకరియొకరి కభిమాన ముండుటకు ఫలము వానిని బాగుచేయుటకాని వానిలోపముల నెల్లను సద్గుణము లని వాదించి పోరాడుచు వానికి చెఱుపుచేయుటకాదు ఆప్రకారముగానే దేశాభిమాన మనగా దేశమునందలి మరొకరిములను తొలగించి సకాచారమును ప్రతిష్ఠాపించి దేశమునకు షేమము కలిగించుటయే కాని యుక్తాయుక్తవివేచన లేక తొలగియూచారముల నెల్ల సందృష్టాముగా బలపఱచుచుండు కానేరదు. కాబట్టి దేశము యొక్క షేమలాభములయందు దృష్టి యుంచువాడు రోగిషేమమును గోరి యాతని కప్పటి కింపుగా నుపకరిపోయినను చేదుమందులనుసహిత మిచ్చి యాతని నాశ్రయించియున్న వ్యాధులను పోగొట్టిదేశమున

కారోగ్యదశను కలిగించునట్లు వ్యవస్థలను తేనే చిరకాలమును¹ దేశము నాశ్రయించి బాధించుచున్న గుం చారము లగు వ్యాధులను హిశోప దేశరూప మయినది వ్యవధముచే వోగొట్టుటకు గర్వవిధముల ప్రయత్నము చేయవలయును. ఆహిశోపదేశము లప్పటివారి చెవులకు మొట్టమొదట వెగ్గాగా నేయుండవచ్చును, పలువురు వావి నాదరింపకయు నుండవచ్చును. అట్టివి దేశాభివృద్ధిని కోరువారికి తనకృత్యమును విడుచుట ధర్మముకాదు. వైద్యముఖమును జూచి శక్తివంచన లేక కర్తవ్యమును జేయుటనే యుండువలెను ఒక వేళ దానివలన తాత్కాలిక ఫల మగుడిక వోయినను దేశాభిమానులు విషవక ప్రయత్నము చేయుచుండుటవలన నుండు కిష్కంధ వెగ్గాగా తోచినవాక్యములే కాలక్రమమున పథ్యములుగా తోచి కడపట విశేషఫలము కలుగు ననుటకు లేశముగని సంపాదము లేదు మొత్తముమీఁద దేశమంతయు మంచిదశయందుండవలెనే కాని వారిలో కొందఱు మాత్రము మ హోన్నతి దశయు గుండుట చాలదు. ఎ) దేశములోను కొందఱు బీదవానిగాను కొందఱు విశేషధనికులుగాను నుండుట సంభవింపక మానదు. అట్లుండు యనివార్యమే గనుక మనము నాధ్య మైనదివలన విశేషభాగము దేశములోనివారు సజ్జిమిస్థితికి వచ్చునట్లు చేయుట కయినను బ్రయత్నము చేయవలయును. ఒక తెగవారుచూచి మే సర్వో కృష్ణులుగా నుండి వారు స్వప్రయోజనమునకయి కోరిన గలవారిని ప్రబల వీయక హీనదశయందుంచుచున్నది పాపము దేశమునకు నిజమయిన యభివృద్ధి కలుగదు. కాబట్టి వివేక యుండు నాధ్యమయినంతవఱకు జరుగందఱును మంచిదశకు వచ్చుటకు కఠినసదుపాయములను చింతింపవలయును ముఱో నిష్పన్నుని భేదము లుండువఱకును జనులు

పరస్పరైకమన్యము గలవారై యన్యోన్యై యసభివృద్ధులు కోరుట సంభవింపనేరదు అందుచే నన్యోన్య సహాయము కానివారు మొట్టమొదట చేయవలసినపని యనావశ్యకములును ననుమతమైనవియు నైన భేదములను తిగ్గివదలునుట అపని గెఱవేలుట కయి యొక భగవంతుడై మనల నగదానిని స్వయం కాపాడుచుండుటచేత మన మందఱమును సోదరభ్రాతృమేయవిగా, మనమందఱము పరస్పర ప్రేమానుబంధము గలవారములు యొకరి నొకరు సోదరులనుగాఁ జూచుచుండుటయే భగవంతుని కష్టమయియు ల్లుచేయక లేనిపోని దురభిమానములను పెట్టకొని యెక్కటివారి నొకరు ద్వేషించుచున్నచో మనము భగవదాగ్రహమునకు వచ్చిల మగుదుమనియు, జనుల మనసులలో గాఢకొనునట్లు చేయవలయును దేవుఁడొక్కఁడే యనియు, పలుకై వత్తిము లుండుట యను గల మనియు జనుల కెప్పుడు దృఢముగాఁజూచునో యప్పు డైష్ట్యముమనియు శైవులమనియు శాక్తేయులమనియు జెప్పకొని పరస్పరాభివ్యయన కయి పోరాడి యొకరి నొకరు దూషించుకొను మిగుల హ్రాసకృత్యము నశించును. జనులలో మోసము మొదల పనవి తగ్గుచుట కయి సాధ్యమయినంతవఱకు జనులలో విద్యాభివృద్ధి చేయవలెను నందు సేవకులు మొదలగు వారు ముంఘులను మోసముచేగియు నన్యోన్యములు మొదలగునవి పుచ్చుకొనునట్లుగా చరణుకొన్నివారివద్ద పుచ్చుకొనలేదు. జనులు చదువుకొన్నవారి గుడు లేని అంతుఁ గల స్వాతంత్ర్యములను తెలిసికొని వానిని పొందుట కయి ఎన్నిదాక్షిణ్యము చేయుదురు, సీచముగా నెల్లవారికిని బెదం యొదిగియుండిక వారు చేసెడుపని క్రమమయినదో యక్రమ మయినదో యాలోచించు కొనుచుండురు ఇప్పుడు దొరతనమువారు జనులవిద్యాభివృద్ధి కయి పట్టెలయందు

సహితము పారశాలలను పెట్టించినారుగాని జనులకు విద్యవలనిలాభములు చక్కఁగా నెలియకపోవుటవలన వారియుద్యమము మంతగా నెఱవేఱుచుండలేదు. మనలోని గురువుకొన్నవా రంగఱును దొరతనము వారి కీవిషయమున సహాయములుగానుండి పల్లెలలోనివాండ్రు తమ గ్రామములను పారశాలలకుఁ బంపి నదివింగుటకు వారిని ప్రోత్సహపఱుగుచుండవలెను.

దేశభివృద్ధి చేయుట కయి మనలో పలువురు సంఘములు కూడి యంత్రసాహాయ్యమున బట్టలు నేయుట మొదలయినవ్యాపారములను విరివిగా సాగించునదుపాయము నాలోచింపవలెను. అట్టి పనులు విశేషవిత్తిసాధ్యము లగుటచే నొక్కఁడు పూనుకోఁ దగినవి కావు. మనలో విస్తారపుమంది చేరి యట్టిపనులను చేయుట కయినను సాధారణముగా జనులందఱును మిక్కిలి బీదస్థితియందున్నారు. అట్టి బీదస్థితికి కారణ మేమని విచారింపఁగా మనలో పలువురు పాటుపడకుండుటయు తమ కున్నదానిని దుర్వ్యయము చేయుటయు తప్ప వేఱు కారణము కనఁబడదు. మనదేశములో నంతకంతకు బిచ్చగాండ్ర సంఖ్య యధిక మగుచున్నది ఇతరదేశములలోవలె నట్టివా రంగఱ హీనులును వృద్ధులును వ్యాధిభాధితులు నగుటకుచూరుగా వారు లెఱుచుగా దృఢకాయములుగా నుండురు శిశువంటివారి కెల్ల ను భిక్షము పెట్టుచుండుటవలన సోమరితన మెక్కువ యయి తక్కువజాతులలోని వారుసహితము పాటుపడుట మానివేయు చున్నారు. ఇట్టిమాత్ర మేకాక మనలో కొన్ని జెగలవారు యాచనయే జీవనోపాధిగాఁ జేసి కొని యున్నారు వారికి యాహ్వావృత్తి నీచముగాఁ గనఁబడకపోవుటయేకాక పాటుపడుటచే హీనకార్యముగాఁ గనఁబడు చున్నది. కొందఱు బెర్రాగులనువారు బీదలనుసహితము బెదరించియు తిట్టియు

బిచ్చములనుగొనుచున్నారు ఈదుర్వ్యయములనువివాహసమయము
లందు వ్యర్థదలభము కయి చేయుచువ్యయమును యూనినవో
మనదేశము చాలవఱకు మందిదశకు పవచ్చును అప్పుడు జనులు
పాటుపడటచేత దేశ మిప్పటికంటె ధనసంపన్నము పవచ్చును,
అందుచేత శిల్పములను కళలను వృద్ధిపొందవచ్చును దేశాభివృద్ధి
యగువాడు చేయవలసినకర్మములు పెక్కు గలవు పాని సన్నిధి
నిక్కడ చెప్పట కవశము చాలదు గనుక ముందుముందీవిషయ
మున గొంతకొంత వ్రాయు చుచున్నాము

భర్తకు భార్యవిషయమున నడపవలసినధర్మములు

[1881 వ సం॥ డిసెంబరు నెల]

భార్యభర్తలుపరస్పరానురగము గలవారియి యొకరికవిష
యమున నొకరు ద్రోహము చేయక సాచరించుట యవశ్యకము,
ఒకరినొకరి కక్రిమించి యన్యత్రి తిరుగకుండుటయే వారిక ముఖ్య
ధర్మము ఇదియే యీవిషయమున పశువులకును మనకునుగలముఖ్య
భేదము మనకు యక్షయక్షవివేకము కలదు కనుక పశువువలె
నియమము లేక కామనివారణమున కయి మనసెవచ్చినవారితో నెల్ల
సంభోగింపక వివాహబంధముచే నొకనియమమునకు లోబడి భార్య
భర్తలు సూర్యవర్ణమును ధర్మార్థకామములయందు దొకరినొకరు మీటి
తిరుగకుండుట మానుషధర్మము, మనలో నీతిమా లినవా రనేకు లట్టి
మానుషధర్మమును విడిచి పశుధర్మము నవలంబించి వ్యభిచ రాదుల
యందు బ్రవేశించి సిగ్గుపడ కున్నారు. ఇప్పుడీదేశములో క్రమక్రమ

ముగా స్త్రీలు వ్యభిచరించిననే దోషముగాని పురుషులు వ్యభిచరించుట యంతగా దోషము కాదనునంతవఱకును నీతివిద్య యధివృద్ధి నొందినది, ఇత నెంతవఱకు రానయి యున్నదో యూహించ శక్యము కాదు. పూర్వకాలమునం దెవ్వఁన వ్యభిచరించినదో, గ్రామము మాట మడఁగినతరువాత చీకటిలో నొంటిగా నెవ్వరును జూడకుండ వేశ్యాగృహమునకు వెళ్ళుచు, మరల తెల్లవారుజామున కొండంత చీకట యుండఁగానే యిల్లు చేరుచు, ఉపనిని మహారహస్యముగా జరపుకొనుచువచ్చిరి ఉప్పుడు కులమువా రట్టివానిని మిక్కిలి నీచునిగా భావించి యగౌరవ పఱుచుచుండిరి అందుచే నన్నిటినినీ తెగించి మానాభిమానములు విడిచినవారై దెవ్వఁడో తప్ప నాధారణముగా నా దుర్వృత్తికి లోనగుటకు జరియు చుండిరి ఇప్పు డాభయ మంతయుఁ దీఱినది. ఇప్పు డెవ్వరుగాని పట్టపగలు నిర్భయముగా బోగముదానియింటకి వెళ్ళివచ్చి కులమువారిలో గౌరవము పొందవచ్చును. వ్యభిచారము దోషమన్నమాట కృతయుగపుమాట యయి పోయినది ఈకాలమునందు జాతుగోవి పెట్టుకొనుటగోవి గోషముగాని వ్యభిచారము దోషముగాదు, అది యట్లుండనిండు ఎప్పుడును పురుషులనుజూచియే స్త్రీలును సద్వర్తనమును నేర్చుకొవలసిన వారుగా నుండురు భర్తలుదీపములు పెట్టినతోడనే వేశ్యాసేవ కయి యిల్లువిడిచి బయలుదేరించు పగలుసహితము బహిర గముగా వేశ్యలను సమయఁ ద్లకు పిలిపించి యాటపాటలతో కాలము వృచ్చుచు త్రోవ మాపుచున్నప్పుడు విద్యావివేకాదులు తేనిభార్యలు నీతిమార్గము నెట్లు విడువకుండఁగలరు? వారిలో కొందఱు భర్త మెలగినట్లు మెలగు స్త్రీయే హాపలివ్రాల యననీతి మనసునం దుండు కొని మగనితోడుపాటు తామును పరస్థలమును దొక్కిక్కుచు . .

ఇట్టివారుగాక యుక్తములందుండియున యిల్లాండు సహితము మగఁడు గృహమువిడిచి ఎల్ల వేశ్యాగృహమున తుచ్చస్థ మనుభవించు చుండ గా లొమిడ్లకడ చాపలమొడనో మంచములమొడనో శోకులుచేర్చి నిద్రపట్టక రాత్రియంతయు పరితపించు చుండుదు. మనవారు సగ్వర్తనమునందు దృష్టియించి యింకావలెదుశ్చేష్టల నెప్పుడు మాన్పింప యత్నింతురో తెలియరున్నది ఇంకావలెదుర్మా ధులనుగలిపిడిచి పెట్టి, క్రమముగా నుండువారు భార్యలవిషయ మయి జరపనలసినముఖ్యధర్మములను గొన్నిటి నిందుఁ దెలుపు చున్నము

భార్యభర్తలమన సొక్కటి యునునంగాని వారికి పరస్పరాను రాగమును నిజ మయిననుభమును కలుగవు అట్లుగాక యొకరిమాట యొకరికి సరిపడక యిద్దఱును ప్రతివిషయమునందును భిన్నాభిప్రాయము గలవారయి పోరాగుచున్నచో నిల్లొకమహారణ్యముగా చుండును అందుచేత దుష్టు లిద్దఱు నైకమత్యము కలిగి యుండుట కుంబసాఖ్యమున కల్యౌతావశ్యకము. అట్టియేకవాక్యం కలుగుట కయి చదువుకొన్నవారు సాధ్య మయినంతవఱకు చదువుకొన్నస్త్రీలనే వివాహమాడుచుండవలయును ఒక శేఖఁ కొండటికి చదువుకొన్నవారు లభింపక పోయినను, వివాహ మయినతరువాతనైనను విద్యాభ్యాసము చేయించి భర్తయే ప్రతిదినమును భార్యకు కొంతసేపు చదువు చెప్పుగుండవలయును. ప్రతిదినమును విశువక గంటసేపు చదువు చెప్పుచువచ్చినచో కొన్నిసంవత్సరములలో నెంతవిద్యయైనను రావచ్చును. ఏది గలవారికిని తెలివి లేనివారికిని మైత్రి యెప్పుడును కలుగ నేరదు గనుక విద్యావంతులు తమభార్యలనుగూడ విద్యావతులను గాఁ జేయుట కయి సర్వవిధముల పాఠ పడవలయును

భార్యలు ప్రవిషయములైన భర్తలకు సహాయురాలి డ్రాయి
యంగి మగనియూలోచన చెప్పమ కష్టకాలములయంగు ధైర్యమును
జెప్పి యున్న హాము కలిగించుచు నేక దేహమువలె నుండు కొడుకుగారి
పశువులొకవలె కేవల సర్వ గణపతిమీ యుపయోగపడుటకు
గాదు అట్లయినాలోచన చెప్పక కలుగిర్యలకు లిషి యావశ్యక
ముగా కావలయును కాబట్టి పెరియళ్ళు లనుభార్యలకు తీరుబడి
యైనప్పడెల్లను నానావిషయములయందను జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగునట్లు
చేయవలయును, అట్లు చేయనిపక్షమున వారియూలోచన లెప్పుడును
భోజనముమీఁదికిని బట్టలమీఁదికిని తప్ప మహావిషయములమీఁది
వెళ్ళవు. అందుకు నిదర్శనముగా నింపున మచలోనిస్త్రీ లెప్పుడు
మాటాడుకొన్నను లోకవిషయమును బట్టలవిషయమును సగలవిషయ
మును పరులదోషములవిషయము నను యు గుట యెల్లవారు
నెఱిగిందే యు దులు భార్యలు దహనిషయములను అలిసిసవారయి
నచో కాలానుగుణము లయిననానావిషయములను ముచ్చటించుచు
సరసోత్తలయిన శ్రావ్య వాగ్దేహము చేయును పగలెల్లను కష్టపడి
వచ్చినభర్తలకు వివోదము కలిగిప శ్రేణి నివారణము చేయుదురు.
కొన్నిసమయముల కొ భర్తలసహాయము వివోదకరము లయినపుస్తక
ములను జదివి భార్యలకును వివేక కలిగించు చుండవచ్చును గృహ
కృత్యనిర్వహణము ప్రమముగా నుపయోగపడ దుపయోగకు వివోద
గోష్ఠికి కొం యతాశ ముండు ననుటకు సందేహము లేదు. ఇప్పుడు
మనలోనిస్త్రీలు మూలములైన డ్రాయి యుగముచేత పడిగినదానినే పది
సార్లు కడుగుచు చేసి పవనీ యరల యుచు గావార మని పేరుపెట్టి
పదిన్నానములు చేయుచు అల్లవారి లేచినది ముదలకొని రాత్రి
కాలమువఱకును పనిలో మునిగి తేలు చుండురు

తరువాత పురుషులు తమ స్త్రీలను నీతి నిర్ణయించుచు దైవభక్తి
యందును గూడ దిద్దవలయును. మనస్త్రీలు నీతియగు దేశము మీన
దశయందున్నారు. అసత్య మాడుట పాపమనియే వారికి జ్ఞానము
లేదు. అందుచేత నేదో శిక్షను తప్పించుకొనుటకయి ప్రతిస్పృహ
యనునందును బొంకు చుందురు తిట్లూకుట, పోట్లూకుట, పాపమని
వారికి తెలియనే తెలియదు. అందుచేత వారు మాటికిమాటికిని
దుర్భాషలాడుచు తమబిడ్డలు కొంచెము కేరము చేసినచో నోట బట్ట
రానిట్లు తిట్టుచు కొట్టుచు నిమిషములో నితరులతో కలహించు
చుందురు, మఱియు నొకరిమీఁదనొకరు చూటున కొండెములు చెప్పు
చుందురు. కాబట్టి యీదురిభ్యాసముల పోగు స్త్రీ లో నీతి సృష్టి
నొందుటకు దగినప్రయత్నము చేయుట పురుషుల కందచీకిని విధా
యకకృత్యము. ఈశ్వరవిషయ మయి కూడ స్త్రీలు మంచిజ్ఞానము
పొట్టించుట యావశ్యకము. మనలోని కొంచెుస్త్రీల దైవభక్తి గల
వారుగానే కనబడుచున్నను, వారిది మూఢభక్తియు నిగర్భక మైన
యాచారమును తప్ప మఱియొకటి కాదు. వారి కీశ్వరుఁ డిట్టివాఁ
డనియు, ఆయన నారాధించువిధ మిట్టిదనియు, ఇట్టివానిలు చేసిన
భగవదనుగ్రహము కలుగుననియు, లేకయిగాని తెలియదు. పంచి
తము మీఁద చల్లుకొన్నను తులసిచెట్టుకు నీళ్ళు పోసినను, దినమున
కెనిమిదిన్నానములు చేసినను మోక్షము వచ్చుననియే వారి యభి
ప్రాయము. అందుచేతనే వారు సదా నోములలోను ప్రశములలోను
మునిగి యుండి, నేలములగచెట్లను కందపిలకలను నన్నెకండ్లను
పూజించుటలోను నుపవాసములు చేయుటలోను జాగరము చేయుట
లోను తమ కాలమునంతను గడపుచుందురేగాని యుక్తప్రవర్తనము
కలిగియున్ననే భగవంతుని ప్రీతి కలుగు నన్నమాటను లేక మయినను

గుర్తెఱుంగు. కాబట్టి మనస్త్రివిధస్థితియగడి మరలిగిచి నను స్థితి
యమల యగును జ్ఞానము తురాండ్రనుగాఁ జేయ యత్నింపవలయును.

విద్యకంట నీతి ముఖ్యము [౧౮౮౮ వ సం॥ అష్టోద్యమ సా॥]

౦౦౦

మన దేశములో సాధారణముగా విద్యావంతుని గౌరవింతురే
గాని యాతనిగుణము నెంతయు శ్రమ నాలోచింపరూ విద్య గల
వాని నెవళ్ళ ముగా గౌరవింపవలసిందే గాని నీతిగలవారు చువును
గొప్పగా చూడట మూ శ్రమ తగదు. ఒకనికి విద్య లేకపోయినను
హాని లేదుగాని నీతి లేకపోయిన వక్షమున వాఁ డిహపరదూఁ
డగును. భూమిమీద దేహ మెత్తిన ప్రతియొకవస్తువును సర్వముఖ
దాత యం నెఱుంగును కల్యాణగుణస్వభావాదులను జెలిసికొని
యాతని నెఱుంగును, ఆయనకు తృప్తికలుగునట్లు పరోపకార
పరాయణుఁ డగు నీతి గార్థమున ప్రవర్తించుచుండుట పరమధర్మము.
భగవంతుని నెఱిగి భజించుటకును, యుక్తము క్షవివేకము గలిగి
తిన్నగా నడుచుటకును, విద్య సాహాయ్యపడును గనుక, అందునిమిత్త
మయి విద్య యాగరింపఁబడవలసినదే గాని, ఆ రెండుకార్యములకు
నుపయోగపడక మీఁదిరుక్కిలి నానికి భంగము కలిగించునప్పు డది
యెంతమాత్రమును గౌరవింపఁబడఁదగినది కాదు. విద్య యనగా వస్తు
వుల విషయము యథార్థజ్ఞానమును పుట్టించు చదువు. ప్రపంచ
మందలి పదార్థముల విషయ మయి వివేకజ్ఞానమును పుట్టించునేని,
అట్టిది య గుఱుగోని విద్య యెన్నటికిని గానగదు. అందుచేతనే
వస్తుధర్మములను తెలుపు శాస్త్రములను పూర్వము పరిశీలించుచు
నానియం దేమిదోషములు గనఁబడినప్పుడు మార్పుకొనుచుండుట

మత్స్యంతాసత్త్వకము అను సత్త్వము బయలుపడెనుడు తగిన
 మార్పును జేసికొని యాసులు సగృహ్యుని యొకలేనిపోని గురభిమాన
 మును కల్పించుకొని వెంటిపారు నప్పని దెల్లను సత్త్వమే యని
 పట్టుపట్టి కూర్చుండెనుడు మగ, దేశమున కభివృద్ధి కలుగకపోవుటయే
 కాక క్రమముగా నుండు లయిన యార్థములును బాఖర్షీణతయుం
 గలుగుచుండును. తిరిగి తెలియని విషయములను తెలియ వని
 యెప్పుకొన్న పక్షమున తమ సర్వజ్ఞత్వమునకు భంగము కలుగు నని
 యెంచుకొను బుద్ధియందులు తా మావిషయములను భగవాదాదేశము
 వలన రచించిస్కొను దానిసత్త్వమునుగూర్చి గుడేగా నువారు ఘోర
 సరకములో పెడుపట్టలను వ్రాసిన పుస్తకములు ముసలేశమునిండ కుప్ప
 తిప్పలుగా నున్నవి ఆపుస్తకములకుతోడు నాని టుగిది వ్రాయు
 బడిన పన్నియు దేవతా నాకళ్యణులని యు ప్రత్యేగవిగ్రహముగా కనఁ
 బడినప్పుడు సహజము నానిని నిశ్చలించక నిలువ నునియు
 భావించువారు : జల కావిధముగా వోగింపవలెను గూడ
 నక్కడఁజూచిను లెక్కకు మిక్కిలిగల గలవగుచున్నరు. అందు
 చేతనే మనదేశ మొప్పటికిని అభివృద్ధిగాంచని గానాటికి క్షీణదశకు
 వచ్చుచున్నది. వెనుకటివారు వ్రాసిన రుషి హేతువుచేత ససత్త్వ
 మెప్పటికిని సత్త్వము కానేరదు, పంచదార చేమగాను తిప్పటిగె
 తిపిగాను కాదు, ఎవరు చెప్పినను మూర్ఖులందర సత్త్వ మెల్లకాల
 మును సత్త్వముగాను, అసత్త్వ మెప్పుడును ససత్త్వముగాను, ఉండునీ
 కాని వివరీత మొప్పటికిని కాగేరదు. ససత్త్వముకు భమప్రమా
 దాదులు నై సర్వకములగుటజేరి ప్రపంచమున ఎములను సంస్కరించు
 కొనుటయే వానివధర్మము, అట్లు నేరమునున్న నే మనుష్యుఁ
 డెప్పుడును జ్ఞానాధికుఁ డగుచుండును అట్లుగాక విరుద్ధాంశములను

బోధించు పుస్తకములలోనిది విద్యయుఁగాదు, కష్టపడి యట్టివానిని
 చదువుకొన్నవారు పండితులునుగారు అట్టిచదువును చదువుకొనుట
 కంటె నేమియు చదువుకొనకుండుటయే దేశమునకు మిక్కిలి క్షేమకర
 మగును, ఏమియు చదువుకొననివాఁ డెప్పుడు సముద్రములో నీ
 రుండునయే యెంచుకొనును గాని కల్లును పెరుగును పాలును
 నేయియు నుండు నని యెంచుకొనఁడు, మనుష్యుల కెప్పుడును రెండు
 చేతులును నొకశిరస్సు నుండు నని తలంచునేకాని వేయితలలును
 నిరుపదిబాహులును నెనిమిదిచేతులు నుండు నని తలంపఁడు, స్త్రీలకు
 బిడ్డలు పుట్టుదు రనియు జీనజంతువులు పిల్లలు పెట్టుననియు భావిం
 చునేకాని మగవాండ్రకు బిడ్డలు పుట్టుదు రనియు నదులును వర్షత
 ములును పిల్లలు గనుననియు భావింపఁడు, మనుష్యులునూత్రమే
 మాటాడుదు రనుకొనునేగాని కొంగలును సక్కలును మాటాడు
 ననుకొనఁడు; ఇప్పుడు మనలో పురాణము లనుపేరఁ బఠింపఁచున్న
 మహాపుస్తకములను జదువుకొన్న మహావిద్వాంసులను బిలిచి యడిగి
 నచోఁ బైని చెప్పఁబడిన విరుద్ధముల నన్నిటిని వారు నమ్ముటయే
 కాక వానివశ్యమునుగూర్చి సందేహపడువారిని నాస్తికు లనియు
 మతదూషకు లనియు నిందించుటకూడ మనము తెలిసికోఁ గలము.
 కాబట్టి యట్టి పాండిత్యము గలవానికంటె నేమియుఁ దెలియనివాఁడే
 జ్ఞానాధికుఁ డని చెప్పవచ్చును. అట్టిపాండిత్యము లోకమునకు
 విశేషముగ చెఱువునుగూడ కలిగించును. కాబట్టి పదార్థముల
 విషయ మయి యథాగ్రజ్ఞానమును సంపాదించుట యత్యంతావశ్య
 కము. అట్టిజ్ఞానమే విద్య యనఁబడును. విద్య యెప్పుడును మనకు
 యుక్తాయుక్తములను దెలిపి మనను మంచిమార్గమున నడపించుట
 కుపయోగపడవలయును. నడతి తిన్ననిది కానిపక్షమున నెంత చదివి

నను ప్రయోజనము లేదు. కాబట్టి యెల్లవారును విద్యయందు కంటే సత్త్వవర్తనమునందే యెక్కువ శౌరవ ముంచవలయును. ఒకనికి విద్య లేకపోయినను పరుల కేమిగా నప్టములేదు గాని నీతి లేనిపక్షమున నితరులు కన్న నప్టములైన నుండును నీతిరేనివాఁ డెవ్వత్తయందు ప్రవేశించును మోసముచేసి వారికి బహువిధములైన నప్టములను గలిగించును. కాబట్టి జనులు నీతిపరులు కానియెడల లోకమున కేమియు సౌఖ్యమును నెక్కదియఁగలుగదు. దుర్మీతిగలవాఁ డన్యులకు బాధకలిగించుటయేగా తానును చిత్తశాంతి గానక యసౌఖ్యపడును, భగవదాజ్ఞోల్ల సునము చేసి తన యంతిగాత్మ వోధించినదానికి విరుద్ధముగా నడుచుకొనుటచేత నీతిమాలినవాని కైత ధన మున్నను నిజ మయిన మనశ్శాంతి కలుగనేరదు. ప్రజలకు భయ పడక తనయంతరాత్మ చెప్పిట్లు నడుచుకొనువాఁ డొక్కఁడే లోక ములో నిజముగా నుభయని చెప్పవలసి యున్నది. జను లంగణును చేయుచున్నారన్న హేతువునకు దుష్కార్య మెప్పుడును సత్కార్యము కానేరదు. కనుక పలువురాచరించు చున్నారా యను విచార మును మాని మనము చేయుపని యోగ్య మయిన దగునా కాదా యను విచారమును ముఖ్యముగా చేయవలయును. మనదేశములో నిప్పుడు నీతి యన్నమాట చచ్చిపోయి జాతి కట్టుపాట్లు మాత్రమే సర్వోత్కృష్టధర్మములుగా నేర్పడి యున్నవి. ఒకఁడు దొంగతనము చేసినను చివరకు సరహత్య చేసినను బహిష్కరింపఁ బడెడు, తన లాభమునిమిత్తమయి ద్వీపాంతరమునకు వెళ్ళినమాత్రమున వెలి వేయఁ బడును. స్వప్రయోజపరులైన కులపు పెద్దలచే నడపఁబడుచున్నంత వఱకు దేశమున నీతి వర్ధిల్లి నేరదు. నీతిపరులు కాఁదలఁచి భగవంతునికి భయపడువారు మనలోపల నంతరాత్మరూపమున నుండి

బోధించు భగవద్వాక్యములను శ్రద్ధతో విని తదనుసారముగా నడుచుకొనవలయును. అంతరాత్మయొక్క బోధ నలక్ష్యముచేసి గురువుల మాటలనే నమ్ముకొన్న పక్షమున వారు స్వప్రయోజనపరు లయి తమకు ధనమిచ్చుచు తాము ధర్మమని చెప్పించాని గనుననించినే కాని మోక్షములేదని ముగించితి నీతిమార్గమునకు రాజుగా వేళు మార్గమును చూడకపోదు. విద్యచేత శుద్ధముచేయునున్ననే యంత రాత్మ యద్దమువలె మనకు స్పష్టముగా కృత్యాశ్రిత్యములను చూపఁ గలుగును. సద్విద్య సంతరాత్మకు తోడుపడిచి దానిద్వారమున మంచిచెడ్డలను కనుగొనుచుండుటకు ప్రయత్నము చేయుట యెల్ల వారికిని విధి. తఱచుగా నుపయోగించు కొనుచున్నంగాని యంత రాత్మ నిర్మలముగా నుండదు. కాబట్టి మనము చేసుకొనిన ప్రతి విషయములోను సంతరాత్మ నడిగి యది చెప్పిన ప్రకారముగానే నడచుచుండవలయును. అట్లు నడుచుకొన్ననే మనుష్యుఁ డిహలోక సుఖములను రెంటిని చూడ గొనఁగలడు.

దేశభాషలు [గ్రంథాంతరములలో అర్థములు]

0000

దేశభాషలు వృద్ధిపొందినంగాని దేశముయొక్కస్థితి యెన్నటి కిని బాగుపడనేరదు. రాజకీయభాష యెంత యభివృద్ధి గాంచినను, అది యెన్నటికిని దేశభాష కాఁజాలదు జనసామాన్యముయొక్క స్థితిని బాగుపఱచ వలె నన్నకో, తప్పక దేశభాషలలో నడయుక్తము లయిన గ్రంథములను నులభజైలిని వ్రాసి యవి యెల్ల వారికిని నుబోధము లగునట్లును నుభక్రయ సాధ్యము లగుట్లు చేయవలయును. ఇట్టివిని నిర్వహించుటకు మాఁజాభాషయందు

మంచిపాండిత్యమును సంపాదించి బహుగ్రంథద్రష్టలయి దేశభాషల యుగముగూడ తగినంతకృషి చేసినవారే పుష్కలగురుకు ఏమి కాల గర్హోపమానమో గాని మనదేశమునందు హూణభాషయందు నిశేష పాండిత్యము గలిగి బహుశరీక్ష లిచ్చి సుప్రసాదమున వారెవ్వరును దేశ భాషయందు మంచిపుస్తకములను వ్రాసి జనసామాన్యమును మంచి దశకు తీరుకొని నచ్చుట కించుకయు ప్రయత్నింప కున్నారు, పండితులనుకొనువారును హూణాదిగ్రంథ మైనను తేనివారును పుస్తకములను గచియిందును నచ్చుటవలన, అట్టి గ్రంథములలో కఠినపదములును దీర్ఘసమాసములును కుప్పతిప్పులుగా నుండుట తప్ప ఉపయోక్తాంశము లంతగా నుండవు కొందఱు పుస్తకములను తమపాండిత్యమును కనబఱచుకొనటకే రచియించి యుండుటవలన నవి గద్వకావ్యములే యయినను కారిష్యమున పద్వకావ్యములకు మించియుండియు, వానియర్థము కొన్నాళ్ళకు గ్రంథకర్తలకే చింత్యముగా నుండియు, జనుల కంతగా ప్రయోజనకరముగా నుండక పోవుచున్నవి. అట్టి గ్రంథకర్తలను మనము దూషింపవలసిన పని యేమియు లేదు, వారింగ్గీషుభాష నభ్యసించి యుండక పోవుటచేత ప్రకృతిశాస్త్రముల యందు వారి కేమియు జ్ఞానముండదు, వారు చిన్నప్పటినుండియు పురాణములనే చదివి యందులో జెప్పబడిన యాచారముల కుగ్గు పాలనాటినుండియు నలవాటుపడి యుండుటవలన వానిలోని యసంగతములు వారికి దోషములుగాఁ గనబడవు, అందుచేత వారు సాధ్యమయినంతవఱకు పూర్వాచారమునే నిలువఁజెప్పుటకు సర్వవిధముఁ బ్రయత్నించుచు తదనుగుణముగానే పుస్తకములయందును వ్రాయుచుందురు; అట్టివారి కెంత మంచిమార్పయినను క్రొత్త దగుటచేత తల కంటగించుచుండును, నీతివిషయమునందు సహిత మట్టివారి యభి

ప్రాయము లొకరీతిగా నుండును; వారు యుక్తప్రవర్తనము గలిగి విగ్రహారాధనము చేయ నొల్లనివానికంటె దినమునకు నూఱుకల్ల లాడినను ప్రాతస్నానములుచేసి దేవతార్చనము చేయువారు పుణ్యాత్మలనియు యోగ్యులనియు భావించురు, నడత యెట్లున్నను కులాచారమతాచారములను మీఱకున్నమాత్రమున మహానుభావులని తలంతురు. అట్టివారు వ్రాసెడు పుస్తకములవలన దేశమునకు విశేషలాభము కలుగునని మన మెప్పుడు నెనుగుచూడరాదు. దేశమునకు మహోన్నతదశ రావలసిన దెప్పుడును హూణవిద్యాభ్యాసముచేసి గొప్ప పరీక్షలయందుఁ గృతార్థులయినవారి వలననే. అట్టివారే దేశక్షేమమునకుఁ దాము చేయవలసిన కృత్యములను చక్కఁగా తెలిసినవా రగుటచేత దేశభాషల యభివృద్ధి కయి శక్తిసంపద లేక కృషి చేయుట వాఁ కత్యంతకర్తవ్యముగా నేర్పిడుచున్నది. మనదేశములో ప్రతిసంవత్సరమును నకలకళాశాలాపరీక్షలయందుఁ బెక్కిండు కృతార్థులగుచున్నను, వారిలో దేశాభివృద్ధి కయి పని చేయువారి నెక్కడనో నూటికి ఐిదికి నొక్కరినిగాని చూడకున్నాము. వారు పాఠశాలలలో నున్నంతవఱకును దేవతలవలె దేశక్షేమమున కనుకూల మయిన మాటల నమృతోపమానములనుగా చెప్పుచుండురు. సమాజములకు వచ్చి తాము మంచిదశకు వచ్చినప్పుడు ముం దేమో లోకమునకు మహోపకారమును జేయునట్లుగా ప్రసంగములు చేయుదురు, తగువాత పాఠశాలను వదిలివేసి మంచి పనిలో ప్రవేశించినతోడనే తాము మునుపన్నమాటల నన్నిటిని మఱచిపోయి ధనాకర్షణయంత్రములలో పడిపోయి ప్రపంచము మాటయే జ్ఞప్తియందుంచుకొనుట. ప్రమతమముగా తమ తొంటిస్థితి సంతను మార్చుకొని లోపల విశ్వాసము లేకపోయినను పామరుల

మొవ్వుకొరక కయి మున్ను పాతశాలలయం దుండునప్పుడు దూషించిన
సంతర్పణములలోను సమారాధనములలోను నోములలోను వ్రతముల
లోను ప్రవేశించి తెలిసినవారికిని తెలియనివారికిని నుండవలసిన భేదము
సంతను రూపు మాపుదురు. ఇట్లు చెప్పుటవలనఁ జరుపుకొన్నవా
రందఱు నిట్టివారే యగుదు రని మాయభిప్రాయము కాదు. దేశాభి
వృద్ధికయి పని చేయనలె నని తలంపుకొన్నవారు సహితము వారిలో
పలువు రున్నారు. అయినను మనదేశములో తమకు యుక్త మని
తోచినప్రకారముగా నడుచుకొనుటకు సాహసించు ధైర్యశాలులు
మాత్రము పెదకఁ దగినవారుగా నున్నందున వారి కోరికనలన ప్రయో
జన మంతగాఁ గలుగ కున్నది. అందుచేతనే యితర దేశములలోనివి
పామరజనులు చదువుకొన్నవారిచే నడపఁబడక యూదేశమునగు
తెలిసినవారే పామరజనానుకూలముగా ప్రవర్తింపవలసినవారగు
చున్నారు. ఓమహాజనులారా! యోగ్యకార్య మని మీఁదంతరాత్మ
బోధించిఁజ్ఞు ప్రవర్తించుటకే మీకు మనోధైర్యము కలుగనిపక్ష
మున, మీస్థితి నేమి బాగుచేసికొందురు? దేశముయొక్కస్థితి నేమి
బాగుచేయుదురు? మీరు యుక్తాయుక్తములను తెలిసికొన్నవారగుట
చేత భగవంతుఁడు దయచేసిన బుద్ధిని సార్థకమునకొని యుక్త
మయినరీతి నే నడుచుకొనుచు దేశాభిమానము గలిగి దేశక్షేమమునకు
మిశక్తివంచన లేక పాటుపడుట మీకు విధి యనియు, మీకు విధి
యైన కార్యమును జేయనందున కయి భగవంతునికి మీరు త్రరవాదము
చెల్లించవలసినప్పుడు మీ మీహురులమెప్పుగాని మీ లోకాపవాద
భీతిగాని వచ్చి రక్షింపఁజాల దనియు సదా జ్ఞప్తియందుంచుకొనుండు.
మేడిపండునందు పురుగులు పుట్టుచు నశించుచు నుండులాగుననే యీ
బ్రహ్మాండభాండమునందును మానవకీటకము లనంఖ్యములు పుట్టి

నశించు చుండును. ఎవ్వరు లోకోపకారముగా దేశాభివృద్ధికి కలయు
 పని నొక్కడాన్ని సనను జేయుదురో వారిదిమాత్రమే సార్థకజన్మము
 గాని స్వప్రయోజనపరులయి స్వోదరపోషణార్థమయి పాటుపడి నశించు
 నిరర్థకజీవుల జన్మ మొక్కజన్మము కాదు. కాబట్టి సర్వకళాశాలా
 పరీక్షలయందుఁ గృతార్థు లయినవా రందఱును దేశాభివృద్ధి కయి
 దేమో తమచేత నైనంతపనిని కొంత చేయుచు మాధ్యమును మన
 దేశమునుండి పాఠశాలలుప్రభుత్వమును చేయవలయును. ఇది యందఱి
 కిని సాధ్యమయిన పని గనుక ముందుగా హూణభాషయందలి
 కాస్త్రా శములను దేశభాషలలో నుబోధముగా వ్రాయఁ బ్రయ
 త్నింపఁడు. ప్రకృతిశాస్త్ర విషయములలో నొకటి తెలిసినను జనుల
 మాధ్యములో కొంతభాగము తగ్గును గ్రహణము లీ హేతువుచేతఁ
 గలుగునని తెలిసినతోడనే గ్రహణనమయములయందుఁ గనఁబఱుచు
 మూఢభక్తియు ధనాకర్షణమున కయి యితరులు చేయు మోసములును
 వెనుకఁబెట్టెను జనులలో ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞున మెంత హెచ్చిన దేశమున
 కంత మూఢభక్తి మూలపట్టి డ్రేమము గలుగును. కాబట్టి యిప్పుడు
 సమర్థు లయిన మనవా రందఱును దేశభాషలలో నీతిబోధకములును
 ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞునబోధకములును నయిన పఠనగ్రంథములను రచి
 యింపఁ బ్రయత్నింతు రని నమ్మచు వారి నిందుమూలమునఁ
 బ్రోత్సాహపఱుచుచు వారి కట్టిబుద్ధి నుదయింపఁజేయ నీశ్వరుని
 ప్రార్థించు చున్నాము.